

ປະເພນີ ໑໒ ເດືອນ

ເມື່ອບເຢັບຕູບ

ປີ ໒໐໐໗ ໆ ເຂື່ອນ ເຂື່ອນຈຸດຕູບ

ຈັດກຳໂດຍ :

ສະໜັບສະໜູນໂດຍ :

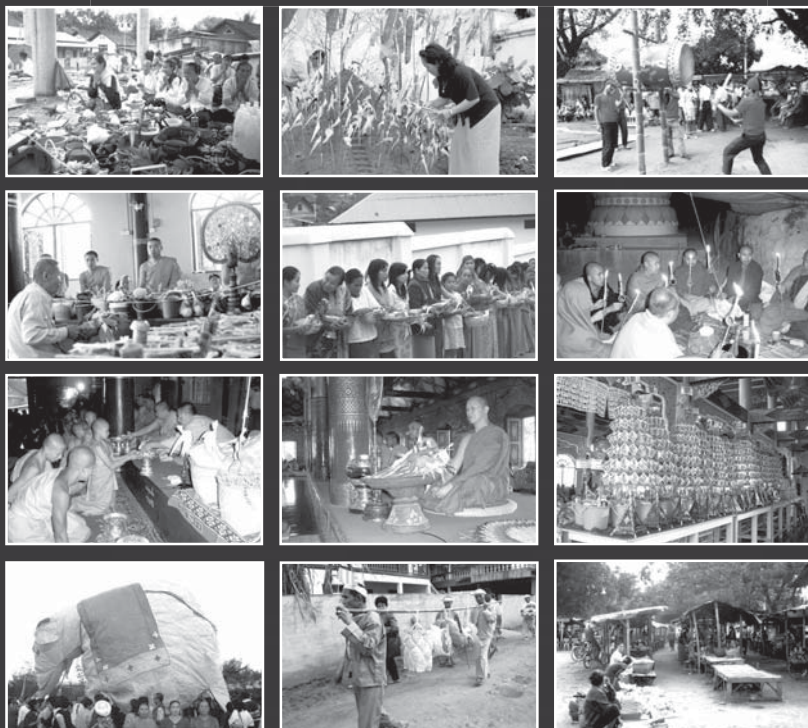
ໂຄງການສູນຍຸຕິກຳພະພຸດທະສາສນາປະເທດເພື່ອນບ້ານ

ມູນນິຍົມສຶກສາແລະແຜ່ພັນພຸດທະສາສນາພິພາດສຸມແກ່ນ້ຳໂຂງ

ສຳນັກງານການ ມະຫາວິທະຍາໄລມະຫາຈຸລາລາຣາຊວິທະຍາໄລ ວິທະຍາເຂດເຢັບຕູບ ໒໕໕໒

WWW.MONKCHAT.NET

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง ๒๐๐๗ ๗ ๕๕๑ ๕๕๑๕๕๑๕๕๑

จัดทำโดย : โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน
 สนับสนุนโดย : มูลนิธิการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง
 สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ๒๕๕๒
WWW.MONKCHAT.NET

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงใหม่

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงใหม่

ISBN : ๙๗๘-๙๗๔-๓๖๔-๘๑๓-๗

เจ้าของลิขสิทธิ์

โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน
สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
วัดสวนดอก ๑๓๙ ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๐-๕๓๒๗-๕๑๔๙

ที่ปรึกษา

สมเด็จพระญาณสังวรญาณ อธิการธรรมพระเจ้า	พระครูพิพิธสุตาทร ดร.
พระเทพโกศล	พระสมุห์อานนท์ อาทิตตธมโม
พระปลัด ดร.เสน่ห์ ธมฺมวโร	ดร.อัญชลี กีบปิ่นส์
ศ.ดร.อุดม รุ่งเรืองศรี	พระมหาชัชวาล โชติธมฺโม
นายเกริก อัครชินเรศ	นางไฉไลฤดี ยวนะศิริ
นายบัญญัติ อินทรหนู	นายศิรินทร์ หินคง
รศ.ดร.อนาโตล โรเจอร์ เปิลติเยร์	นายอภิรมย์ สีดาคำ
นายวีระ สิริเสรีภาพ	นายบัน อะทะเทพ
นางสุพิน ฤทธิ์เพ็ญ	
นางสาวพรรณเพ็ญ เครือไทย	

คณะผู้จัดทำ

พระนคร ปรังฤทธิ์	ผศ.จินตนา มัธยมบุรุษ
นางรุ่งทิพย์ กล้าหาญ	

กองงานเลขานุการ

นางสาวศิริกร สมณะ	นางอรศรี โยนิจ
นายภัชรบด ฤทธิ์เต็ม	นายพรหมพิริยะ จันทน์หอม
นายปุระวิชญ์ วันตา	

ปีที่พิมพ์:

๒๕๕๒ จำนวน ๕๐๐ เล่ม

ออกแบบและผลิตโดย

สำนักพิมพ์

มรดก **ล้านนา**
a service by MAX

14 ถ.ศรีมังคลาจารย์ ซ.สายน้ำผึ้ง ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200

สายด่วน : ๐๘๖-๖๕๔๗๓๗

โทร./แฟกซ์ : ๐๕๓-๒๒๑๐๙๗

เว็บไซต์ : www.มรดกล้านนา.com, www.moradoklanna.com,
www.โรงพิมพ์เชียงใหม่.com

อีเมลล์ : info@moradoklanna.com

หนังสือเล่มนี้พิมพ์ด้วย
กระดาษถนอมสายตา
ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการ
ลดภาวะโลกร้อน

สัสมโหมทนิยกรา

เมืองเชียงตุงและล้านนา นับเป็นดินแดนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ทั้งด้านประวัติศาสตร์และพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน ทำให้ชาวเมือง ทั้ง ๒ แห่งนี้มีวิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน และไปมาหาสู่กัน อย่างต่อเนื่อง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ วัดสวนดอกได้ให้การสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา และศิลปวัฒนธรรมในเมืองเชียงตุงมาโดยตลอด เช่น การจัดหาทุนทรัพย์ ในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอาราม การจัดพิมพ์หนังสือเรียนพุทธศาสนาภาษาไทยเพื่อใช้เป็นคู่มือในการเรียนของคณะสงฆ์เมืองเชียงตุง การส่งเสริมให้ พระสงฆ์สามเณรในเมืองเชียงตุงไปศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ เป็นต้น ทำให้คณะสงฆ์และชาวเมือง เชียงตุงมีความรู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่ง

ในครั้งนี้ โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้จัดทำหนังสือประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง เพื่อเผยแพร่ให้แก่ผู้สนใจ ได้ศึกษาค้นคว้า ทำให้พระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงตุงเป็นที่รู้จักและน้อมนำให้ผู้สนใจได้มาจาริกแสวงบุญในดินแดนแห่งนี้มากยิ่งขึ้น

ในนามของคณะสงฆ์และชาวเชียงตุง ขออนุโมทนาต่อกุศลเจตนา ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ที่ได้ให้การ สนับสนุนส่งเสริมการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ในเมืองเชียงตุงมาโดยตลอด

ขออำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย จงอำนวยการอุปการะให้ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ ตลอดจนพระนิสิตทุกรูปทุกท่านจงประสบกับความ สุข ความเจริญตลอดไป

(สมเด็จพระญาณสังวรญาณมุนี อภิปญฺญานมุนี)

วัดราชฐานหลวงเชียงใหม่ เมืองเชียงตุง

คำปรารภ

จากการที่คณะผู้จัดทำได้ทำการสืบค้นข้อมูลประเพณีเมืองเชียงตุง โดยใช้หลากหลายวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและได้จัดทำเป็นเอกสารเผยแพร่ทั้ง ๒ เรื่อง คือเรื่องวิถีไทเขินและเรื่องประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุงนั้น นับเป็นสิ่งที่น่ายินดีเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการด้านการศึกษาพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมของเมืองเชียงตุง ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง ทำให้เข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของชาวเชียงตุงโดยมีประเพณีพิธีกรรมที่ชาวเชียงตุงยึดถือปฏิบัติเป็นจุดเชื่อมโยง

อาตมาขออนุโมทนา อาจารย์พรรณแพญ เครือไทย สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะร่างรายงานเอกสารทางวิชาการ ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง ฉบับสมบูรณ์ และคณะผู้จัดทำที่มีความอุตสาหะในการศึกษาพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านและสามารถนำผลการศึกษามาเผยแพร่เป็นชุดความรู้ในลักษณะหนังสือเฉพาะเรื่องขึ้น

(พระปลัด ดร.เสนห์ ธมฺมวโร)

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

คำนำ

หนังสือเรื่องประเพณี ๑๒ เดือนเมืองเชียงตุง เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบประเพณี ๑๒ เดือน เชียงใหม่-เชียงตุง ซึ่งเป็นโครงการย่อยของโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน ในแผนงานการศึกษาวิจัยพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน คณะวิจัยได้เดินทางไปเมืองเชียงตุงหลายครั้ง รวมทั้งได้มอบหมายให้พระนคร ปริงฤทธิ์ เจ้าหน้าที่โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ไปศึกษาและจัดเก็บข้อมูลภาคสนามที่เมืองเชียงตุง ๒ ครั้ง ประมาณ ๑ เดือน ๑๐ วัน นอกจากนั้นยังได้จัดสัมมนาประเพณี ๑๒ เดือน ไทเขิน นครเชียงตุงขึ้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาอภิปรายแลกเปลี่ยนกับผู้รู้และชาวไทเขินที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ข้อมูลที่ได้รับมีทั้งข้อมูลจากเอกสารเรียบเรียงภาษาไทเขิน ข้อมูลจากคำบอกเล่า และข้อมูลจากการเข้าร่วมกิจกรรมในประเพณีต่างๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนั้นยังมีเกร็ดความรู้มากมายที่น่าจะได้เล่าสู่กันฟังในรูปแบบที่ไม่เป็นวิชาการจนเกินไป

ประเพณีบางอย่างเคยทำมาแล้วในอดีตโดยเฉพาะในสมัยที่ยังมีการปกครองด้วยเจ้าฟ้า อันเป็นเรื่องบอกเล่าจากชาวเชียงตุงและได้เลือนหายไปในปัจจุบัน รวมทั้งประเพณีที่ยังคงประเพณีปฏิบัติในปัจจุบันและบางประเพณีที่ได้ทำอยู่ในแต่ละเดือนในรอบปีนั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปโดยได้รับอิทธิพลจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่อยู่ในตัวเมืองและนอกเมืองเชียงตุงด้วย

คณะผู้จัดทำเห็นว่า ชุดความรู้เหล่านี้สมควรได้รับการเผยแพร่
สู่ผู้สนใจ จึงจัดพิมพ์หนังสือขึ้น ๒ เล่ม คือ เล่มแรกใช้ชื่อว่า “วิถีไทเขิน”
และอีกเล่มหนึ่งใช้ชื่อว่า “ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง” นอกจากนั้น

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงใหม่

หนังสือประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงใหม่ ฉบับภาษาไทยกลาง ยังได้
ปริวรรตและจัดพิมพ์เป็นภาษาไทยถิ่น เพื่อเผยแพร่และคืนองค์ความรู้
สู่ชุมชนชาวไทยถิ่น เมืองเชียงใหม่อีกครั้ง จัดทำในโอกาสเข้าปฐกฐกรรม
(เข้าก่ำหลวง) วัดหนองตอง เอื้องวัดขาว เมืองเชียงใหม่ จำนวน ๕๐๐ เล่ม
โดยมีพระนิสิตไทยถิ่น มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่ ดำเนินการจัดทำ

คณะผู้จัดทำหวังว่า หนังสือประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงใหม่
เล่มนี้ คงจะเอื้ออำนวยประโยชน์ในการศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน และคงจะ
เป็นแนวทางการศึกษาเบื้องต้นสำหรับผู้สนใจ ถ้าหากผู้รู้สามารถให้ข้อมูล
เพิ่มเติมหรือเห็นว่ามีข้อผิดพลาดควรที่จะต้องแก้ไข ทางคณะผู้จัดทำยินดี
และพร้อมที่จะแก้ไขให้ถูกต้อง

ขอกราบขอบพระคุณ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช
เจ้า วัดราชสิทธารามราชวรวิหาร และคณะสงฆ์เมืองเชียงใหม่ ขอขอบคุณ
คณะกรรมการโคปกะตลอดถึงประชาชนชาวเชียงใหม่ทุกท่าน ที่ได้ให้
ความอนุเคราะห์ในการจัดเก็บข้อมูลด้วยดีตลอดมา

คณะผู้จัดทำ

๑ มกราคม ๒๕๕๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทนำ	๓
ความเป็นมาของนครเชียงใหม่	๓
ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงใหม่	๘
เดือน หก (มีนาคม-เมษายน)	๑๑
ประเพณีสงกรานต์ปีใหม่	๑๒
เดือน เจ็ด (เมษายน-พฤษภาคม)	๓๐
ประเพณีขึ้นธาตุเจดีย์	๓๑
ประเพณีเบิกขัณฑ์บวชพระ	๓๖
เดือน แปด (พฤษภาคม-มิถุนายน)	๔๕
ประเพณีเลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้าน	๔๖
เดือน เก้า (มิถุนายน-กรกฎาคม)	๕๒
ประเพณีเข้าวัสสา	๕๓
ประเพณีสวดกลางใจศีล	๕๘
ประเพณีส่งเคราะห์เมือง	๖๑
เดือน สิบ (กรกฎาคม-สิงหาคม)	๖๔
ประเพณีสูตมนต์ไล่ผีปล่อยเฑ	๖๕
เดือน สิบเอ็ด (สิงหาคม-กันยายน)	๖๘
ประเพณีตั้งธรรมเวสสันตระ	๖๙
ประเพณีทานธรรมค่านาม	๘๑
เดือน สิบสอง (กันยายน-ตุลาคม)	๘๗
ประเพณีออกวัสสา	๘๘
เดือน เก้า (ตุลาคม-พฤศจิกายน)	๙๔
ประเพณีการตักบาตรวัดพระเจ้าหลวง	๙๕
ประเพณีทานของสลาก	๑๐๑
ประเพณีทานผ้ากฐิน	๑๐๖

เดือน ยี่ (พฤศจิกายน-ธันวาคม)	๑๑๐
ประเพณีเข้ากำ	๑๑๑
เดือน สาม (ธันวาคม-มกราคม)	๑๒๒
ประเพณีเลี้ยงหนองตุง	๑๒๓
เดือน สี่ (มกราคม-กุมภาพันธ์)	๑๒๗
ประเพณีทานธรรมน้ำอ้อย	๑๒๘
เดือน ห้า (กุมภาพันธ์-มีนาคม)	๑๓๓
ประเพณีขึ้นธาตุเจดีย์หนองผา	๑๓๔
ประเพณีเลี้ยงกาด	๑๔๑
ประเพณีรำดอก	๑๔๕
บรรณานุกรม	๑๔๙
บุคลากรผู้ให้สัมภาษณ์	๑๕๐
ภาคผนวก	๑๕๓
ประวัติผู้เขียน	๑๕๔

.....

บทนำ

เชียงตุงหรือเขมรัฐนครเชียงตุง เป็นเมืองหนึ่งในรัฐฉานตะวันออก ประเทศสหภาพพม่า มีอาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับประเทศจีนและทิศตะวันออกติดต่อกับประเทศไทย สภาภูมิประเทศมีลักษณะเป็นหุบเขา ตัวเมืองเชียงตุงตั้งอยู่บนพื้นที่ราบและมีภูเขาล้อมรอบ มีประชากรหลากหลายชาติพันธุ์ เช่น ไทยจีน ไทยใหญ่ พม่า ไทแรม ไทยแอ่น ไทดอยไทเหนือ ไทลื้อ ไททะนุ อีเก้อ ขาง ปะหล่อง ปะโอ ลีซอ แซ่ มูเซอ ยาง เป็นต้น

ความเป็นมาของนครเชียงตุง

ตำนานเมืองเชียงตุง^๑ กล่าวถึงการสร้างเมืองเชียงตุงว่า ในกาลครั้งนั้น ดินแดนแห่งนี้มีบ้านเมืองตั้งอยู่ก่อนแล้ว ชื่อว่า “จันทคาม” หรือ “ประจันตคาม” มีเจ้าเมืองปกครองเรื่อยมา เมื่อเจ้าเมืองสิ้นพระชนม์ลง ไม่มีผู้ปกครอง บรรดาเสนาอำมาตย์จึงเลือกหาผู้ที่จะมาเป็นเจ้าเมืองแทน ขณะนั้นมีชายเลี้ยงวัวคนหนึ่งอาศัยอยู่ในเมืองพาราณสี ทุกวันจะออกไปเลี้ยงวัวและมักจะให้อาหารเป็นทานแก่ฝูงกาฝูงหนึ่ง หัวหน้าฝูงกาทราบข่าวว่า เจ้าเมืองจันทคามสิ้นพระชนม์และยังไม่มีใครเป็นเจ้าเมืองแทน ก็คิดที่จะช่วยให้ชายเลี้ยงวัวได้เป็นเจ้าเมือง จึงเข้าไปบอกความประสงค์และขอคำมั่นสัญญากับชายเลี้ยงวัวว่าจะต้องให้ควายแก่พวกตนเพื่อเป็น

^๑ทวี สว่างปัญญากร. ตำนานเมืองเชียงตุง. ๒๕๒๗

อาหาร ชายเลี้ยงวัวได้ให้สัญญาและบอกว่า แม้จะต้องหาควายให้กินวันละ ๑๐ ตัว ก็ยอม ฟุ้งกาจึงให้คนเลี้ยงวัวนั่งอยู่ในตะกร้า (ก้วย) ที่ทำจากไม้และหวายแล้วช่วยกันคาบและพาบินไปวางไว้ในปราสาทเมืองจันทคาม บรรดาเสนาอำมาตย์และชาวเมืองรู้ข่าวจึงพร้อมใจกันราชาภิเษกชายเลี้ยงวัวคนนี้ให้เป็นเจ้าเมือง ต่อมาเจ้าเมืองคนใหม่นี้ได้ลืมหสัญญาที่ให้ไว้กับฟุ้งกา ทำให้ฟุ้งกาโกรธแค้นจึงวางแผนหลอกเจ้าเมืองใหม่ให้ไปปกครองอีกเมืองหนึ่งเป็นเมืองใหญ่กว่า และมีความอุดมสมบูรณ์กว่า ด้วยความโลภของเจ้าเมืองคนนี้จึงถูกฟุ้งกาหลอกไปปล่อยทิ้งไว้ที่เกาะแห่งหนึ่งกลางสมุทรและสาปแช่ง ดังความว่า

“กินข้าวแล้วลืมตอเฟื่อง กินเมืองแล้วลืมดูทั้งหลายอันเป็นกาแลเมืองจันทคามจะพังทลายกลายเป็นหนอง และต่อไปภายหน้าจะกลับมาเป็นเมืองอีกครั้งหนึ่งชื่อว่า **“นามจันทร์”** เจ้าเมืององค์ใดมาปกครองมีมิตรสหายค้าขายให้เป็นใหญ่แล้วละทิ้งลืมนบุญคุณไม่รักษาสัญญา เมืองนี้จะไม่รุ่งเรืองและจะเป็นเหตุให้พลัดพรากจากสมบัติตั้งเช่นท่านเป็นอยู่นี้ เพราะท่านหาคำสัจจะไม่ได้” แล้วฟุ้งกาก็บินกลับเมืองจันทคาม หลังจากนั้นเมืองจันทคามนั้นก็เกิดฝนตกหนัก ๗ วัน ๗ คืน จนเกิดน้ำท่วมขึ้นชาวเมืองพากันลี้ภัยไปอยู่ตามภูเขาสูง จนในที่สุดเมืองจันทคามก็ล่มจมเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ ส่วนเจ้าเมืองที่ถูกกานำไปปล่อยที่เกาะกลางสมุทรยังมีจิตผูกพันอยู่กับเมืองจันทคาม หลังจากตายแล้วจึงถือกำเนิดเป็นปูใหญ่สีทอง เรียกว่า ปูคำ และได้เป็นพระยาปูในหนองน้ำใหญ่แห่งนั้น

พระพุทธเจ้าได้เสด็จพร้อมด้วยพระสาวกจาริกสู่บริเวณหนองน้ำใหญ่เมืองจันทคามแห่งนี้ ทรงพยากรณ์ว่า ต่อไปภายภาคหน้าจะมีราชบุตรของเจ้าฟ้าเมืองว่อง (จีน) มาระบายน้ำออกจากหนองน้ำใหญ่ให้กลับคืนเป็นบ้านเมืองดังเดิม และพระพุทธศาสนาจะมาประดิษฐานตั้งมั่น ณ สถานที่แห่งนี้ กาลต่อมา “ตุงครลี” หรือ “ตุงคฤณี” ซึ่งเป็นราชบุตรของเจ้าฟ้าเมืองว่องก็ได้ใช้ไม้เท้าขีดดินให้เป็นร่องระบายน้ำไปทางทิศเหนือแล้วไหลลงสู่ทิศใต้ ปัจจุบันแม่น้ำสายนี้เรียกว่า แม่น้ำชิน

ส่วนหนองน้ำใหญ๋ดังกล่าวนั้นปัจจุบันเรียกว่า “หนองตุง” ชาวแซ่ (จีนใน
ยูนนาน) ซึ่งติดตามตุงคฤาษีได้มาอาศัยอยู่ในดินแดนแห่งนี้ พวกเขา
เรียกชื่อเมืองนี้ว่า “เชียงตุง” ตามนามของตุงคฤาษี ภายหลังชาวแซ่
เหล่านั้นไม่อาจทนต่อความลำบากและโรคภัยไข้เจ็บ ได้พากันหนีออกจาก
เมืองเชียงตุงกลับไปยังถิ่นฐานเดิม โดยทิ้งน้ำเต้าไว้จำนวนหนึ่ง ต่อมา
น้ำเต้าได้เจริญเติบโตและออกผลมากมาย ครั้นผลแก่แล้วก็แตกออกมา
กลายเป็นชาวทมิละ (ทมิฬคือคนในท้องถื่น) พวกทมิละเหล่านั้นต่าง
ก็พากันเก็บเอาข้าวที่ชาวแซ่ทิ้งไว้ นำมาหว่านแล้วเก็บเกี่ยวข้าวเอาไว้กิน
และสร้างบ้านเมืองสืบมาจนถึงปัจจุบัน^๑

มีเรื่องเล่าเพิ่มเติมว่า ผู้ที่มาปกครองเมืองเชียงตุงซึ่งเป็นเมืองนาม
จันทร์นี้ เจ้าเมืองจะต้องพลัดพรากจากเมืองไปด้วยเหตุต่าง ๆ ดังนั้นเพื่อ
เป็นการแก้เคล็ดดังกล่าว เจ้าเมืองจะต้องทำพิธีถวายเมืองแด่คณะสงฆ์
เสียก่อนเพื่อให้คณะสงฆ์เป็นเจ้าเมืองเชียงตุงระยะหนึ่ง แล้วจึงขอ
ไถ่เมืองคืนด้วยเงินจำนวนหนึ่ง เรียกว่า “เงินหนึ่งหมื่น คำหนึ่งพัน” สมัย
พระญาผายูเจ้าเมืองเชียงใหม่ซึ่งได้แต่งตั้งเจ้าเจ็ดพันตูไปปกครอง
เมืองเชียงตุง พระองค์ก็ได้ถวายเมืองเชียงตุงแก่คณะสงฆ์ที่วัดลีเชียง
(วัดพระสิงห์) แล้วจึงขอบูชาเมืองคืน ดังความว่า

‘...ศักราชได้ ๗๐๑ ตัว (พ.ศ.๑๘๘๒) พระญาผายูหื้อลูกผู้ซื่ออ้าย
เจ็ดพันตูไปกินเมืองเงิน ส่งมหาเถรเจ้าไปกับ ๔ ตน ตนหนึ่งชื่อหังสาวติเถร
ตนหนึ่งชื่อสิริบุญญเถร ตนหนึ่งชื่อนันทเถร ตนหนึ่งชื่อพุทธโฆสเถร
ขึ้นไปเป็นทวดดาเมืองเงิน หื้อทานเมืองเงินแก่สังฆะ เป็นเมืองพระเมือง
สังฆะทั้งมวล มี ๗๕๕ วนา หยาดน้ำตกแผ่นดินในวัดลีเชียง
กลางเวียง หื้อลูกท่านเป็นพระญา คัณรอดเมืองหื้อบูชากินเมืองเงินหมื่น
คำพัน ตัดไว้แล้ว...’

ต่อมาในสมัยของเจ้ารามหมื่น เจ้าเมืองเชียงตุงลำดับที่ ๒๐ ในปี
พ.ศ. ๒๒๒๕ เกิดแผ่นดินไหวทำให้วัดวาอารามและบ้านเรือนเสียหาย

^๑ สุพิน ฤทธิพิณ. เขมรสุวรรณเชียงตุง. ๒๕๔๑ หน้า ๗๒

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง

ผู้คนล้มตายจำนวนมาก เจ้าเมืองให้ทำบุญใหญ่และถวายเมืองเชียงตุงแด่คณะสงฆ์ทั้งสองคณะ คือคณะป่าแดงและคณะยางกวง ครบ ๗ วันจึงบูชาเอาเมืองคืน^๑

จากประวัติเมืองเชียงตุงดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ชาวเชียงตุงมีศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นที่พึงทางใจและเป็นแบบแผนการดำรงชีวิตมาตั้งแต่อดีต ดังปรากฏหลักฐานการเผยแพร่พระพุทธศาสนาจากล้านนาสู่เมืองเชียงตุงถึง ๓ ครั้ง^๒ ดังนี้ ครั้งแรก พ.ศ. ๑๘๘๒ พระญาผายูแห่งเมืองเชียงใหม่ส่งพระญาเจ็ดพันตูซึ่งเป็นพระราชโอรสไปปกครองเมืองเชียงตุง ในครั้งนี้ทรงนำพระมหาเถระ ๔ รูปประกอบด้วย พระมหามหาสวดี พระทศปัญญา พระธัมมลังกา และพระธรรมไตรโลกมาเผยแพร่พระพุทธศาสนาแบบวัดยางกวงซึ่งสืบมาจากวัดสวนดอก เชียงใหม่ โดยสร้างวัดจอมทองถวายพระมหามหาสวดี สร้างวัดพระกลางถวายพระทศปัญญา สร้างวัดพระแก้วถวายพระธัมมลังกา และสร้างวัดหัวข่วงถวายพระธรรมไตรโลก จากนั้นได้อัญเชิญพระพุทธรูปจำนวน ๔ องค์ ประดิษฐานวัดละ ๑ องค์ พร้อมกับถวายพระไตรปิฎกและคัมภีร์ทางพุทธศาสนาให้แก่พระมหามหาสวดีนำไปเผยแพร่ให้กว้างขวางต่อไป

พ.ศ. ๑๙๑๗ พระพุทธศาสนาลัทธิลังกาวงศ์เข้ามาเผยแพร่เป็นครั้งที่ ๒ โดยการนำของพระมหาสวามีเจ้าสุชาโตแห่งเมืองชเวดียง ซึ่งไปศึกษาพระพุทธศาสนาที่เมืองพม่าแล้วนำพระอินทมนีและพระธัมมรังสีพร้อมด้วยพระสงฆ์จำนวน ๑๒ รูปและพระพุทธรูปอีก ๔ องค์มาด้วย ในครั้งนี้มีการสร้างวัดถวายเป็นพุทธบูชาถึง ๖๐ วัด เช่น วัดมณฑล วัดพระสิงห์ วัดแสนเมืองมา วัดป่าพร้าว วัดเชียงอินทร์ วัดพระแก้ว เป็นต้น นอกจากนั้นยังสร้างวัดเชียงแลถวายพระมหาเถระอินทมนีพร้อมกับสถาปนาเป็น**สมเด็จพระอินทมนี** สร้างวัดยางคำถวายพระมหาธัมมรังสีพร้อมกับสถาปนาเป็น**พระสวามีธัมมรังสี**

^๑พงศาวดารเมืองเชียงตุง. อ้างในอรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. เรื่องเมืองเชียงตุง. ๒๕๓๘. หน้า ๖-๗

^๒ศ.ดร. ประเสริฐ ณ นคร. ตำนานมูลศาสนาเชียงใหม่และเชียงตุง. ๒๕๓๗.

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง

การนับเดือนของเมืองเชียงตุงจะนับช้ากว่าการนับเดือนของล้านนา ๑ เดือน และจะนับเร็วกว่าการนับเดือนของไทยภาคกลาง ๑ เดือน ดังตารางเปรียบเทียบการนับเดือนทางจันทรคติของเมืองเชียงตุงกับ ล้านนาและไทยภาคกลางในปีปกติมาส ดังนี้

การนับเดือนทางจันทรคติ			ตรงกับเดือนไทยภาคกลาง
ไทยภาคกลาง	เชียงตุง	ล้านนา	
เดือน ๕	เดือน ๖	เดือน ๗	ระหว่างเดือน มีนาคม-เมษายน
เดือน ๖	เดือน ๗	เดือน ๘	ระหว่างเดือน เมษายน-พฤษภาคม
เดือน ๗	เดือน ๘	เดือน ๙	ระหว่างเดือน พฤษภาคม-มิถุนายน
เดือน ๘	เดือน ๙	เดือน ๑๐	ระหว่างเดือน มิถุนายน-กรกฎาคม
เดือน ๙	เดือน ๑๐	เดือน ๑๑	ระหว่างเดือน กรกฎาคม-สิงหาคม
เดือน ๑๐	เดือน ๑๑	เดือน ๑๒	ระหว่างเดือน สิงหาคม-กันยายน
เดือน ๑๑	เดือน ๑๒	เดือน เกี๋ยง	ระหว่างเดือน กันยายน-ตุลาคม
เดือน ๑๒	เดือน เกี๋ยง	เดือน ยี่	ระหว่างเดือน ตุลาคม-พฤศจิกายน
เดือน อ้าย	เดือน ยี่	เดือน ๓	ระหว่างเดือน พฤศจิกายน-ธันวาคม
เดือน ยี่	เดือน ๓	เดือน ๔	ระหว่างเดือน ธันวาคม-มกราคม
เดือน ๓	เดือน ๔	เดือน ๕	ระหว่างเดือน มกราคม-กุมภาพันธ์
เดือน ๔	เดือน ๕	เดือน ๖	ระหว่างเดือน กุมภาพันธ์-มีนาคม

ส่วนในปีที่มีอธิกมาสนั้น ทางเชียงตุงเรียกว่า ปีสองเก้า คือ มีเดือน ๙ สองหน ฝ่ายทางล้านนาเรียกว่า ปีที่มีเดือนสิบหนถ้วนสอง แบ่งเป็น เดือนสิบปฐมะ และเดือนสิบทุติยะ

ที่	เดือนเชียงตุง	ประเพณีเชียงตุง
๑	เดือน หก (มีนาคม-เมษายน)	ประเพณีสังขานต์ปีใหม่ (การขึ้นต้นศักราชใหม่)
๒	เดือน เจ็ด (เมษายน-พฤษภาคม)	ประเพณีขึ้นธาตุเจดีย์ (การอบรมสมโภชพระธาตุเจดีย์) ประเพณีเป็กซ์ตูบวพระ (การอุปสมบทพระ และการบรรพชาสามเณร)
3	เดือนแปด (พฤษภาคม-มิถุนายน)	ประเพณีเลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้าน (การส่งเวฬุอารักษ์ประจำเมือง)
4	เดือน เก้า (มิถุนายน-กรกฎาคม)	ประเพณีเข้าวัดสสา (การเข้าพรรษา) ประเพณีสวดกลางใจดีล (การสืบชะตาในวันพระ) ประเพณีส่งเคราะห์เมือง (การสืบชะตาเมือง)
5	เดือน สิบ (กรกฎาคม-สิงหาคม)	ประเพณีสูตมนต์ไล่ผีปล่อยเฟต (การสวดมนต์ขับไล่ผีและเปรต)
6	เดือนสิบเอ็ด (สิงหาคม-กันยายน)	ประเพณีตั้งธรรมเวสสันตระ (การเทศนาธรรมมหาชาติ) ประเพณีทานธรรมค้ำนาม (การเทศนาธรรมประจำวันเกิดและปีเกิด)

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงใหม่

7	เดือน สิบสอง (กันยายน-ตุลาคม)	ประเพณีออกวัสสา (การออกพรรษา)
8	เดือน เกียง (ตุลาคม-พฤศจิกายน)	ประเพณีบิณฑบาตวัดพระเจ้าหลวง ประเพณีทานของสลาก (การถวายสลากมัด) ประเพณีทานผ้ากุฐิน (การทอดกุฐิน)
9	เดือน ยี่ (พฤศจิกายน-ธันวาคม)	ประเพณีเข้ากำ (การเข้ารุกขมุลกรรม และปรีวาสกรรม)
10	เดือน สาม (ธันวาคม-มกราคม)	ประเพณีเลี้ยงหนองตุง (การสังเวสังค์ศักดิ์สิทธิ์ ที่รักษาหนองตุง)
11	เดือน สี่ (มกราคม-กุมภาพันธ์)	ประเพณีทานธรรมน้ำอ้อย (การถวายน้ำอ้อย)
12	เดือน ห้า (กุมภาพันธ์-มีนาคม)	ประเพณีขึ้นธาตุเจดีย์หนองผา (การอบรม สมโภชเจดีย์หนองผา) ประเพณีเลี้ยงกาด (การสังเวทเวดา ที่รักษาตลาด) ประเพณีรำดอก (การถวายดอกไม้เป็นพุทธบูชา)

เดือน ๖

(มีนาคม-เมษายน)

ประเพณีปีใหม่สังฆานต์

สังฆานต์ปีใหม่

เดือน ๖

(มีนาคม-เมษายน)

ปวณณิวัฏฏะปีใหม่

ประเพณีสังฆานต์ปีใหม่

๑. ชื่อ ประเพณีสังฆานต์ปีใหม่

ประเพณีสังฆานต์ปีใหม่ หมายถึง การเริ่มต้นปีใหม่ หรือศักราชใหม่ ของชาวเชียงใหม่ซึ่งนิยมใช้จุลศักราช (จ.ศ.) ในการกำหนดปี แต่ถ้าใช้ตามทางราชการจะใช้คริสต์ศักราช (ค.ศ.) ตามคติตะวันตก ส่วนพุทธศักราช (พ.ศ.) ก็มีใช้อยู่บ้างแต่ไม่เป็นที่นิยม ประเพณีสังฆานต์ปีใหม่ตรงกับคำว่า ประเพณีสงกรานต์ ของชาวไทย ภาคกลาง และประเพณีปีใหม่เมืองของชาวล้านนา

๒. ระยะเวลา

ในตำนานพรหมยัญกล่าวไว้ว่า เดือนวิสาขะ (เดือน ๖) และเดือน วิจิตรวรา (เดือน ๗) ในระหว่าง ๒ เดือนนี้ (ประมาณเดือนมีนาคม-พฤษภาคม) ถ้าหากราศีมีนย้ายเข้าสู่ราศีเมษเมื่อใด เมื่อนั้นก็จะเริ่มศักราชใหม่ หรือเริ่มต้นปีใหม่ทันที ถ้าลืปดาไม่เต็ม ๖๐ องศา พระอาทิตย์ก็ยัง ไม่ย้าย ราศีก็จะยังไม่ย้ายเช่นกัน ดังนั้นการเริ่มต้นศักราชใหม่ตามตำรา

*สังฆานต์มาจาก สังกรานต์ (สังฆ) การเคลื่อนย้าย (อาทิตย์เคลื่อนจากราศีมีนเข้าสู่ ราศีเมษ) ออกเสียง “กร” เท่ากับ “ข” ดังนั้น “สังกรานต์” จึงออกเสียง “สังขาน” ซึ่งหลาย ท่านเข้าใจว่าเป็น “สังขาน”

พรหมยัญญเชื่อว่า พระพรหมได้กำหนดให้เป็นประเพณีสืบมานานแล้วและ เชื่อกันว่ามีการใช้ตลอดมาตั้งแต่สมัยพระพุทธเจ้ากกุสันธะ พระพุทธเจ้า โภจนาคมนะ พระพุทธเจ้ากัสสปะ ถึงสมัยพระพุทธเจ้าโคตมะพระพุทธเจ้า องค์ปัจจุบัน

การจัดประเพณีปีใหม่สังฆานต์ของชาวไทเขิน นครเชียงตุง บางปี ก็จัด ๔ วัน บางปีก็จัด ๕ วัน ดังนี้

๑. วันแรก เป็นวันสังฆานต์ล่อง (วันมหาสงกรานต์)

๒. วันที่ ๒ เป็นเนา (วันเนา) ซึ่งบางปีก็มี ๒ วัน บางปีก็มีวันเดียว ถ้าปีไหนมี ๓๖๖ วัน ก็จะมีวันเนา ๒ วัน ถ้าปีไหนมี ๓๖๕ วันก็จะมี วันเนาวันเดียว ถ้ามีวันเนาวันเดียวครบ ๔ ปี ก็จะมีวันเนา ๒ วัน ๑ ปี ถ้าปีใดมีวันเนา ๒ วัน การจัดปีใหม่สังฆานต์จะจัด ๕ วัน ถ้ามีวันเนา วันเดียวก็จะจัด ๔ วัน

๓. วันที่ ๓ เป็นวันพระญวัน (วันเถลิงศก)

๔. วันที่ ๔ เป็นวันปากปี

๓. ผู้ที่มีบทบาทในกิจกรรม

๑. พระสงฆ์ มีบทบาทในการให้ศีล ให้พร สวดมนต์ พรมน้ำส้มป่อย และรับการถวายทาน

๒. มัคคนายก (อาจารย์) มีบทบาทในการนำกล่าวคำไหว้

พระ อาราธนาศีล อาราธนาสวด โอกาสเทวดา ทักกลองชัย และโอกาสส่งรูปขุนสังฆานต์

๓. ศรัทธาประชาชน มีบทบาทเป็นผู้เข้าร่วมพิธีทั้งการไหว้พระ การรับศีล การถวายทาน การร่วมจัดทำรูปขุนสังฆานต์ การร่วมแห่ ขุนสังฆานต์ การร่วมรดน้ำดำหัว การประกอบพิธีต่างๆ โดยเฉพาะชาวไทดอยซึ่งรับหน้าที่ในการตีกลองชัย การหามกลองชัย การถือช่อถือทุ่ง

พิธีถวายทานเจดีย์ทรายเป็นพุทธบูชา

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง

นำขบวน มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดถึงชาวบ้านเชียงตุงซึ่งได้รับหน้าที่เป็นผู้ปั้นรูปกบคาบพระจันทร์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๔. ที่มาของประเพณี

ประเพณีสังฆานต์ปีใหม่ชาวไทเขิน นครเชียงตุง มีที่มาจากตำนานพรหมยัญซึ่งกล่าวถึงขุนสังฆานต์ หลังจากพระพรหมซึ่งเป็นอัสถุญรูปพรหมถึงแก่กรรมในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์แล้ว ถูกนำไปไว้ที่เขาสิเนรุ แต่ศพพระพรหมกลับไปอยู่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์อีก พระอินทร์จึงเรียกริดาพรหมทั้ง ๗ ตนซึ่งเกิดมาจากเหงื่อและโคลนของพระพรหม ได้แก่ นางธรรมลิกขินางมโหทร นางนันทา นางกิริณันทา นางจุภักฎญา นางรินทา และนางตัมโพธา มาถามถึงเหตุอัศจรรย์จนรู้ว่า พรหมทั้ง ๔ นั้นมาจากชั้นมหาพรหมมีอายุ ๑ กัปป์ เมื่อไม่ถึงคราวสิ้นอายุ แม้จะฆ่าฟันแทงอย่างไรก็ไม่สามารถทำได้ พระอินทร์กล่าวกับริดาพรหมทั้ง ๗ ว่า หากบอกวิธีการนำซากศพพระพรหมออกจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ได้ พระองค์จะรับริดาพรหมเป็นราชเทวี บรรดาริดาพรหมทั้ง ๗ ต่างก็ปรารถนาเป็นราชเทวีของพระอินทร์จึงกล่าวว่า หากจะให้ซากศพของพระพรหมออกไปจากดาวดึงส์จะต้องตัดเศียรของพระพรหมให้ขาด โดยต้องเอาเส้นผมของนางทั้ง ๗ คน คนละ ๑ เส้น มารวมกันทำเป็นสายธนู (สายกัณฑ์) แล้วเอาไปเลื่อยคอของพระพรหมให้ขาด แล้วให้ริดาพรหมโอบกอดเศียรไว้ก่อนเพื่อให้เศียรพระพรหมได้สัมผัสสรสมาคูคาม

ชาวเชียงตุงร่วมพิธีสวดมังคละในวันพระยววัน

เพราะถ้าหากเศียรพระพรหมไม่ได้สัมผัสสรสมาคามจะทำให้เกิดเหตุร้าย คือ หากเศียรพระพรหมตกใส่น้ำในมหาสมุทรก็จะแห้งเหือด หากตกสู่โลกมนุษย์ก็จะเกิดเปลวไฟท่วมโลก

ต่อมาพรหมวิรุทธยัक्षซึ่งลงมาจากชั้นพรหมแล้วถือกำเนิดใน สวรรค์ชั้นดาวดึงส์รับอาสาพระอินทร์นำเส้นเกศจากธิดาพรหมทั้ง ๗ ทำ เป็นสายธนูแล้วให้ธิดาพรหมทั้ง ๗ นำไปตัดเศียรพระพรหม เมื่อนาง ธรรมสิกขิรับสายธนูมาแล้วก็ขึ้นาคถือสายธนูเข้าไปเลื่อย แต่ก็ไม่อาจจะ เลื่อยคอพระพรหมให้ขาดได้จึงมอบให้นางมโหทรซึ่งเข้าไปเลื่อย แต่ก็ไม่ อาจเลื่อยได้ให้นางนันทาซึ่งครุฑเข้าไปก็เลื่อยไม่ได้ให้นางกิริณนทาซึ่งควาย เข้าไปก็เลื่อยไม่ได้ให้นางจุฬักญญาซึ่งม้าเข้าไปก็เลื่อยไม่ได้ให้นางรินทา ซึ่งวัวเข้าไปก็เลื่อยไม่ได้อีก จนมาถึงคนสุดท้าย นางตัมโพธาซึ่งยักษ์เข้าไป เลื่อย ทำให้เศียรพระพรหมขาดออกจากกัน แล้วนางก็อุ้มเศียรพระพรหม ไว้แนบอกนาง

บรรดาเทพเห็นสรีระของพระพรหมไม่มีเศียรแล้วก็เกิดความสลด สังเวชใจ จึงนำเศียรพระพรหมมาต่อให้เหมือนเดิม แต่ก็ไม่สามารถต่อได้ พระอินทร์จึงถามธิดาพรหมถึงวิธีที่จะต่อเศียรพระพรหมให้ติดกัน บรรดา ธิดาพรหมจึงบอกให้ไปเอาหัวสัตว์ในโลกมนุษย์ที่นอนหันหัวไปทางทิศ เหนือมาแทน เพราะสัตว์ตัวนั้นมีกำเนิดมาจากเมืองพรหม

พระอินทร์จึงให้รุทธยัक्षไปค้นหาสัตว์ในเมืองมนุษย์ จนพบช้าง ตัวหนึ่งนอนหันหัวไปทิศเหนือจึงตัดเอาหัวช้างนั้นไปต่อหัวพระพรหม จากนั้นพระอินทร์นำน้ำทิพย์จากพรหมโลกรดสรีระของพระพรหม ทำให้ หัวช้างประกบติดกับสรีระของพระพรหม จึงมีชื่อเรียกว่า **มหาวารนอ** **สัตถุญพรหม** ส่วนร่างของช้างที่ไม่มีหัวนั้น รุทธยัक्षได้เนรมิตหัวนาค มาต่อให้จนมีรูปร่างเป็นช้างที่มีหัวเป็นนาค เรียกว่า **นาคหัตถิ**

ส่วนพรหมธิดาทั้ง ๗ นั้นได้รับพรหมทัณฑ์ให้เปลี่ยนกันอุ้มเศียร พระพรหมไว้คนละ ๑๒ เดือน โดยถือเอาศักราชใหม่ (ปีใหม่) หารด้วย ๗ ถ้าเศษเลขใดให้พรหมธิดาตนนั้นเป็นผู้ถือเศียรพระพรหมในแต่ละปี ดังนี้

- เศษ ๑ นางธรรมสิกขินีนาจากทิศอีสานไปทิศปัจฉิม
ยื่นมือรับเอาเศียรพระพรหม
- เศษ ๒ นางมโหทรขีจากทิศพายัพไปทิศอาคเนย์
น้อมศีรษะรับเอาเศียรพระพรหม
- เศษ ๓ นางนันทาขีครุฑจากทิศเหนือไปทิศตะวันออก
นอนก้มรับเอาเศียรพระพรหม
- เศษ ๔ นางกิริณนทาขีควายจากทิศตะวันออกไปทิศใต้
คุกเข่ารับเอาเศียรพระพรหม
- เศษ ๕ นางจุฬกัญญาขีม้าจากทิศตะวันตกไปทิศอีสาน
คุกเข่ารับเอาเศียรพระพรหม
- เศษ ๖ นางรินทาขีวัวจากทิศตะวันออกเฉียงใต้ไป
ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ นั่งยอง ๆ รับเอาเศียรพระพรหม
- เศษ ๗ นางตัมโพธาขียักษ์จากทิศอีสานไปทิศเหนือ
นั่งเหยียดเท้ารับเอาเศียรพระพรหม
หรืออีกนัยหนึ่งถือคติขุนสังฆานต์ซึ่งพาหนะดังนี้
วันอาทิตย์	นางธรรมสิกขินีนา
วันจันทร์	นางมโหทรขี
วันอังคาร	นางนันทาขีครุฑ
วันพุธ	นางกิริณนทาขีควาย
วันพฤหัสบดี	นางจุฬกัญญาขีม้า
วันศุกร์	นางรินทาขีวัว
วันเสาร์	นางตัมโพธาขียักษ์

ครั้นถึงศักราชใหม่หรือปีใหม่ ตามประเพณีชาวไทยเงินแต่โบราณที่ยึดถือปฏิบัติกันมา จะมีการก่อเจดีย์ทรายประดับประดาด้วยข้าวตอกดอกไม้ ช่อ ตุง ถวายเป็นสักการบูชาพระรัตนตรัย มีการนำน้ำอบน้ำหอม มาสรงสรงพระพุทธรูปรดน้ำดำหัวพระสงฆ์ พ่อแม่ครูบาอาจารย์ และผู้มีอาวุโสที่ตนเคารพนับถือ พร้อมถวายทานข้าวน้ำโภชนาหารแก่เทวบุตร

ชาวไทยดอยกำลังยกกลองชัยขึ้นสู่ค้ำ

เทวดา พระอินทร์ พระพรหม และอุทิดีให้แก่พ่อแม่ญาติพี่น้องผู้ล่วงลับ

๕. ความสำคัญของประเพณี

ประเพณีสังฆานต์ปีใหม่เป็นการเริ่มต้นการนับศักราชใหม่ ทำให้รู้ระยะเวลาประวัติศาสตร์ของมนุษย์ นอกจากนั้นในช่วงเริ่มต้นศักราชใหม่ ชาวไทเขินได้ถือ

โอกาสเป็นการเริ่มต้นชีวิตใหม่ที่ดียิ่ง มีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตตามคติความเชื่อ เช่น การทำบุญให้กับตนเองและบรรพบุรุษ ตลอดถึงเหล่าเทพยดา การถวายทานเจดีย์ทรายเป็นพุทธบูชา การสงฆ์พระพุทธรูป การรดน้ำดำหัว

เป็นต้น ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในครอบครัว ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เป็นการส่งเสริมให้ชาวไทเขินยึดถือแนวทางที่ถูกต้องดีงามในการดำเนินชีวิตให้มีความสุขต่อไป

ชาวไทยดอยผลัดกันตีกลองชัย

๖. เครื่องประกอบพิธี

เครื่องบูชาในประเพณีสังฆานต์ปีใหม่ของชาวไทเขิน นครเชียงใหม่มีดังนี้

๑. การก่อเจดีย์ทราย ประกอบด้วย ทราย ข้าวตอกดอกไม้ ช่อและทุง

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง

๒. การสงฆ์น้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์ พ่อแม่ และผู้มีอาวุโส
ประกอบด้วย น้ำส้มป่อย (น้ำมะหัน) น้ำอบ น้ำหอม
ขนมของหวาน และดอกไม้เทียน

๓. การแขวนกลองชัย (แควนกลอง) ประกอบด้วย กลองชัย
ผ้าขาว ผ้าแดง หมาก เงิน ๒๐๐ ซ่อพันอัน เทียนขี้ผึ้งร้อยคู่ ธงฉัพพรรณรังสี
ข้าวตอกดอกไม้ น้ำส้มป่อย สำหรับข้าว (ขันข้าว) ประกอบด้วยอาหาร
คาวหวานประเภท ข้าว เนื้อหมัก (เนื้ออุบ) ปลาทอด (ปลาจีน) ไข่ ปลาเนื้อ
(เนื้อลำ) ข้าวเกรียบทอด (เข้าเขียบ จีน) ไข่ต้ม (ไข่แดงพริก) เนื้อทอด
(เนื้อจีน) ผักกุ่มส้ม สำหรับถวายเจ้าเมืองและเทวดา ๔ สำหรับ ผู้อ่านมาต
๔ สำหรับ ผู้ต้อนรับท้าวพระยา เสนา อำมาตย์ และคนผู้มีเมตตา ๑๐ สำหรับ
ผู้ปันกบ ๒ สำหรับ และมัคคนายก ๑ สำหรับ

๔. รูปเหมือนขุนสังฆานต์โดยถือคติตามตำนานพรหมัญญ

๕. รูปปั้นกบคาบพระจันทร์

๗. ขั้นตอนประกอบพิธี

ปีใหม่สังฆานต์ชาวไทเงิน นครเชียงตุง จัดตามโบราณประเพณีดังนี้
วันแรกเป็นวันสังฆานต์

ชาวเชียงตุงถือว่าเป็นวันสังฆานต์ไป (ล้านนาเรียก “สังฆานต์ล่อง”)
วันนี้มัคคนายกทำพิธีไหว้สักการะ (โยง) เจ้าเมืองทั้ง ๘ (เทพประจำเมือง
ทั้ง ๘ แห่ง) แห่งด้วยดอกไม้เทียนขี้ผึ้งก่อน ซึ่งตามประเพณีแล้วจะทำ
ก่อนวันแขวนกลองชัย ๑ วัน (วันแควนกลอง) เจ้าเมืองดังกล่าวนี้ถือเป็น
เทพหรือวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ประจำเมืองมี ๘ แห่ง ประกอบด้วย

๑. ไมตรีเมือง ดอกไม้เทียนขี้ผึ้ง ๔ คู่
๒. หอฝापัน ดอกไม้เทียนขี้ผึ้ง ๔ คู่
๓. หอหลวงแทนแก้ว ดอกไม้เทียนขี้ผึ้ง ๔ คู่
๔. เจ้าหลวงกาด ดอกไม้เทียนขี้ผึ้ง ๔ คู่
๕. เจ้าหนองตุง ดอกไม้เทียนขี้ผึ้ง ๔ คู่

๖. เจ้าภูเจ้าเมืองทั้งหลาย ดอกไม้เทียนขี้ผึ้ง ๕ คู่

๗. เจ้าแจนเมือง ดอกไม้เทียนขี้ผึ้ง ๖ คู่

๘. เจ้าพวงหนองลายท่าช้าง ดอกไม้เทียนขี้ผึ้ง ๒ คู่

ก่อนจะมีพิธีแห่ขบวนล้งขานต์ในวันเนา ก็จะมีพิธีแหวนกลองชัยตามโบราณประเพณีชาวไทเขิน ซึ่งการแหวนกลองชัยในงานล้งขานต์ปีใหม่นี้จะจัดขึ้น ณ บริเวณกาดเก่า ใกล้กับวัดเชียงจันทร์ ในตัวเมืองเชียงตุง มีประวัติกล่าวว่า

เมื่อประมาณ พ.ศ. ๑๗๗๘ พระยาแก้วมธุ เจ้าฟ้าปกครองเมืองเชียงตุง มีจิตศรัทธาเลื่อมใสพระพุทธศาสนาได้อัญเชิญพระพุทธศาสนาจากล้านนา (เชียงใหม่) มาเผยแพร่ในเมืองเชียงตุง ต่อมาเกิดไฟไหม้ที่

ต้นโพธิ์ข้างวัดพระแก้วเป็นสถานที่พระสงฆ์พรมน้ำส้มป่อยให้กลองชัยและผู้ร่วมพิธี

ห้วยปูนเป็นเวลาหลายวันติดต่อกัน และฝนฟ้าไม่ตกตามฤดูกาล บ้านเมืองเกิดความแห้งแล้ง ประชาชนอดตายเป็นจำนวนมาก พระยาแก้วมธุได้ให้หมอโหราตรวจดูดวงชะตาบ้านเมืองจนรู้ว่าเมืองเชียงตุงนี้เป็นเมืองนามจันทร์ เมื่อวันปีใหม่มารถึงจึงให้ทำการปั้น

รูปกบตัวหนึ่งโดยปากกบนั้นคาบรูปพระจันทร์ ๑ ดวง และ

ก่อเจดีย์ทรายที่ริมฝั่งแม่น้ำเงิน เมืองเชียงตุง แล้วให้มีการแห่ขบวนล้งขานต์เป็นสังการบูชา พร้อมกับแห่กลองชัยออกจากกาดเก่า บ้านเชียงจันทร์ไปตามถนนท่าเยอ ผ่านหน้าสถานีตำรวจเมืองเชียงตุง (สนามตำรวจ) ไปตามถนนเมืองยางจนถึงแม่น้ำเงินที่ร้องกบ (แม่น้ำสายหนึ่งที่มีความสำคัญอยู่ที่ทิศตะวันตกของเมืองเชียงตุง) ซึ่งปั้นรูปกบคาบพระจันทร์และ

การถวายสำหรับอาหารแก่วัดวงวิญญานศักดิ์สิทธิ์
ของเจ้าเมืองและเวทดา

ก่อเจดีย์ทรายไว้ในที่นั้น
ซึ่งจะมีมัคคนายกทำพิธี
สวดมนต์และโอกาส
เวรทาน (กล่าวคำสังเว
เทวดา) เสร็จแล้วเอารูป
ปั้นกบและขุนสังขานต์
ลอยแพไปตามแม่น้ำเซิน
ทั้งหมด จากนั้นชาวไท
ดอยซึ่งอาศัยอยู่บ้าน
สิบห้ายางเงิน เมืองยาง
ใส่เสื้อสีแดง มีผ้าสีขาวพัน

ศีรษะ ประมาณ ๓๐ กว่าคน ที่เจ้าฟ้าให้มาตีกลองชัยจะร่วมกันถือทุงแดง
ทุงขาวแล้วหามกลองชัยกลับมาเมืองเชียงตุง ในช่วงนั้นอาจารย์จะนิมนต์
พระสงฆ์วัดจอมทอง ๔ รูป มารออยู่ที่ต้นโพธิ์ข้างวัดพระแก้ว เพื่อบรรพชา
สามเณรแก่ผู้คนและกลองชัยให้อยู่เย็นเป็นสุขต่อไป จากนั้นก็จะยกกลอง
ชัยกลับคืนไปประดิษฐานที่วัดเชียงจันทร์ตามเดิม ต่อมาประมาณ พ.ศ.
๒๓๔๔ สมัยเจ้าฟ้าก้อนแก้วอินแถลงได้รื้อฟื้นประเพณีขึ้นมาใหม่โดยให้
ประชาชนชาวไทเซิน เมืองเชียงตุง ปฏิบัติสืบเป็นประเพณีปีใหม่สังขานต์
มาจนทุกวันนี้

ปัจจุบันการแขวนกลองชัย (แขวนกลอง) ในประเพณีสังขานต์
ปีใหม่นั้นประกอบด้วยเครื่องบูชาได้แก่ กลองชัย ช่อพันทัน เทียนขี้ผึ้ง
ร้อยคู่ ธงฉัพพรรณรังสี (ธงอร่าม) สำหรับปักไว้เมื่อยกกลองชัยขึ้นสู่ค้ำ
ส่วนขึ้นตั้งเอากลองชัยขึ้นค้ำกลอง ประกอบด้วย ผ้าขาว ผ้าแดง หมาก
เงิน ๒๐๐ สำหรับ พระสงฆ์ที่พรมน้ำสามเณรที่ต้นโพธิ์ข้างวัดพระแก้วนั้น
ปัจจุบันนิมนต์วัดจอมทอง ๒ รูป และวัดหัวข่วง ๒ รูป

ก่อนวันแขวนกลองชัยประมาณ ๔-๕ วัน ชาวไทดอยจากบ้าน
สิบห้ายางเงิน เมืองยาง จำนวน ๒๒ คน ที่ได้รับเชิญมาจะเดินทางมายัง

กาดเก่าข้างวัดเชียงจันทร์อันเป็นสถานที่แขวนกลองเพื่อทำความสะอาดบริเวณสถานที่ ขุดดินฝังเสากลอง สานรั้วรอบสถานที่ และรูปขุนสังฆานต์ปีใหม่ที่ชาวเชียงตุงจัดทำไว้

ก่อนวันทำพิธีแขวนกลองชัย ๓ วัน ชาวไทดอยจะนำตะกร้าและกระบุงเข้าไปในตลาดทั้งกาดตุงและกาดช่วงเพื่อรับบริจาควัตถุสิ่งของจากบรรดาพ่อค้าแม่ค้าและผู้มีจิตศรัทธา บางคนก็มอบเงินให้เป็นทาน (ทานเงิน) บางคนก็มอบผักผลไม้ ข้าวปลาอาหารให้เป็นทาน สาเหตุที่ให้ชาวไทดอยเป็นผู้ตีกลองชัยนั้น เชื่อว่าสมัยก่อนเกิดเหตุฝนแล้ง หมอโหราแนะนำให้เจ้าฟ้าเอาชาวไทดอยมาตีกลองชัยแล้วส่งรูป (สังเวย)

ชาวเชียงตุงกำลังอ่านมาตวันดี

ด้วยชาวไทดอย ๒๒ คน ซึ่งสวมกางเกงสีดำ ใส่เสื้อสีแดง โปกศีระด้วยผ้าแดง ๑๖ คน และสวมกางเกงสีดำ เสื้อขาว โปกศีระด้วยผ้าขาว จำนวน ๖ คน นำข้าวตอกดอกไม้เทียนไปเชิญเอากลองชัยจากวัดเชียงจันทร์มาวางที่ริมเสากลองที่กลางกาดเก่าแล้วทำพิธีทักกลองชัย โดยมีอาจารย์ทั้ง ๒ คนเป็นผู้ประกอบพิธี คนหนึ่งเอาน้ำส้มป่อยพรมกลองชัย คนหนึ่งเอาคิมไปคืบหูกกลองชัยไว้แล้วแบ่งหน้าที่กันเป็นผู้ถามและผู้ตอบตามสำนวนการทักกลองดังนี้

ขุนสังฆานต์ ฝนฟ้าจึงจะตกต้องตามฤดูกาล อีกแนวคิดหนึ่งเชื่อว่าชาวไทดอยอาจจะสืบเชื้อสายมาจากชาวเมืองทัมมิละในอดีตก็เป็นได้

เมื่อถึงวันทำพิธีแขวนกลองชัย เวลาประมาณ ๑๓.๐๐ น. อาจารย์ ๒ คน พร้อม

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง

ถาม : กลองนี้เป็นกลองสัง (อะไร) ? มีหุมีตาหลายว่าดังนี้

ตอบ : อันนี้เป็นกลองเงิน (เงิน) กลองคำ กลองแก้ว กลองแสง
กลองชัยมงคละ

ถาม : พอดีกลองอันนี้แล้ว จักมีประโยชน์อันใดชา?

ตอบ : กลองอันนี้เป็นกลองโชค กลองชัย เมื่อตีแล้วจักมีโชค
มีชัย บ้านเมืองชุ่มเย็นเป็นสุข น้ำฟ้าสายฝนก็ดี ไร่นาก็ดี หมากเข้า (เมล็ด
ข้าว) เม็ดน้ำ หมากไม้หัวมันก็จักมากพวงหลวงหลาย สรรพภัย อันตราย
ก็ปมาไกลได้แล

ถาม : กลองอันนี้จักส่งไปที่ไหนนั้นชา?

ตอบ : วันพุก (วันพຸ່ງນີ້) เวลาโมงเต็มๆ (บ่ายโมง หรือ ๑๓.๐๐ น.)

จักส่งจอมขุนสังขานต์ไปร้องกบหนตกเชียงตุง

เพื่อศิลาบูชาและพลีกรรมหื้อบ้านเมือง
ชุ่มเย็นเป็นสุขว่าดังนี้แล

หลังจากที่กลองดังนี้แล้ว ก็จะยก
กลองชัยขึ้นสู่ค้ำกลองซึ่งทำเป็นเสา
๒ เสาโดยแขวนกลองชัยในระหว่าง ๒ เสา
นั้น อาจารย์กล่าวคำโอกาสเทวดา ขุนอินทร์
ขุนพรหมแล้วตีกลองชัย ๗ ครั้งก่อน พร้อม
ทั้งกล่าวคำอธิษฐานประกอบดังนี้

ตีครั้งที่ ๑ กล่าวว่า ขอให้เจ้าเมืองมีเข้าของสัมปัตติ

มียศ มีศักดิ์ มีอำนาจเต็มถ้วน

ตีครั้งที่ ๒ กล่าวว่า ขอให้เจ้าเมืองมีลาภสักการะ ราษฎร

มีความชมชื่นยินดีนัก

ตีครั้งที่ ๓ กล่าวว่า ขอให้ไม่มีใครผู้ใดมาปองร้ายเจ้าเมือง ขอให้

เจ้าเมืองมีชัยชนะถึงร้อยเอ็ดภาษา (ร้อยเอ็ดเมือง)

ตีครั้งที่ ๔ กล่าวว่า ขอให้เจ้าเมืองมีช้างม้ามากพวงหลวงหลาย

พ่อค่านายชายก็ให้ไหลหลังถึงเข้ามาในเมือง

ทานกองเจดีย์ทรายสังขานต์ปีใหม่

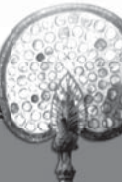

- ดีครั้งที่ ๕ กล่าวว่า ขอให้เจ้าเมืองมีเข้าของเงินค้ำมั่งคั่งตลอดไป
ขอให้เจ้าเมืองและราษฎรอย่าขุนซ้องหมองใจกัน
- ดีครั้งที่ ๖ กล่าวว่า ขอให้เสียงกลองดังทั่วเมือง
ขอให้มีการราษฎรคนเมืองมากพวงหลวงหลาย
- ดีครั้งที่ ๗ กล่าวว่า ขอให้ชาวเชียงตุงและทุกคน
อยู่สุขสบายกันทั่วหน้า

เมื่ออาจารย์ตีกลองชัยแล้วก็เชิญเจ้าฟ้าผู้ปกครองมาตี ๓ ครั้ง ๗ ครั้ง ตามด้วยบรรดาเสนาอำมาตย์ข้าราชการ เจ้านาย โคปกะ คณะวัฒนธรรมพื้นเมืองเชียงตุงตีคนละ ๒ ครั้ง ๓ ครั้ง เป็นลำดับไป ส่วนเด็ก และสตรีนั้นสามารถร่อนน้ำส้มป่อยกลองชัยได้ แต่ห้ามตีกลองชัย ตามคติชาวไทเขินถือว่าการตีกลองชัยเหมือนหนึ่งเป็นสื่ออาถรรพ์สัญญาณบอให้พระอินทร์รู้ว่า ชาวไทเขินกำลังมีการทำบุญกุศลครั้งใหญ่เพื่อเฉลิมฉลองวันปีใหม่ ขอให้พระอินทร์อวยพรให้มีความสุขตลอดไป เมื่อตีครบถ้วนแล้วก็มอบไม้ค้อนตีกลองให้หัวหน้าชาวไทคอยนำไปให้ชาวไทคอยผลัดกันตีอย่างต่อเนื่องจนถึงเวลา ๑๓.๐๐ น. ของวันรุ่งขึ้น แต่ปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนเวลาตีกลองชัยใหม่กล่าวคือไม่ตีจนถึงกลางดึก เนื่องจากเป็นการรบกวนประชาชนและพระสงฆ์ที่อยู่ใกล้ๆ จึงได้กำหนดตีกลองชัยถึงเวลา ๒๑.๐๐ น. (๙ โมงค่ำ) แล้วก็หยุดตี พอรุ่งเช้าของวันเนา เวลา ๐๖.๐๐ น. จึงตีกลองอีกครั้งจนถึง เวลา ๑๓.๐๐ น. ซึ่งเป็นเวลาแห่ขบวนสังขานต์และกลองชัยไปสู่ลำน้ำสำคัญแห่งหนึ่ง เรียกว่า ร่องกบ นอกจากนั้นในวันนี้ชาวไทเขินยังพร้อมใจกันทำความสะอาดบ้านเรือนที่อยู่อาศัย และทำขนมอาหาร เพื่อเตรียมทำบุญต่อไป

อาจารย์กำลังทำพิธีสวดมนต์ละรูปปั้นกบ

พิธีแห่ขุนสังขานต์และกลองชัยไปร้องกบ

วันที่ ๒ เป็นวัน เนา (วันเนา)

วันนี้จะมีการ
แห่ขุนสังขานต์ซึ่ง
เชื่อว่าเป็นการชำระ
ล้างสิ่งที่ไม่ดีออกจาก
ชีวิต โดยจะมีการทำ
รูปเหมือนรูปขุนสังขานต์
แห่ไปที่ร้องกบซึ่งอยู่
ทางทิศตะวันตกของ
เมืองเชียงใหม่ การทำ

รูปขุนสังขานต์นั้นจะยึดตามตำนานพรหมยัญที่กล่าวถึงธิดาพรหมทั้ง ๗
ซึ่งพาหนะชนิดต่างๆ ไปตัดเศียรพระพรหม ถ้าปีใดขุนสังขานต์ซึ่งพาหนะ
ใดก็สร้างรูปเหมือนนั้นๆ เมื่อทำรูปขุนสังขานต์แล้วก็นำไปตั้งไว้ ประกาศ
ให้ชาวบ้านชาวเมือง เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องรับทราบ และเชิญมาร่วมแห่
ขุนสังขานต์ตั้งแต่เวลาประมาณ ๑๒.๐๐ น. เป็นต้นไป

เมื่อถึงเวลาประมาณ ๑๓.๐๐ น. อาจารย์และชาวไทคอยช่วยกัน
ปลดกลองชัยลงจากค้ำกลอง วางลงเหนือไม้ค้ำ (ไม้ที่ทาหรือพันด้วย
กระดาษสีทอง) จากนั้นชาวไทคอยจะหามกลองชัยไปตั้งขบวนแห่
ขุนสังขานต์ซึ่งจะมีประชาชนจำนวนมากมาร่วมงาน รูปขบวนแห่
ขุนสังขานต์ประกอบด้วย

๑. ขบวนชาวไทคอยถือธงแดงทุ่งขาว
๒. ผู้ชายนุ่งผ้าขาวสวมหมวกขี้นำน่านำขบวนหนึ่งคน
๓. ขบวนชาวไทคอยหามรูปขุนสังขานต์
๔. ขบวนชาวไทคอยหามกลองชัย
๕. ขบวนชาวไทคอย ๘ คน แบกคันทองแดงทุ่งขาว
๖. ขบวนขุนทหารแบกหม้อตี่ให้สัญญาณและรักษาความปลอดภัย

๗. ขบวนการกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล โคปกะ อาจารย์ คณะ
วัฒนธรรมพื้นเมืองเชียงใหม่ และประชาชนชาวเชียงใหม่

เส้นทางแห่งขุนสังขานต์เริ่มจากกาดเก่า บริเวณข้างวัดเชียงจันทร์
ไปตามเส้นทางดอยเหมย ท่าฮ้อย โรงพยาบาล (โรงคาบ) ลัดเลาะข้างวัด
พระเจ้าหลวง หนองผาแว้ เข้าเส้นทางไปร้องกบ เมื่อไปถึงร้องกบซึ่งจะมี
รูปปั้นกบคาบพระจันทร์ตั้งอยู่ โดยชาวบ้านเชียงต้งซึ่งได้รับการแต่งตั้ง
ให้เป็นผู้ปั้นกบมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งปั้นด้วยดินตั้งอยู่ริมแม่น้ำ
เจิน เหตุที่ปั้นเป็นรูปกบคาบพระจันทร์เพราะถือว่าเมืองเชียงต้งเป็นเมือง
นามจันทร์ ส่วนกบจัดเป็นนามราหูตามวิธีบ้านคลองเมืองมาแต่โบราณ
ซึ่งหมายถึง ราหูอมจันทร์

เมื่อขบวนแห่งขุนสังขานต์ไปถึงร้องกบแล้วอาจารย์ก็จะทำพิธีพิ
กรรม สวดมนต์ละ พรมน้ำส้มป่อยแล้วก็เอารูปกบพร้อมด้วยเครื่องบูชา
ขุนสังขานต์ไหลลอยไปตามลำน้ำเจิน บางคนก็เอาดินที่ปั้นรูปกบอม
พระจันทร์นำไปใส่หน้าของตนเพื่อให้การเพาะปลุกเกิดความอุดมสมบูรณ์

วัยรุ่นเมืองเชียงต้งเล่นสาดน้ำสังขานต์ปีใหม่

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงใหม่

ด้วย ในระหว่างนี้ก็จะมีการตีกลองชัย ขับเล่าน และการฟ้อนต่าง ๆ อย่างสนุกสนานแล้วก็ชวนกันแห่กลองชัยกลับเข้ามาในเมือง พอแห่กลองชัยมาถึงต้นโพธิ์ข้างวัดพระแก้วซึ่งจะมีพระสงฆ์ ๔ รูป สวดชัยันโตและพุทธมังคละพร้อมกับพรมน้ำส้มป่อยให้กลองชัยและประชาชนที่ร่วมขบวนเพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลอยู่เย็นเป็นสุขต่อไป จากนั้นก็จะแห่กลองชัยกลับไปประดิษฐานที่วัดเชียงจันทร์เหมือนเดิม

เมื่อหามกลองชัยกลับมาประดิษฐานที่วัดเชียงจันทร์เสร็จแล้ว ก็จะมีการทานวัตถุสิ่งของ เงิน และสำหรับอาหาร (ขันข้าว) แก่ดวงวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าเมืองและเทวดา ๔ สำหรับ ผู้อ่านมาต ๔ สำหรับ ผู้ต้อนรับ ท้าวพระญา เสนาอำมาตย์ และคนผู้มีเมตตา ๑๐ สำหรับ ผู้ปั้นกบ ๒ สำหรับ และอาจารย์ ๑ สำหรับ ซึ่งสำหรับอาหารนั้นประกอบด้วยอาหารคาวหวาน ประกอบด้วยข้าว เนื้อหมัก (เนื้ออุบ) ปลาทอด (ปลาจิ้น) ไข่ ปลาเนื้อ (เนื้อลำ) ผักกุ่มส้ม ข้าวเกรียบทอด (เข้าเทียบจิ้น) ไข่อั่ว (ไข่ตองพริก) และเนื้อทอด (เนื้อจิ้น)

นอกจากนั้น ชาวไทเขินจะพากันไปตักทรายที่แม่น้ำลาบมาก่อเจดีย์ทรายที่วัดใกล้บ้าน เพื่อให้มีโชคมีลาภ จำนวน ๑,๐๐๐ กอง

โดยจะนำกรวยดอกไม้ไม้พร้อมเทียนและขนมไปกล่าวขอขมาและขออนุญาตจากเจ้าที่ ก่อนที่จะนำทรายไปก่อเจดีย์ที่วัดใกล้บ้าน

พระสงฆ์สวดมังคละในวันพระญาวัน

วันที่ ๓ เป็นวันพระญวัน (วันเถลิงศก)

วันนี้ชาวไทยเชื่อกันว่าเป็นวันดี เพราะเป็นวันที่ยิ่งใหญ่กว่าวันทั้งหลาย ในตอนเช้าก็จะรักษาศีลภาวนา ทำบุญตักบาตรถวายทานเจตีย์ทราย และอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปถึงเทวดาและเหล่าบรรพชนที่ล่วงลับดับขันธไปแล้ว พระสงฆ์สวดมนต์ให้พรและพรมน้ำส้มป่อย หากใครต้องการน้ำส้มป่อยไปพร

บ้านเรือนไร่นาก็จะนำภาชนะไปใส่น้ำส้มป่อยกลับบ้าน นอกจากนั้นยังมีการสงฆ์พระพุทธรูป การรดน้ำดำหัวพระเถระผู้ใหญ่ และผู้ที่ตนเคารพนับถือเพื่อความเป็นสิริมงคลด้วย

ชาวเชียงใหม่ร่วมตักบาตรวันพระญวัน

วันที่ ๔ เป็นวันปากปี

วันนี้ชาวไทยเชื่อกันว่าเป็นวันเริ่มต้นศักราชใหม่ (ปีใหม่) ต่างพร้อมใจกันตั้งมั่นถือเอาวันนี้เป็นวันเริ่มต้นทำคุณงามความดี แม้ในอดีตจะกระทำสิ่งที่ไม่ดีหรือผิดพลาดไปบ้าง แต่ปีใหม่นี้ก็นำข้อบกพร่องที่ผ่านมาเป็นบทเรียนและเริ่มต้นการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงามตามครรลองคลองธรรมต่อไป อาหารที่นิยมรับประทานในวันเริ่มต้นศักราชใหม่นี้โดยมากจะเป็นผักกุ่ม เพราะเชื่อว่าจะได้รับการ “กุ่ม” คือจะช่วยปกป้องคุ้มครองให้อยู่เย็นเป็นสุข และหน่อไม้ ซึ่งเป็นเสมือนหน่อเงินหน่อค่าที่ให้ความอุดมสมบูรณ์แก่ชีวิต นอกจากนั้นในวันนี้ บรรดาพระสงฆ์ตลอดจนศรัทธา

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงใหม่

ประชาชนจะพากันออกไปรดน้ำดำหัว (สูมาคารวะ) พระเถระผู้ใหญ่ตลอดจนผู้ที่มีอาวุโสอันเป็นที่เคารพนับถือของตนเพื่อขอพรและขอให้อภัยกรรมในสิ่งที่เคยล่วงเกิน

สำหรับการเฉลิมฉลองหรือกิจกรรมรื่นเริงในช่วงประเพณีสังฆานต์ปีใหม่นั้น ในแต่ละหมู่บ้านจะมีการรวมตัวกันของผู้คนเพื่อจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน เช่น การขับเลิน การอ่านมาตวันดี การฟ้อนรำ ต่างๆ เป็นต้น รวมทั้งการเล่นสาดน้ำผู้คนที่สัญจรผ่านไปมาอย่างสนุกสนาน

การรดน้ำดำหัวผู้อาวุโสอันเป็นที่เคารพนับถือ

๘. การปรับเปลี่ยนประเพณี

ประเพณีสังฆานต์ปีใหม่ของชาวไทยเชื้อสายนครเชียงใหม่ โดยภาพรวมยังไม่มีเปลี่ยนแปลงที่เด่นชัด ยังคงยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาตามโบราณประเพณี ยกเว้นกิจกรรมการตักถวญชั้ที่มีการปรับเปลี่ยนเวลาตักถวญเพื่อความเหมาะสมกับสภาพสังคม จากเดิมที่เคยตักถวญอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งกลางวันทั้งกลางคืน ก็ปรับมาตีเฉพาะในช่วงกลางวัน

A black and white photograph showing a man in a light-colored suit kneeling on the grassy bank of a river or lake. He is holding a white ribbon and appears to be releasing it into the water. In the foreground, many white ribbons are already floating on the water's surface. Behind the man, a group of four children are standing and watching him. To the right, a wooden frame structure is visible, with more white ribbons hanging from it. The background shows a line of trees and a fence. The photograph has a white border and is slightly tilted.

เดือน ๗

(เมษายน-พฤษภาคม)

ประเพณีขึ้นธาตุเจดีย์

ประเพณีเป็งขันธ์บุวขพระ

๕๕๑๗

(๕๕๑๗ - ๕๕๑๗)

๕๕๑๗๕๕๑๗๕๕๑๗

๕๕๑๗๕๕๑๗๕๕๑๗๕๕๑๗

ประเพณีขึ้นธาตุเจดีย์

๑. ชื่อ ประเพณีขึ้นธาตุเจดีย์

ประเพณีขึ้นธาตุเจดีย์ หมายถึงการทำบุญอุบรรมสมโภชพระธาตุหรือเจดีย์ อันเป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุและพระอรหันตธาตุ เพื่อแสดงความเคารพและความศรัทธาในพระรัตนตรัยตลอดถึงการสั่งสมบุญบารมีของผู้เข้าร่วมประเพณีด้วย เรียกอีกอย่างว่า ประเพณีปอยขึ้นธาตุ หรือ ประเพณีไหว้ธาตุ ตรงกับคำว่า ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุของล้านนา

๒. ระยะเวลา

วันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๗ ของแต่ละปี (ประมาณเดือน เมษายน - พฤษภาคม ล้านวนไทเขินเรียกว่า เดือน ๗ เปียง คำว่า เปียง หรือ เป็ง หมายถึง เพ็ญ หรือ วันเพ็ญ ซึ่งเป็นวันที่พระจันทร์เต็มดวง) ตรงกับวันวิสาขบูชา บางวัดจัดพิธีใหญ่มีการอบรมสมโภชพระพุทธรูป ก็จัดงานจำนวน ๒ วัน ตั้งแต่วัน ๑๔ - ๑๕ ค่ำ แต่ถ้าจัดงานไม่ใหญ่นักก็จะจัดในวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เพียงวันเดียว

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง

๓. ผู้ที่มีบทบาทในกิจกรรม

๑. พระสงฆ์ มีบทบาทเป็นผู้ประกอบพิธีให้ศีล ให้พร สวดมนต์ และรับบิณฑบาต

๒. มักคนายก มีบทบาทเป็นผู้นำในการประกอบพิธี เช่น นำกล่าว คำไหว้พระ คำอาราธนาศีล คำโองาสเทวดา อาราธนาสวด และเป็น ผู้ประสานงานระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน

๓. ประชาชน เป็นผู้ร่วมพิธี โดยจะนำดอกไม้ เทียน อาหารคาวหวาน และเครื่องอุปโภคบริโภคมาถวายทาน

๔. ที่มาของประเพณี

พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้าสู่นครเชียงตุงมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน มีการประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุและเส้นพระเกศาตามพระธาตุเจดีย์สำคัญต่างๆ ในเมืองเชียงตุง เช่น พระธาตุจอมคำ พระธาตุจอมดอย พระธาตุเจียงชัย พระธาตุดอยจุกเปียงฟ้า เป็นต้น ซึ่งถือเป็นพระธาตุศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่สักการบูชาของชาวเชียงตุง เมื่อถึงวาระสำคัญจึงมีการกำหนดประเพณีขึ้นธาตุหรือการทำบุญอุบธรรมสมโภชพระธาตุขึ้นเป็นการถวายสักการบูชา แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอดถึงความ เป็นสิริมงคลแก่ชาวเมือง และบ้านเมือง อีกทั้งยัง ถือเป็นการสั่งสมบุญบารมี ด้วยการดูแลรักษาบริเวณองค์พระธาตุให้สะอาดเรียบร้อย

ชาวเชียงตุงร่วมบูชาองค์พระธาตุ

พระธาตุจุกเปียงฟ้าตั้งตระหง่านบนยอดดอยสูง

๕. ความสำคัญของประเพณี

ประเพณีการขึ้นธาตุ หรือสักการะบูชาพระธาตุเจดีย์ เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับคติความเชื่อในพระพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์กับความศรัทธาและวิถีการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ เนื่องจากองค์พระธาตุเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน การจัดประเพณีขึ้นพระธาตุนอกจากจะเป็นการเสริมสร้างศรัทธาในพุทธศาสนาแล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างความรักความเอื้ออาทร ความสามัคคีให้แก่ผู้คนในชุมชนทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐ คณะสงฆ์ และประชาชนที่มีส่วนร่วมในประเพณี นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างสรรค์และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มชาวไทยเชินด้วย

๖. เครื่องประกอบพิธี

ประกอบด้วยเครื่องบูชาดังนี้

๑. ขันตั้ง (เครื่องบูชา) การสวดมนต์ ประกอบด้วย ข้าวเปลือกหม่น

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงใหม่

ข้าวสารพัน ผ้าขาว ผ้าแดง หม้อใหม่ เสื่อใหม่ เทียน ๘ คู่ มะพร้าว ๑ ลูก
ดอกไม้พันดวงหรือ ๑๖ ดวง

๒. เครื่องสักการบูชาต่างๆ เช่น ดอกไม้ เทียน อาหารคาวหวาน
เครื่องอุปโภคบริโภค เป็นต้น สำหรับบูชา (โยง) เทวดาและถวายทาน
พระสงฆ์

๗. ขั้นตอนประกอบพิธี

เมื่อถึงวัน ๑๔ ค่ำ มักคนายกจะนำขันตั้งที่ใช้ในการขึ้นธาตุไปกล่าว
บูชาและกล่าวคำโอกาสเทวดาด้วยดอกไม้เทียน ๒ คู่เป็นเครื่องบูชา
แล้วไปให้เทวดาบ้าน ถึงตอนเย็นก็จะนิมนต์พระสงฆ์มาสวดมนต์อบรม
สมโภชพระธาตุ มักคนายกกล่าวคำโอกาสเทวดาแล้วอาราธนาศีล รับศีล
จากพระสงฆ์ กล่าวคำขอขมา (สุมา) พระรัตนตรัย จากนั้นพระสงฆ์จะเริ่ม
สวดมนต์เรียกว่า การสวดอบรมธาตุ (การสวดมนต์ในตอนกลางคืนยาม
ดึกจนถึงรุ่งเช้า ๓ วาร
(รอบ) คือ วารเช้า เวลา
ประมาณ ๒๔.๐๐-
๐๑.๐๐ น. วารกลาง
เวลาประมาณ ๐๒.๐๐-
๐๓.๐๐ น. และวาร
ปลาย เวลาประมาณ
๐๔.๐๐-๐๕.๐๐ น.)

พอถึงรุ่งเช้า
วันเพ็ญ ขึ้น ๑๕ ค่ำ

ผู้เขียนเข้าร่วมพิธีสวดมนต์อบรมธาตุจุกเปียงฟ้า ๓ วาร คือ
วารเช้า วารกลาง และวารปลาย ตั้งแต่ตอนค่ำจนถึงรุ่งเช้า

เวลาประมาณ ๐๖.๐๐-๐๗.๐๐ น. ก็อาราธนาพระสงฆ์ออกรับบิณฑบาต
มีคฤหัสถ์นั่งขาวหม่มขาว คาดศีรษะด้วยผ้าขาว เดินถือธงฉัพพัชร์รังสี
นำหน้า มีคนตีกังสดานชนิดไม่มีปุ่ม (พาน) ตาม ๒ คน มีคนหามพระพุทธรูป

ที่ประดิษฐานในซุ้มแล้วตาม
ด้วยปูนา ซึ่งเป็นฆราวาสที่
ปฏิบัติธรรมนุ่งขาวห่มขาว
เดินตามพระพุทธรูป ถือคติ
ตามพุทธประวัติว่าเป็น
ผู้ติดตามพระพุทธเจ้าเมื่อ
เสด็จออกบิณฑบาต จากนั้น
จะเป็นแถวของพระสงฆ์ที่
ออกรับบิณฑบาต เมื่อพระสงฆ์
รับบิณฑบาตแล้วก็จะเข้าไป
นั่งในวิหาร มักคนยากก็นำกล่าว
คำไหว้พระ อารามนาศีล โอกาส
เวนทาน และหยาดน้ำ (กรวดน้ำ)
ถวายทานเป็นเสร็จพิธี

พระราชวิมลเมธี (ปัจจุบัน : พระเทพโกศล)
พร้อมด้วยคณะกรรมการมูลนิธิการศึกษาและ
เผยแผ่พระพุทธศาสนาภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง
มจร. วิทยาเขตเชียงใหม่
ติดตามการบูรณปฏิสังขรณ์
พระธาตุเจดีย์วัดบ้านหม้า เมืองเชียงตุง

๘. การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงของประเพณีขึ้นธาตุของชาวไทเขิน นครเชียงตุง
ยังไม่พบการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน จากการที่ผู้เขียนเข้าร่วมกิจกรรม
สวดมนต์อธิษฐานและสวดเบิกในประเพณีขึ้นธาตุดอยจุกเปียงฟ้า ตั้งแต่
ตอนบ่ายจนถึงรุ่งเช้าของ
วันใหม่ พบว่าแม้เส้นทางขึ้น
สู่พระธาตุดอยจุกเปียงฟ้า
จะลาดชันและคดเคี้ยวขึ้น
สู่ยอดเขา แต่คณะสงฆ์และ
ชาวเชียงตุงยังมีศรัทธาและ
เข้าร่วมกิจกรรมอย่างพร้อม
เพรียงกัน

ขั้นตอนการสวดอธิษฐาน

ประเพณีเป็กซ์ตุ๋บวชพระ

๑. ชื่อ ประเพณีเป็กซ์ตุ๋บวชพระ

คำว่า **เป็กซ์** มาจากภาษาบาลีว่า อุปสมปทาเปกฺข หมายถึง การอุปสมบทพระภิกษุ

คำว่า **ตุ๋** มาจากคำว่า **สวาทูเจ้า** ทางไทจีนและล้านนาใช้เป็นคำเรียกขานพระสงฆ์หรือพระภิกษุ

ดังนั้น คำว่า **เป็กซ์ตุ๋** หมายถึง การอุปสมบทพระภิกษุ

ส่วนคำว่า **บวช** มาจากภาษาบาลีว่า **ปวช** หมายถึง การเว้นจากการเบียดเบียนชีวิตผู้อื่นให้ลำบาก ภาษาไทยนำมาใช้ในคำว่า **บรรพชา** ซึ่งมาจากภาษาบาลีว่า **ปพฺพชฺช** หมายถึง การบวช

ส่วนคำว่า **พระ** ทางไทจีนและล้านนาใช้เป็นคำเรียกขาน สามเณร

ดังนั้นคำว่า **บวชพระ** จึงหมายถึงการบวชสามเณร

ประเพณีเป็กซ์ตุ๋บวชพระ จึงหมายถึงประเพณีการอุปสมบทพระภิกษุและการบรรพชาสามเณร

กับความพร้อมของเจ้าภาพ ยกเว้นช่วงเข้าพระราชจะไม่มีการเบิกขัติ
 บวชพระ โดยทั่วไปจะกำหนดจัดงาน ๒ วัน คือ วันดาหรือวันเตรียมงาน
 และวันทำพิธีบรรพชาอุปสมบท

๑. พระอุปัชฌาย์และพระสงฆ์ การเป็กข์ตูปวชพระจัดเป็น

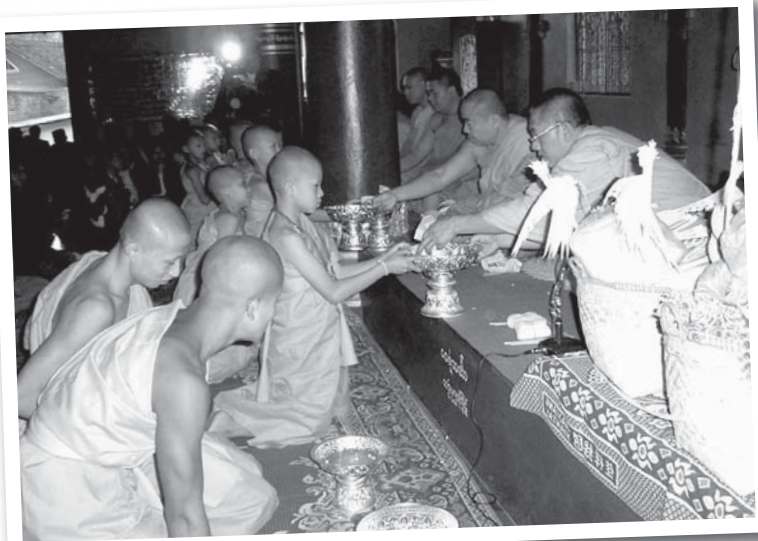
พิธีกรรมในพุทธศาสนา จึงมีข้อกำหนดให้พระสงฆ์เข้าร่วมสังฆกรรม กล่าวคือ ถ้าเป็นพิธีอุปัชฌายพระภิกษุกำหนดให้พระสงฆ์เข้าร่วมพิธี ๕ รูป ขึ้นไป แต่ถ้าเป็นการบรรพชาสามเณรไม่กำหนดจำนวนสงฆ์ แต่มี พระอุปัชฌาย์ทำหน้าที่ให้การบรรพชาเป็นสำคัญ บทบาทพระสงฆ์ในพิธี มีดังนี้

พระอุปัชฌาย์ มีหน้าที่ให้การบรรพชาอุปสมบท มีการให้ศีล
สอบถามคุณสมบัติของผู้บวช และให้อนุสาสน์แก่พระภิกษุและสามเณรใหม่

พระคู่สวด ๔ รูป มีหน้าที่สวดสมมติและสวดญัตติในพิธีอุปสมบท

พระอัครบิดร เป็นพระสงฆ์ที่เข้าร่วมพิธีในการอุปสมบท ยกเว้นการบรรพชาสามเณร (บวชพระ) จะมีแต่พระอุปัชฌาย์เท่านั้น ไม่มีพระสงฆ์คู่สวด เนื่องจากไม่มีการสวดสมมติและสวดบัญญัติ

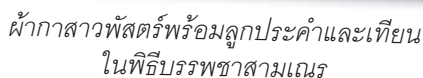
พิธีบรรพชาสามเณร (บวชพระ) ตอนเข้าครู

ในตัวเมืองเชียงใหม่และบางท้องที่ มักจะนิมนต์สมเด็จพระญาณวชิโรดม พระเจ้าเป็นพระอุปัชฌาย์เสมอ เนื่องจากเป็นพระมหาเถระผู้ใหญ่ ดำรงตำแหน่งทางการปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์เชียงใหม่ (ยกเว้นกรณีที่สมเด็จพระญาณวชิโรดมพระเจ้าไม่สามารับเป็นอุปัชฌาย์ได้ ก็นิมนต์พระสงฆ์รูปอื่นที่มีอาวุโสรองลงมาเป็นพระอุปัชฌาย์แทน)

๒. **มัคคนายก** เป็นผู้นำกล่าวคำให้วพระ อาราธนาศีล โอกาส เวรทาน และจัดลำดับขั้นตอนการถวายทานพร้อมกับประสานงาน ระหว่างเจ้าภาพกับพระสงฆ์

๓. **ผู้ที่จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุและบรรพชาเป็นสามเณร** เมื่อตัดสินใจเป็นที่แน่นอนแล้วว่าจะบวช ผู้ปกครองจะนำดอกไม้เทียนและ พานบุตรหลานผู้ที่บวชไปกราบเจ้าอาวาส พร้อมกับแจ้งความประสงค์ว่าจะบวชเป็นพระภิกษุหรือสามเณรและปรึกษาหารือเกี่ยวกับกำหนดวัน เวลาที่จะทำพิธีบวช จากนั้นผู้ปกครองจะฝากบุตรหลานผู้ที่บวชกับ

ส่วนคนที่ไม่ได้ถูกขาย แต่มีจิตศรัทธาอยากจะเป็นเจ้าภาพบวชพระ เบิกขัติ ก็จะไปสืบถามว่ามีเด็กคนไหนอยากบวชแต่พ่อแม่ไม่มีเงิน ก็จะอาสาเป็นเจ้าภาพบวชให้ โดยพ่อแม่ของเด็กไม่ต้องออกค่าใช้จ่ายใดๆ เรียกเจ้าภาพงานบวชนี้ว่า **พ่อออกแม่ออก**

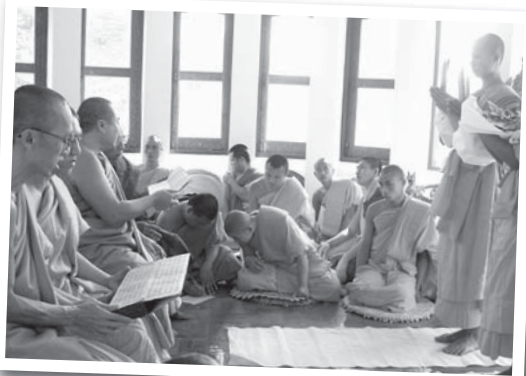

การที่พ่อแม่มีจิตศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนายินยอมให้ลูกหลานบวช นับเป็นการสร้างกุศลอันยิ่งใหญ่ โดยเชื่อกันว่า อานิสงส์ที่ลูกได้บวชพระ เปกข์ดีจะทำให้พ่อแม่มีความสุข เมื่อล่วงลับดับขันธไปแล้วดวงวิญญาณจะได้ขึ้นสู่

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง

สวรรค์ ส่วนผู้ที่บวชพระเป็ช้ตู่เองก็จะได้อานิสงส์ที่ยิ่งใหญ่ทั้งในโลกนี้ และในโลกหน้าเหมือนกัน นอกจากนั้นยังถือว่าผู้ที่บวชเป็นศาสนทายาท เป็นลูกของพระพุทธเจ้าที่แท้จริง เป็นผู้ที่มีความกตัญญูทดแทนต่อพ่อแม่ และถือเป็น “คนสุก” คือเป็นคนที่ผ่านการอบรมบ่มนิสัยด้วยพระธรรม วินัยมาเป็นอย่างดีแล้ว ถ้าลาสิกขาจากพระออกมาก็เรียกว่า **ขนาน** หรือ **หนาน** ถ้าลาสิกขาจากสามเณรก็เรียกว่า **น้อย** ส่วนคนที่ยังไม่ผ่านการ บวชพระเป็ช้ตู่ นั้นถือว่าเป็น “คนดิบ”

๕. ความสำคัญของประเพณี

พิธีอุปสมบทพระภิกษุ (เป็ช้ตู่) ในอุโบสถ

พุทธบริษัท ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ซึ่งจะต้องช่วยกันจรรโลง รักษาเอาไว้ โดยเฉพาะการอุปสมบทพระภิกษุและบรรพชาสามเณรซึ่งเป็นศาสนทายาทที่สำคัญ

การเป็ช้ตู่บวชพระเป็นประเพณีนิยมของชาวพุทธในเชียงตุง เนื่องจากการสร้างศาสนทายาท สืบต่ออายุของพระพุทธศาสนา โดยเชื่อกันว่าพระพุทธศาสนาจะดำรงอยู่ตลอด ๕,๐๐๐ พระวัสสา การที่พระพุทธานุศาสนานาจะเจริญมั่นคงได้นั้นต้องอาศัย

๖. เครื่องประกอบพิธี

ประเพณีการบวชพระเป็ช้ตู่มีเครื่องประกอบพิธีดังนี้

๑. เครื่องบรรพชาอุปสมบท ได้แก่ ไตรจีวร บาตร ลูกประคำ
๒. เครื่องไทยทาน (ห่อפק) เครื่องสังฆทานสำหรับถวายพระสงฆ์

ห่อด้วยผ้าขาว ภายในบรรจุสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น สบู่ ยาสิฟัน บุหรี่ ไม้ขีดไฟ เทียน ข้าวตอก เงินจืด (เงินของพม่า) จำนวนหนึ่ง เป็นต้น

๓. เครื่องอุปโภคบริโภค เช่น กระจกน้ำ ปิ่นโต ร่ม รองเท้า ผ้าห่ม ผ้าปูนอน หมอน เสื้ออาหารคาวหวาน เป็นต้น

๔. เครื่องสักการะ เช่น ช่อดอกไม้ ช่อเทียน ช่อเงินจืด ข้าวตอก เทียน เป็นต้น

๗. ขั้นตอนการประกอบพิธี

ประเพณีการเบิกซ์ตึบวชพระของชาวไทยจีน นครเชียงใหม่ นิยมจัด ๒ วัน กล่าวคือ

วันแรก เป็นวันดา (วันเตรียมงาน) บรรดาพ่อแม่ญาติพี่น้องมิตรสหายและเพื่อนบ้าน หรือเจ้าภาพจะพากันแต่งดาเครื่องบวชและเครื่องอุปโภคบริโภคหรือครัวทานให้เป็นหมวดหมู่และประดับประดาให้สวยงามเพื่อเตรียมแห่รอบเมือง เมื่อจัดแต่งดาครัวทานเสร็จเรียบร้อยแล้วตอนกลางคืนก็จะมีพิธีสมโภชครัวทานและแสดงความยินดีกับลูกแก้วที่จะเข้าสู่พิธีบรรพชาอุปสมบทในวันรุ่งขึ้น

สมเด็จพระราชาธรรมพระเจ้า พระอุปัชฌาย์สอนอนุสาสน์แก่พระภิกษุใหม่

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงใหม่

วันที่สอง เป็นวันทำพิธีบรรพชาอุปสมบท จัดเป็นวันสำคัญ มีลำดับพิธีการดังนี้

ตอนเช้าตรู่เวลาประมาณ ๐๔.๓๐ น. เมื่อบรรดาพ่อแม่ญาติพี่น้อง มิตรสหายและเพื่อนบ้านหรือเจ้าภาพเตรียมการแล้ว จะพากันแห่ลูกแก้ว (นาค) และครวทาน (เครื่องไทยทาน) รอบถนนตัวเมืองหรือหมู่บ้านก่อน จากนั้นก็จะแห่เข้าสู่วิหาร ในการบรรพชาสามเณรจะใช้วิหารเป็นสถานที่ประกอบ พิธี ส่วนการอุปสมบทพระภิกษุจะใช้อุโบสถเป็นสถานที่ประกอบพิธี

พิธีการบรรพชาสามเณรเริ่มขึ้น เมื่อลูกแก้วผู้บวชเป็นสามเณร นั้นได้ขอมาพระรัตนตรัย และกล่าวสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย จากนั้น ก็ยกพานข้าวตอกและเทียนไปประเคนที่พระพุทธรูป ๒ คู่ พระธรรม ๑ คู่ พระสงฆ์ ๒ คู่ แล้วกลับมานั่งระหว่างสงฆ์ที่หน้าอาสนะสำหรับ พระสงฆ์ (แท่นสังฆ์) กล่าวคำอาราธนาศีลและรับศีล ๕ พร้อมกับกล่าว คำขอมา (สุมา) พระรัตนตรัย และคำขอบรรพชา

จากนั้นเปลี่ยนมาครองผ้าไตรซึ่งพระสงฆ์จะช่วยนุ่งให้ แต่ถ้าผู้ ที่บวชมีมากและพระสงฆ์มีน้อย ก็จะอนุญาตให้คณะศรัทธาหรือพ่อของลูก แก้วช่วยนุ่งห่มให้ก็ได้ จากนั้นจะนั่งคุกเข่าหันหน้าไปทางพระพุทธรูปกราบ ลง ๓ ครั้ง แล้วมานั่งระหว่างพระสงฆ์กล่าวคำขอมาสงฆ์และถวายเครื่อง ไทยทาน (ห่อפק) พระอุปัชฌาย์ให้กัมมัฏฐานและให้ศีล สุดท้ายสามเณร โหม่งกล่าวคำขอพระอุปัชฌาย์ นำดอกไม้และเทียน ๒ คู่ไปขอเอาสมญา นามหรือชื่อภาษาบาลีจากพระอุปัชฌาย์ต่อไป

เมื่อจะอุปสมบทเป็นพระภิกษุต่อไปอีก ก็ต้องเปลี่ยนสถานที่ไปทำ พิธีที่อุโบสถ โดยจะมีพระอุปัชฌาย์ ๑ รูป ส่วนมากจะนิมนต์สมเด็จพระ อาญาธรรมพระเจ้ามาเป็นพระอุปัชฌาย์ หรืออาจจะนิมนต์พระสงฆ์ รูปอื่นที่มีอาวุโสรองลงมาเป็นพระอุปัชฌาย์ และมีพระสงฆ์จำนวนตั้งแต่ ๕ ขึ้นไป เป็นพระคู่สวดและเป็นพระอันดับในพิธีอุปสมบท

การอุปสมบทเริ่มขึ้น เมื่อสามเณรผู้จะอุปสมบทสวดปาตริไขว่ หลังแล้วยืนพนมมือด้วยเทียนและเครื่องไทยทาน (ห่อפק) เดินเหยียบผ้า

จะสวดให้อนุสาสน์ วัชรกัฏฐะใหม่กล่าวคำขอขมาสงฆ์เป็นอันเสร็จพิธีอุปสมบท

เมื่อบรรพชาเป็นสามเณรและอุปสมบทเป็นพระภิกษุใหม่แล้ว จะต้องอยู่กั (อยู่ในระหว่างการควบคุมอาหารและพฤติกรรมต่าง ๆ ตามพระวินัย เพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์) นอนในวิหาร ให้พรแก่ญาติโยม ผู้ที่มาเป็นเจ้าภาพบวชและถวายสิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ เป็นระยะเวลา ๓ วัน ในระหว่างที่อยู่กันั้น ภิกษุและสามเณรใหม่จะปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดโดยการเจริญเมตตาภาวนาด้วยวิธีการนั่งขัดสมาธิแล้ว ตกลูกประจำ พร้อมกับกล่าวคำภาวนาแล้วตกลูกประจำ ๑ เม็ดกำกับตลอดช่วงภาวนา ดังคำภาวนาว่า

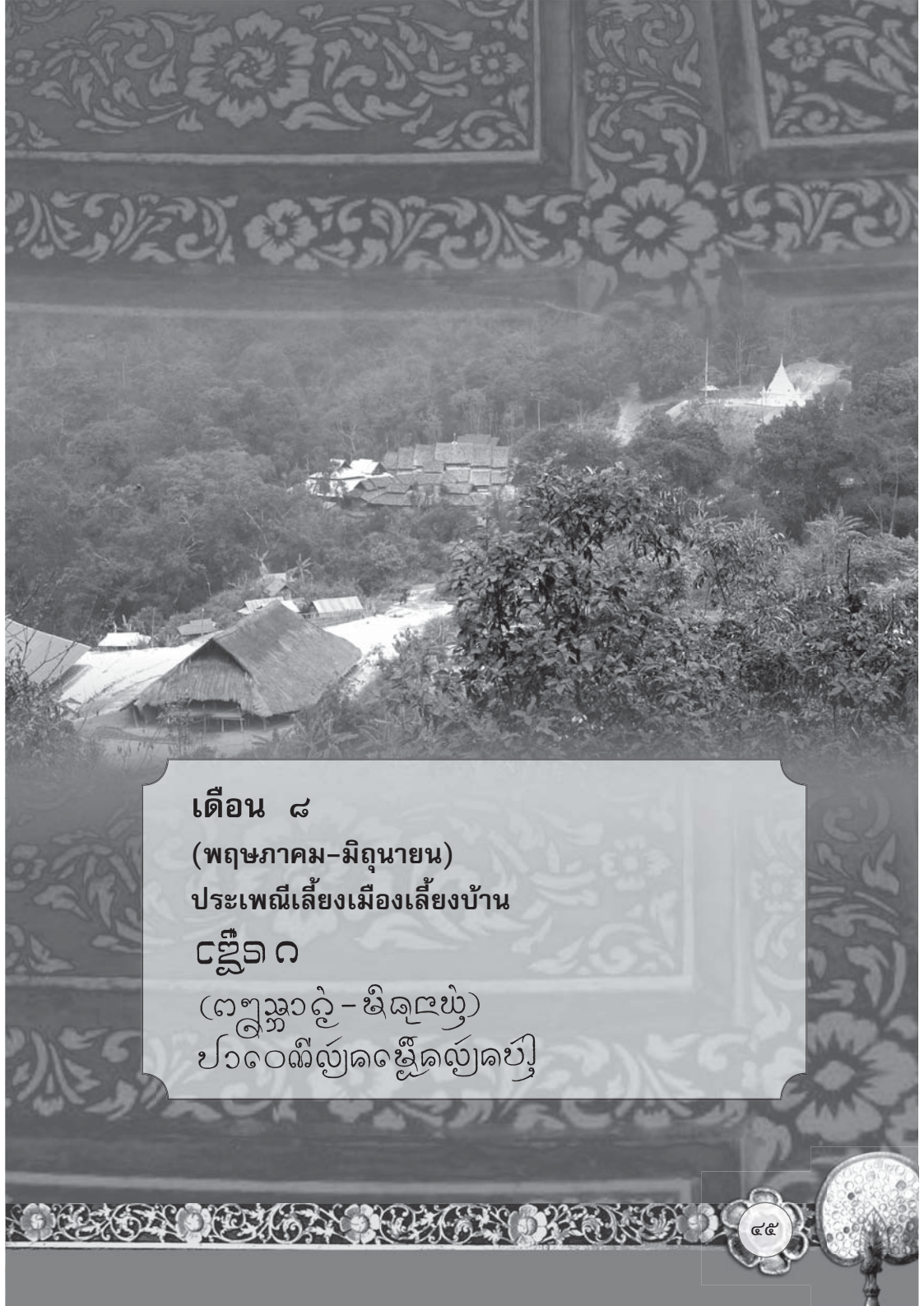
มาตาปิตา สุจิตา ไหนตุ - ตกฏุประคำหนึ่งรอบ
 ทายกทาน์ อนุโมทามิ ทายกา สุจิตา ไหนตุ - ตกฏุประคำหนึ่งรอบ
 เทวตา สุจิตา ไหนตุ - ตกฏุประคำหนึ่งรอบ
 อหิ สุจิตา โหมิ - ตกฏุประคำหนึ่งรอบ

พุทฺธ สรณ คจฺฉามิ	- ตกถูกประคำหนึ่งรอบ
ธมฺม สรณ คจฺฉามิ	- ตกถูกประคำหนึ่งรอบ
สงฺฆ สรณ คจฺฉามิ	- ตกถูกประคำหนึ่งรอบ

บางครั้งก็ตกถูกประคำด้วยบทหัวใจพระคาถาว่า **จี ปิ เส คิ** ซึ่งเป็นคำย่อของบทสวดการพิจารณาการใช้สอยปัจจัย ๔ ดังนี้ **จี** หมายถึง จีวร **ปิ** หมายถึง ปิณฑิปาต **เส** หมายถึง เสนาสน **คิ** หมายถึง คิลาน หัวใจพระคาถาทั้ง ๔ อย่างนี้พระสงฆ์จะสวดเพื่อพิจารณาการใช้สอยปัจจัย ๔ ในการดำรงชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องการปฏิบัติธรรม ในช่วงอยู่กำนันทางผู้ปกครองญาติพี่น้องหรือผู้ที่มีศรัทธาจะผลัดกันมานอนเป็นเพื่อนด้วย เมื่อภาวนาอยู่กำครบ ๓ วันแล้วก็จะออกไปบิณฑบาตในหมู่บ้านรอบวัดเพื่อโปรดศรัทธา จากนั้นพ่อของผู้บวชใหม่จะนำข้าวตอกดอกไม้เทียนและตัวภิกษุสามเณรใหม่ไปฝากเป็นศิษย์เจ้าอาวาสให้ได้ศึกษาเล่าเรียนอักขระ การเทศน์ และการสวดต่อไป

๘. การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

ปัจจุบันประเพณีการเป็กข์ตีบวชพระของชาวไทจีนนครเชียงตุงยังเป็นที่นิยมปฏิบัติสืบกันอยู่ ส่วนการเปลี่ยนแปลงที่เห็นชัดเจนคือการศึกษาระดับสามเณรและพระภิกษุ ซึ่งแต่ก่อนนั้นเมื่อบวชมาแล้วก็จะเรียนสวด เรียนเทศน์จากครูบาอาจารย์ที่วัด แต่ปัจจุบันสามเณรรูปใดที่อายุยังไม่เจบบัณฑิตก็มักจะไม่จบการศึกษาภาคบังคับตามเกณฑ์ที่รัฐบาลพม่ากำหนด ก็ต้องไปเรียนหนังสือร่วมกับเด็กฆราวาสชาย-หญิงตามโรงเรียนใกล้บ้าน แต่ถ้าเรียนจบตามเกณฑ์แล้วก็จะออกมาเดินทางไปศึกษาหาความรู้ยังประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกรุงเทพฯ และจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย บางรูปเมื่อศึกษาจบแล้วก็จะกลับมาเป็นเจ้าอาวาสเป็นครูสอนหรือเป็นผู้นำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป

ເດືອນ ໒

(ພຸດທະກຳມະສິດນາຍນ)

ປະເພນີເລີຍງເມືອງເລີຍງບ້ານ

໒໕໑ ດ

(໒໕໑໑໑໑ - ສິດສະໄຫຼ)

ປະເພນີເລີຍງເມືອງເລີຍງບ້ານ

ประเพณีการเลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้าน

๑. ชื่อ ประเพณีการเลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้าน

ประเพณีเลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้าน เป็นการเซ่นไหว้หรือบวงสรวงดวงวิญญาณของเจ้าผู้ปกครองหรือเจ้าฟ้าที่คุ้มครองเมืองและการเซ่นไหว้เทวดาที่คุ้มครองหมู่บ้าน ซึ่งชาวเชียงตุงเชื่อว่าดวงวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าฟ้ายังปกปักรักษาเมืองเชียงตุงอยู่ และมีเทวดาคุ้มครองหมู่บ้าน

๒. ระยะเวลา

ประเพณีการเลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้านของชาวเชียงตุงจะจัดในช่วงเดือน ๘ (ประมาณเดือน พฤษภาคม – มิถุนายน) ของแต่ละปี โดยจะเลือกเอาเดือน ๘ ข้างแรม (เดือน ๘ ล่อง) ตรงกับวันกาตเท่าหรือวันกาตตี ซึ่งจะประกอบพิธีเลี้ยง ๑ วัน

๓. ผู้ที่มีบทบาทในพิธี

ผู้ที่มีบทบาทในประเพณีการเลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้านประกอบด้วย

๑. พ่อเมือง หมื่นกำ พ่อปูก และนายแฉน ทั้ง ๔ คนนี้เป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบในการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้านโดยเฉพาะ แต่ละคนมีหน้าที่หลักดังนี้ พ่อเมืองเป็นผู้ทำพิธีเซ่นสรวง หมื่นกำเป็นผู้จัดหาควาย พ่อปูกเป็นผู้ฆ่าควาย และนายแฉนเป็นผู้จัดพิธี

๒. ประชาชนชาวเมืองเชียงตุง แต่ก่อนชาวเชียงตุงทุกบ้านทุกครัวเรือนจะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้าน โดยจะมีการเก็บเงินทุกครอบครัวเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการประกอบพิธีแล้วจะต้องส่งสมาชิกคนใดคนหนึ่งในบ้านเข้าร่วมพิธีเลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้านด้วย ถ้าหากใครอยู่ไกลจุดที่ประกอบพิธีจุดใดก็จะไปร่วมพิธีที่นั่น

๔. ที่มาของประเพณี

ประเพณีการเลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้านมาจากความเชื่อที่สืบทอดกันมา แต่ละเมืองจะมีวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของอดีตเจ้าผู้ปกครองรักษาอยู่ ถ้าบ้านใดเมืองใดจัดให้มีการทำพิธีกรรมดวงวิญญาณให้ถูกต้องและเป็นประจำทุกปี จะทำให้บ้านเมืองสงบสุข

เมืองเชียงตุงเป็นเมืองเก่าแก่มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน มีเจ้าผู้ปกครองประมาณ ๔๑ พระองค์ ครั้นล่วงลับดับขันธไปแล้วชาวเชียงตุงเชื่อว่า ดวงวิญญาณของเจ้าผู้ปกครองเหล่านั้นยังปกปักรักษาเมืองเชียงตุงอยู่ จึงทำให้ชาวเชียงตุงมีความเคารพศรัทธา เมื่อถึงกำหนดเวลา ก็จะประกอบพิธีเลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้านเพื่อบวงสรวง ดวงวิญญาณเจ้าผู้ครองนครเหล่านั้น

๕. ความสำคัญของประเพณี

ประเพณีการเลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้านเป็นสิ่งที่ชาวเชียงตุงได้ยึดถือปฏิบัติสืบกันมาช้านาน ทำให้เกิดความสบายใจผ่อนคลายความวิตกกังวลต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นการสร้างสรรค์ความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้น

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง

ในกลุ่มชาวเชียงตุง นอกจากนั้นยังทำให้ชาวเชียงตุงได้ศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์บ้านเมืองของตน ทำให้เกิดความรักความหวงแหนแผ่นดินเกิด ดังนั้นประเพณีการเลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้านจึงมีความสำคัญต่อชาวเชียงตุงเป็นอย่างยิ่ง

๖. เครื่องประกอบพิธี

ในการเลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้านจะประกอบด้วยเครื่องบูชาต่าง ๆ เช่น เนื้ออุบ (เนื้อหมัก) ปลาเนื้อ ปลาทอด (ปลาจีน) ไข่เค็ม (ไข่แซ่เกลือ) ข้าวแค้น ผลไม้ ดอกไม้ เทียน เป็นต้น

๗. ขั้นตอนการประกอบพิธี

เมื่อใกล้จะถึงวันประกอบพิธีเลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้าน ผู้ประกอบพิธีที่เจ้าฟ้าผู้ครองนครเชียงตุงตั้งไว้ คือ พ่อเมือง หมื่นก้ำ พ่อปูก และนายแจน ทั้ง ๔ คนนี้จะทำหน้าที่ต่าง ๆ ในพิธีเลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้าน กล่าวคือจะพิจารณาดูว่า ถ้าปีไหนเป็นปีเล็ก (ปีที่มีเดือน ๙ หนึ่งเดียว) จะเอาหมูมาประกอบพิธีบวงสรวง แต่ถ้าปีไหนเป็นปีใหญ่ (ปีที่มีเดือน ๙ สองหน) จะเอาควายมาประกอบพิธีบวงสรวง สมัยก่อนนั้นจะเลี้ยงด้วยควายดำ ส่วนควายปอน (ควายสีขาว) จะไม่เอามาเลี้ยง เมื่อรู้ว่าจะเอาสัตว์ชนิดใดมาเลี้ยงแล้วก็จะออกตามหาสัตว์ชนิดนั้น แต่ถ้าเอาควายมาทำพิธีบวงสรวงก็จะมีพิธีซับซ้อนมากขึ้น เพราะจะต้องเลือกเอาควายที่ถูกลักษณะเท่านั้นมาบวงสรวง โดยจะเป็นหน้าที่ของหมื่นก้ำที่จะต้องจัดหาควายมาเลี้ยง ซึ่งควายที่จะใช้บวงสรวงนั้น จะใช้ควายสีดำที่มีหน้ะและมีขนสีขาวพาดได้ลำคอคล้ายสร้อยคล้องคอ เรียกว่า **ออม** รอบได้ลำคอ ๑ รอบ เรียกว่า **ควายอมมเดียว** แต่ถ้าเป็นควายที่มี ๒ ออม ก็จะไม่เอามาบวงสรวง สมัยก่อนนั้นถ้าใครมีควายสีดำที่มีลักษณะอมมเดียวและแข็งแรง จึงรู้สึกเกรงกลัวว่า ควายของตนจะถูกนำไปบวงสรวง ก็จะไม่เอาควายไปซ่อนไว้ในป่า แล้วจะแอบเอาฟางและน้ำไปให้ควายกิน ส่วนหมื่นก้ำ

ก็จะออกตามหาควาย ถึงแม้จะซ่อนควายไว้อย่างดีก็ตาม แต่ถ้าผีเจ้าเมืองต้องการจะกินควายตัวนั้นก็จะสามารถตามหาจนพบ เรียกว่า **ผีบังไว้** เมื่อพบควายแล้ว เจ้าของควายจำเป็นต้องขายเพื่อให้เอาควายไปทำพิธีบวงสรวงเลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้านต่อไป

ในกรณีที่ไม่สามารถหาควายที่มีออมเดียวมาบวงสรวงเมืองได้ ก็ จะหาควายที่มีลักษณะทั่วไปคือจะมี ๒ ออมหรือไม่มีออมก็ได้ แต่ต้องทำ พิธีเสี่ยงทายเอา โดยพ่อเมืองซึ่งเป็นผู้ที่จะทำพิธีเช่นสรวงพร้อมด้วยหมื่น กำนั่งเป็นผู้จัดหาควาย พ่อปูกซึ่งเป็นผู้ที่จะฆ่าควาย และนายแฉน ผู้ประกอบพิธี ทั้ง ๔ คนนี้จะนั่งขานหม่นขาน (นั่งเสื่อเผือกผ้าขาว) พันศีรษะ ด้วยผ้าขาวแล้วนำดอกไม้ เทียนเงิน เทียนคำ ๑๒ คู่ไปไหว้เทวดาเมือง เสียก่อนพร้อมกับบอกล่าให้รู้ว่า พวกตนได้แสวงหาควายที่มีออมเดียว แล้วไม่พบ ถ้าหากเจ้าเมืองอยากจะกินควายตัวใด ก็ขอให้ควายตัวนั้นมา กินฟางที่จัดเตรียมไว้ จากนั้นก็เอาดอกไม้เทียนใส่พาน (ขัน) เดินตามหา ควายพร้อมกับนำฟางใส่ไม้คานแบกไปหาควายที่กำลังกินหญ้าอยู่ เมื่อ ไปถึงแล้ว ควายตัวไหนที่ผีเจ้าเมืองอยากกิน จะแสดงอาการหวาดกลัว โดยจะวิ่งหนีแล้ววิ่งกลับมากินฟางอีก ทำอย่างนี้ซ้ำกันหลาย ๆ ครั้ง จากนั้นผู้ประกอบพิธีทั้ง ๔ คนก็จะจับควายแล้วเอาเชือกมัดไว้แล้วจึงมาตาม หาเจ้าของควายว่า เมื่อรู้ว่าใครเป็นเจ้าของแล้ว ผู้ที่เป็นเจ้าของควายจะ ต้องขายให้ จากนั้นก็จะสานเฉลว (เชียงตุงและเชียงใหม่ เรียกว่า ตาแหลว ซึ่งสานด้วยไม้ไผ่) มัดติดไว้ที่หน้าผากควาย เพื่อเป็นเครื่องหมายว่า เจ้าเมืองต้องการควายตัวนี้

เมื่อได้ควายตามลักษณะแล้ว พ่อปูกจะเป็นผู้ฆ่าควายเอาไป บวงสรวง แต่ก่อนนั้นจัดพิธีบวงสรวงที่หนองจันท์ สิบสามหลัก ดอยแปด (แปด) ซึ่งพ่อเมือง หมื่นกำ พ่อปูก นายแฉน ทั้ง ๔ คนนี้ จะพากันไปทำถนน และเปิดประตูให้ ในสมัยที่ยังมีเจ้าฟ้าอยู่ เจ้าฟ้าก็จะไปร่วมทำพิธีด้วย ส่วนการบวงสรวงนั้นจะมีการฆ่าควายแล้วปรุงเป็นแกงเนื้อ (แกงอ่อม) และลาบ โดยจะไม่มีการชิมรสล่วงหน้าก่อนการทำพิธีบวงสรวง พอปรุง เสร็จแล้วก็ใส่จานและถ้วยที่เตรียมไว้สำหรับการบวงสรวง

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง

เลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้าน จากนั้นจะตักน้ำแกงเนื้อใส่กระบอกละไม้ไผ่ เพื่อนำไปเป็นน้ำเชื้อแกงเนื้อบวสรวงเลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้านตามจุดต่างๆ ต่อไป

พอถึงเวลาบวสรวงเมือง พ่อเมืองก็จะเรียกชาวบ้านมาชุมนุมกัน แล้วก็ทำพิธีบวสรวง โดยมีพ่อเมือง หมื่นกำ นายแฉน และพ่อปูกเป็นผู้ประกอบพิธี (โยง) คำโอกาสที่กล่าวบวสรวงเจ้าเมืองนั้น จะกล่าวถึงเจ้าพ่อผายุ เจ้าเจ็ดพันตู เจ้าค่าง เจ้าหนองตาง นางเอี้ย เจ้าที่ นางอี เจ้าแดง และเจ้าเมืองต่างๆ เมื่อบวสรวงเมืองเสร็จแล้ว ก็จะทำเสาเงินเมืองให้ชาวเมืองช่วยกันลากมาตั้งไว้แล้วขอน้ำฟ้าสายฝนให้ตกลงมา เพราะเป็นช่วงที่ใกล้จะทำนา โดยเสาเงินเมืองนี้จะห่อและพันด้วยเชือกขาวและแดง มีดอกไม้เทียน ๔ คู่ เป็นเครื่องบูชา นอกจากนั้นยังมีการฟ้งหลักช้างและหลักม้าไว้ที่ช้างห่อประกอบพิธีด้วย จากนั้นก็จะรับประทานอาหารร่วมกัน

เมื่อทำพิธีที่หนองจันท์ สิบสามหลัก ดอยผดเสร็จแล้วก็จะย้ายมาทำพิธีที่บ้านดงน้อย ดงขุน ดงกำ ซึ่งจะมีชาวบ้านอีกกลุ่มหนึ่งเตรียมหม้อข้าวหม้อแกงรออยู่ที่นั่น หมื่นกำจะนำน้ำเชื้อแกงเนื้อ (แกงอ่อม) ที่ใส่กระบอกละไม้ไผ่นั้นเทใส่หม้อแล้วแกงเนื้อทำพิธีบวสรวงเลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้านที่นั่นอีก โดยนำเนื้อควายที่จัดแบ่งไว้มาทำพิธีบวสรวง แล้วก็ตักน้ำเชื้อแกงเนื้อใส่กระบอกละไม้ไผ่อีกเหมือนเดิม นำไปทำพิธีบวสรวงที่ดงป่าตาล หนองหอย หนองเจ้าฟ้าน้อย และหนองหอยสามต่อไป

ในการบวสรวงเมืองของชาวเชียงตุงจะมีประเพณีการอ่านมาตกิบปาง ซึ่งเป็นการขับขานชนิดหนึ่ง ประกอบด้วยผู้เข้าร่วมอ่านมาตจำนวน ๔ - ๕ คน แต่ในกรณีที่สามารอ่านได้หลายคน ก็นั่งอ่านร่วมกันได้ บางคนก็ท่องจำได้เป็นอย่างดี บางคนก็อ่านตามพับภาษาไทเขินที่บ้านทิกไว้

ในการบวสรวงเมืองที่หนองจันท์จะसानตะแกรงไม้ไผ่ซึ่งมีขนาดพอประมาณ เรียกว่า **ตะ** จำนวน ๑๒ อัน ใส่เครื่องบูชาประกอบด้วยใบพลู ใบหมากเกี๋ยง เทียน และดอกไม้ จะใส่เฉลว (ตาแหลว) ๔ อัน

๔ มุม โดยทำค้างสำหรับวางตะเคี๋ยงบูชาแล้วจะมีเฉลวขนาดใหญ่ (ตาแหลวหลวง) จำนวน ๑๒ อัน ปักเรียงรายกัน มีกระถางขนาดเล็กจำนวน ๔ อัน ซึ่งทำจากใบตองกล้วยบรรจุสิ่งของต่างๆ เช่น ข้าว เนื้อสัตว์ ขนมะพร้าวปอง และผลไม้ วางเรียงรายกัน นอกจากนั้นก็จะมีการรับอาหาร ๒ สำหรับ ใส่ข้าวและลาบสำหรับบวงสรวงเลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้าน

ผู้ที่ทำหน้าที่โยงหรือบวงสรวงเมืองคือ พ่อเมือง หมื่นกำ พ่อบุญ และนายแฉก ทั้ง ๔ คนนี้จะนั่งชาวหม่นขาว คาดศีรษะด้วยผ้าขาว จะจุดเทียน ถีอดดอกไม้บูชาและอ่านมาตทินปาง (การขับขานที่ใช้สำหรับพิธีบวงสรวง) เมื่ออ่านมาตทินปางจบก็จะมีเสียงทนายว่า ฝิเจ้าเมืองมารับสิ่งของที่ จัดบวงสรวงไว้หรือไม่ โดยหยิบเมล็ดข้าวเปลือกที่เตรียมไว้ ถ้าได้จำนวน คู่ซึ่งเรียกว่า **คู่หาบคู่บุง** แสดงว่าฝิเจ้าเมืองได้รับรู้และมารับเครื่องบูชาที่ จัดบวงสรวงแล้ว แต่ถ้าได้จำนวนคี่ แสดงว่าเจ้าเมืองยังไม่รับรู้และยังไม่ มารับสิ่งของนั้นๆ ก็จะต้องอ่านมาตทินปางต่อไปอีก ๒-๓ แถวแล้วก็ เสียงทนายอีก จนกว่าจะได้เมล็ดข้าวเปลือกเป็นจำนวนคู่ เมื่อเสียงทนายจน รู้ว่าฝิเจ้าเมืองได้รับรู้และรับเอาเครื่องบูชาที่จัดบวงสรวงไว้แล้ว ผู้คน ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบพิธีและผู้เข้าร่วมพิธีจะพากันกล่าวสำเนียง ว่า **อย่าเอ๋ยเฮ้ย** จำนวน ๓ ครั้ง จากนั้นก็จะรับประทานอาหารร่วมกัน เป็นเสร็จพิธี

๘. การปรับเปลี่ยนประเพณี

ประเพณีการเลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้านของชาวนครเชียงใหม่ยังไม่มี การเปลี่ยนแปลงด้านเครื่องบูชา ขั้นตอนการประกอบพิธีที่ชัดเจน แต่มีการ เปลี่ยนแปลงด้านผู้ประกอบพิธี อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงการ ปกครอง ในอดีตจะมีเจ้าฟ้ามาเป็นประธานในการเลี้ยงเมืองเลี้ยงบ้าน เป็นประจำ แต่ปัจจุบันไม่มีเจ้าฟ้า จึงเชิญผู้ดูแลด้านการปกครองใน เชียงตุง ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมาเป็นประธานประกอบพิธีแทน

ประเพณีเข้าวัดสรง

๑. ชื่อ ประเพณีเข้าวัดสรง

ประเพณีเข้าวัดสรง หรือ เข้าพรรษา หมายถึง การอยู่จำพรรษาของพระสงฆ์ ณ สถานที่ใดที่หนึ่งเป็นระยะเวลา ๓ เดือนตามพระวินัยบัญญัติ ส่วนศรัทธาประชาชนจะทำบุญ รักษาศีลและฟังธรรมตามวัดใกล้บ้าน ในช่วงที่พระสงฆ์จำพรรษานั้น

๒. ระยะเวลา

ประเพณีเข้าวัดสรงเมืองเชียงใหม่ เริ่มต้นตั้งแต่ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๙ จนถึง ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ (ประมาณเดือนมิถุนายน – ตุลาคม) รวมระยะเวลา ๓ เดือน

๓. ผู้ที่มีบทบาทในกิจกรรม

๑. พระสงฆ์ มีบทบาทเป็นผู้ที่จะต้องอยู่จำพรรษาในประเพณีเข้าพรรษาอันเนื่องมาจากพุทธบัญญัติที่ทรงให้พระสงฆ์อธิษฐานอยู่จำพรรษา ณ ที่ใดที่หนึ่ง ตลอดระยะเวลา ๓ เดือน เป็นช่วงฤดูฝน ใน

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงใหม่

ระหว่างนั้น พระสงฆ์จะศึกษาพระธรรมวินัยและปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ เช่น การฟังพระปาฏิโมกข์ การเทศนาธรรม การสวดมนต์ การให้ศีล ให้พรแก่ประชาชน เป็นต้น

๒. มัคคนายก มีบทบาทเป็นผู้ประสานงานระหว่างพระสงฆ์และศรัทธาประชาชน ในช่วงเข้าพรรษาจะทำหน้าที่ในพิธีการต่าง ๆ เช่น การนำกล่าวคำให้ว้พระ อาราธนาศีล โอภาสเวนทาน เป็นต้น

๓. ศรัทธาประชาชน มีบทบาทเข้าร่วมพิธีทุกวันพระ เช่น การร่วมทำบุญตักบาตร การร่วมสวดมนต์ รักษาศีล ภาวนา ฟังเทศนาธรรม เป็นต้น

๔. ที่มาของประเพณีเข้าวัสสา

ประเพณีเข้าวัสสามีที่มาจากพระพุทธบัญญัติที่ทรงให้พระสงฆ์อธิษฐานอยู่จำพรรษา ณ ที่ใดที่หนึ่ง โดยไม่เคลื่อนย้ายไปที่อื่น ตลอดระยะเวลา ๓ เดือน ในช่วงฤดูฝนเป็นเวลาฝนตกชุก ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม พระสงฆ์จึงยึดถือเป็นหลักปฏิบัติสืบมา

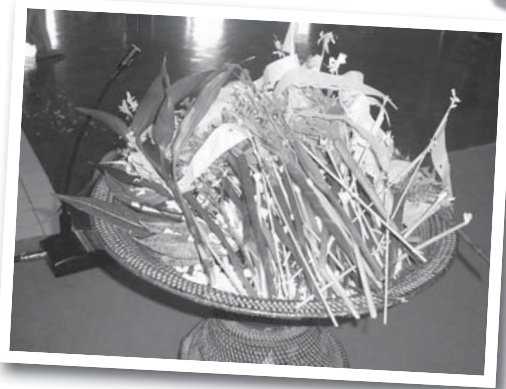
ภาพวาดฝาผนังวิหารวัดยางเกียง
แสดงประเพณีเข้าวัสสาของชาวเชียงใหม่

๕. ความสำคัญ

ประเพณีเข้าวัสสาเป็นประเพณีสำคัญทางพุทธศาสนา เนื่องจากพระสงฆ์จะต้องอยู่จำพรรษาให้ครบ ๓ เดือน ณ ที่ใดที่หนึ่ง เมื่ออยู่ครบตามพุทธบัญญัติแล้วย่อมได้อานิสงส์ในการรับฟักกุศล นอกจากนั้นการอยู่จำพรรษาของพระสงฆ์ยังเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนใน

การอบรมสั่งสอนศรัทธา
ประชาชนให้ตั้งมั่นอยู่ใน
ศีลธรรมและวิปัสสนากัมมัฏ-
ฐาน ทำให้พระพุทธศาสนา
ตั้งมั่นเจริญรุ่งเรือง

ขันขอศีลในประเพณีเข้าวัดสา

๖. เครื่องประกอบพิธี

เครื่องประกอบพิธี

ในวันพระช่วงเทศกาลเข้า
วัดสามี่ดังนี้

๑. เครื่องบูชาได้แก่ ข้าวตอก ดอกไม้ ช่อขาว และเทียน
๒. เครื่องไทยทาน อาหารคาวหวาน
๓. ชุดนอนสำหรับผู้นอนวัด ได้แก่ เสื้อ หมอน มุ้ง และสิ่งของใช้
ต่างๆ

๗. ขั้นตอนการประกอบพิธี

ในตอนเช้าของทุกวันพระ ประมาณ ๐๖.๓๐ น. เมื่อพระสงฆ์
และศรัทธาประชาชนมาพร้อมกันในวิหารแล้วดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- ◆ มัคคนายกนำกล่าวคำไหว้พระ โอกาสเทวดา อารารณา
และรับศีลจากพระสงฆ์
- ◆ พระสงฆ์สวดกรณียสูตร
- ◆ ถวายทานแด่พระสงฆ์
- ◆ พระสงฆ์อนุโมทนาให้พร
- ◆ มัคคนายกนำกล่าวคำอำลาพระสงฆ์

ส่วนตอนสายประมาณ ๐๙.๐๐ น. หลังจากรับประทานอาหารเช้า
แล้ว ผู้สนใจปฏิบัติธรรมจะนั่งสวดมนต์ เติมน้ำมัน และนั่งกัมมัฏฐาน
ในขณะเดียวกัน ถ้าหากผู้ใดมีความประสงค์จะนอนปฏิบัติธรรมที่วัด

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงใหม่

พระสงฆ์ให้ศีลในช่วงเช้าวันสทา

มีทั้งธรรมคำสอนและชาดกทั่วไป

ส่วนภาคค่ำหลังจากอาบน้ำแล้วจะพากันสวดมนต์ เติณจกรรม และนั่งกัมมัฏฐาน จากนั้นก็จะเข้านอนในวิหาร จนถึงรุ่งเช้าเวลาประมาณ ๐๕.๐๐ น. จะสวดมนต์ เติณจกรรม และนั่งกัมมัฏฐาน ลาศีล ๘ และสมาทานศีล ๕ เป็นเสร็จพิธีของการนอนวัดในแต่ละวันพระช่วงเช้าวันสทานอกจากนั้นยังมีการถวายผ้าอาบน้ำฝนแด่พระสงฆ์เพื่อใช้อาบน้ำฝนด้วย เรียกว่า การถวายผ้าวันสทา หรือ ผ้าจ่านำพรษา

๘. การปรับเปลี่ยนประเพณี

การนอนวัดเป็นประเพณีนิยมของผู้สูงอายุในนครเชียงใหม่เมื่อมีอายุมากแล้วมักจะเข้าวัดฟังธรรมเพื่อสั่งสมบุญบารมี แต่เนื่องจากปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปทำให้ต้องดิ้นรนต่อสู้ทำ

ผ้าปูที่นอน หมอน และมุ้งสำหรับผู้นอนจำศีลที่วัด ซึ่งลูกหลานจะหามาส่งให้

การรักษาศิลป
ฟงพระธรรมเทศนา
และเจริญภาวนา
ของชาวเขียงตุง

การนับลูกประจำเพื่อเจริญสติ

ประเพณีการสวดกลางใจศีล

๑. ชื่อ ประเพณีการสวดกลางใจศีล

ประเพณีการสวดกลางใจศีล เรียกอีกอย่างว่า สังคหะกลางใจศีล เป็นการสวดมนต์สืบชาติตาสะเดาะเคราะห์ในช่วงเข้าวัสสาให้แก่ศรัทธาประชาชน เพื่อให้อยู่เย็นเป็นสุข

๒. ระยะเวลา

วันพระที่ ๒ หลังจากวันเข้าพรรษาแล้ว ราวเดือน ๙ ข้างแรม (ประมาณเดือนมิถุนายน – กรกฎาคม) แต่บางวัด เช่น วัดหัวข่วง เป็นต้น นิยมจัดในเดือน ๑๐ ข้างแรม (ประมาณเดือนกรกฎาคม – สิงหาคม)

๓. ผู้ที่มีบทบาทในกิจกรรม

๑. **พระสงฆ์** มีบทบาทในการจัดเตรียมสถานที่ ให้ศีล สวดมนต์ และให้พร

๓. **ศรัทธาประชาชน** มีบทบาทในการเข้าร่วมพิธี โดยจะจัดเตรียม
เครื่องบูชาต่าง ๆ ของสมาชิกในครัวเรือนแล้วนำมาร่วมพิธีในวิหาร

เนื่องจากช่วงเข้าพรรษาเป็นช่วงฤดูฝน ทั้งพระสงฆ์และศรัทธาประชาชนไม่ได้โยกย้ายถิ่นฐานไปยังที่อื่น ทำให้ต่างฝ่ายต่างมีโอกาสทำบุญรักษาศีลในวันพระทั้งข้างขึ้นและข้างแรม ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ ตลอด ๓ เดือน ซึ่งชาวไทเขินและชาวล้านนานิยมเรียกวันพระว่า **วันศีล** ทำให้ทั้ง ๒ ฝ่าย มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน การสวดกลองใจศีล เป็นกิจกรรมหนึ่งที่เกิดขึ้นในช่วงที่พระสงฆ์กับศรัทธาประชาชนมีความผูกพันใกล้ชิดกัน เป็นความปรารถนาดีของพระสงฆ์และเป็นการรวมใจกันของศรัทธาประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข จึงจัดให้มีการสวดกลองใจศีลขึ้น

การสวดกลางใจดีคือการสืบทอดอย่างหนึ่ง ทำให้ผู้เข้าร่วมพิธี
เกิดความเป็นสิริมงคลอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข ถือเป็นกิจกรรมของชุมชน
เนื่องจากผู้คนในชุมชนจะร่วมกันจัดพิธีขึ้นทำให้เกิดความรักความสามัคคี
การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

การสวดกลางใจศิลปินประกอบด้วยเครื่องบูชาดังนี้

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง

◇ ขึ้นตั้ง (เครื่องบูชา) ประกอบด้วย ข้าวเปลือก ข้าวสาร มะพร้าว
ตาล ช่อทุง ผ้าขาว ผ้าแดง เงินแถบ (เงินรูป)

◇ ไม่ค้ำแท่นพระหรือไม้สืบชาติตา (เสร็จพิธีแล้วนำไปค้ำตันโพธิ์
หรือองค์พระธาตุ)

◇ น้ำส้มป่อย

◇ ด้ายสายสิญจน์

◇ ข้าวตอก ดอกไม้ เทียน

◇ เสื้อผ้าของสมาชิกในครอบครัวแต่ละคน จัดใส่ตะกร้านำมา
ประกอบพิธีร่วมกันในวิหาร

๗. ขั้นตอนการประกอบพิธี

ขั้นตอนประกอบพิธีสวดกลางใจศีลเริ่มต้นขึ้น หลังจากศรัทธา
ประชาชนจัดเตรียมเครื่องบูชาและเสื้อผ้าของคนในครอบครัวใส่ตะกร้า
มาวางรวมกันในวิหารเรียบร้อยแล้ว จากนั้นพระสงฆ์เข้าสู่วิหาร มัคคนายก
นำกล่าวคำไหว้พระ อาราธนาและรับศีลจากพระสงฆ์ พร้อมกับกล่าว
คำโอกาสเทวดา พระสงฆ์สวดมนต์และรดน้ำส้มป่อย เมื่อเสร็จพิธีแล้ว
มัคคนายกนำกล่าวคำอำลาพระสงฆ์ เป็นเสร็จพิธี

๘. การปรับเปลี่ยนประเพณี

ในอดีตประเพณีการสวดกลางใจศีลเป็นประเพณีนิยมของ
ชาวไทยจีน ในนครเชียงตุง แต่ในปัจจุบันประเพณีนี้ได้เปลี่ยนแปลง
ไปตามสภาพสังคม บางวัดก็ยังนิยมจัดอยู่ แต่บางวัดก็เลิกไปแล้ว

ประเพณีสงเคราะห์เมือง

๑. ชื่อ ประเพณีสงเคราะห์เมือง

ประเพณีสงเคราะห์เมือง เป็นพิธีสืบชาติาเมืองที่ชาวเชียงใหม่จัดทำขึ้น เพื่อความเป็นสิริมงคลและความร่มเย็นเป็นสุขของบ้านเมือง

๒. ระยะเวลา

ระหว่างเดือน ๙ ถึงเดือน ๑๐ ของทุกปี (ประมาณเดือนมิถุนายน - สิงหาคม)

๓. ผู้ที่มีบทบาทในพิธี

๑. อาจารย์ผู้ประกอบพิธี มีบทบาทเป็นผู้นำในการจัดเตรียมเครื่องบูชา สถานที่ กล่าวคำโอกาส และรดน้ำสั้มปอย

๒. ประชาชน มีบทบาทเป็นผู้เข้าร่วมพิธี โดยจะร่วมจัดเตรียมเครื่องบูชาและน้ำสั้มปอย พร้อมกับเข้ารับพรเพื่อความเป็นสิริมงคล

๔. ที่มาของประเพณี

ชาวเชียงตุงเชื่อว่าแต่ละคนจะมีเคราะห์ภัยต่างกัน บ้านเมืองก็เช่นเดียวกันย่อมจะประสบเหตุเภทภัยต่าง ๆ อันเป็นผลทำให้ประชาชนชาวเมืองเชียงตุงได้รับความเดือดร้อน จึงรวมใจกันจัดให้มีการส่งเคราะห์เมือง สืบชาติเมือง และสังคหะเมือง เพื่อขับไล่สิ่งอัปมงคลออกจากเมืองและขอพรให้ชาวเมืองเชียงตุงอยู่กันอย่างสงบสุขต่อไป โดยจะจัดพิธีส่งเคราะห์เมือง ณ ใจกลางเมืองเชียงตุง

๕. ความสำคัญของประเพณี

การส่งเคราะห์เมืองเป็นพิธีกรรมที่ส่งผลให้ชาวเมืองและบ้านเมืองเชียงตุงอยู่เย็นเป็นสุข การที่ประชาชนชาวเมืองรวมใจกันประกอบพิธีย่อมเป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการดำเนินชีวิต และเสริมสร้างความรัก ความสามัคคี และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้บ้านเมืองเกิดความสงบสุข

๖. เครื่องประกอบพิธี

เครื่องประกอบพิธีประกอบด้วย

๑. ตะแกรงสานด้วยไม้ไผ่ขนาดใหญ่ (ตะะ) มีคานหาม จำนวน ๔ ชุด ใส่เครื่องบูชาดังนี้

- ◇ อาหารคาว-หวาน ผลไม้ชนิดต่าง ๆ
- ◇ ทRAY น้ำส้มป่อย ด้ายสายสิญจน์
- ◇ ซ่อสีขาว ๑ มัด ประมาณ ๕๐ อัน
- ◇ เทียน ดอกไม้

◇ รูปคนและสัตว์ปั้นด้วยดินเหนียวตามปีนักษัตร (ปีเกิด หรือตัวเบ้ง) ได้แก่ หนู วัว เสือ กระต่าย งูใหญ่ (นาศ) งูเล็ก ม้า แพะ ลิง ไก่ หมา หมูหรือช้าง อย่างละจำนวน ๑๐๐ ตัว รวมเป็นจำนวน ๑,๒๐๐ ตัว

๒. ขันตั้งประกอบด้วย ข้าวเปลือก ข้าวสาร ผ้าขาว ผ้าแดง ซ่อจำนวน ๑๐๐ อัน พุงจำนวน ๑๐๐ อัน ดอกไม้จำนวน ๑๐๐ ดอก

๓. จัตุรสีขาว
๔. แหวนเงินจำนวน ๔ อัน แหวนทอง (แหวนคำ) จำนวน ๔ อัน ต้มหูและปิ่นเสียบผม
๕. ก้อนหินตามถนนหนทางจำนวน ๘ ก้อน
๖. จอกเงินจอกคำ (จอกเงินจอกคำ) จำนวน ๘ ใบ
๗. เสื้อ ผ้า และกางเกงของผู้เข้าร่วมประกอบพิธีจัดเป็นชุด ๆ

๗. ขั้นตอนการประกอบพิธี

ขั้นตอนการประกอบพิธีส่งเคราะห์เมืองมีดังนี้

๑. เมื่อเตรียมตะแกรงสานด้วยไม้ไผ่สาน (ตะ) เรียบร้อยแล้วนำทราย น้ำส้มป่อย และเครื่องบูชาต่าง ๆ วางตรงกลางและรอบ ๆ แล้วเอารูปปั้นคน และสัตว์ชนิดต่าง ๆ ได้แก่ หนู วัว เสือ กระต่าย งูใหญ่ (นาค) งูเล็ก ม้า แพะ ลิง ไก่ หมา หมูหรือช้าง อย่างละจำนวน ๑๐๐ ตัว รวมเป็นจำนวน ๑,๒๐๐ ตัว พร้อมกับอาหารคาว-หวาน ผลไม้ ใส่ลงในตะแกรงสานด้วยไม้ไผ่นั้น

๒. ในตอนเช้า อาจารย์ผู้ทำหน้าที่ประกอบพิธีจุดเทียนและโยงสายสิญจน์ไปรอบ ๆ เมือง

๓. อาจารย์กล่าวคำโอกาสเพื่อบูชาและขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์จัด ปัดเป่าเภทภัยต่าง ๆ นานา ที่บังเกิดขึ้นในรอบปีเพื่อให้ชาวบ้านอยู่ดีมีสุข มีโชคลาภตลอดไป

๔. หลังจากเสร็จพิธีแล้ว ชาวเมืองนำเสื้อสานด้วยไม้ไผ่ทั้ง ๔ ชุด ออกไปวางนอกเมืองทั้ง ๔ ทิศ

๘. การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงประเพณี

ประเพณีการส่งเคราะห์เมืองของชาวเชียงตุง ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลง ด้านพิธีกรรมมากนัก แต่จำนวนผู้เข้าร่วมพิธีของชาวเชียงตุงจะลดจำนวน ลงกว่าในอดีต เนื่องจากต่างก็มีภาระงานที่จะต้องทำ จึงเป็นเหตุให้มี ผู้เข้าร่วมพิธีน้อยลง

(กรกฎาคม-สิงหาคม)

ငြိမ် ၅၀

ဘဝေဝ်သုတ္တံခိဏ်ဝေဝ်သုတ္တံ

ประเพณีสูตมนต์ไล่ผีปล่อยผี

๑. ชื่อ ประเพณีสูตมนต์ไล่ผีปล่อยผี

คำว่า **สูตมนต์** หมายถึง การสวดมนต์ของพระสงฆ์ ส่วนคำว่า **ผีและผี** หมายถึง พวกผี เปรต หรือ ภูตผีปีศาจ ที่มารังควานผู้คนให้เดือดร้อน ดังนั้น ประเพณีสูตมนต์ไล่ผีปล่อยผี หมายถึงพิธีสวดมนต์เพื่อขับไล่พวกผีเปรตไม่ให้มาทำความเดือดร้อนแก่ผู้คน

๒. ระยะเวลา

วันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ ไทจีนเรียกว่า เดือน ๑๐ เปียง (ประมาณเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม)

๓. ผู้ที่มีบทบาทในกิจกรรม

ในอดีต การประกอบพิธีสูตมนต์ไล่ผีปล่อยผี จะมีเจ้าฟ้าผู้ครองเมืองเชียงตุงเป็นประธาน เนื่องจากเชื่อกันว่า พวกผีเปรตมักจะมารังควานหอเจ้าฟ้าหรือหอคำ ซึ่งเป็นสถานที่ประทับของเจ้าฟ้าและมักจะทำความเดือดร้อนแก่ผู้คน นอกจากนั้นยังมีพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้ประกอบพิธีสวดมนต์เพื่อขับไล่พวกผีเปรตให้หนีไป

๔. ที่มาของประเพณี

ประเพณีสวดมนต์ไล่ผีปล່อยผेट เป็นประเพณีที่เก่าแก่อีกประเพณีหนึ่งของชาวเชียงตุงที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยมีที่มาจากเรื่องที่พวกเปรตไม่พอใจเจ้าฟ้าที่สร้างเวียงแล้วขุดคูคลองรอบล้อมที่อยู่ของตน จึงสำแดงฤทธิ์รังควานเจ้าฟ้าและผู้คนให้เดือดร้อน ดังความในตำนานวัดป่าแดง (เชียงตุง) กล่าวถึงเปรตพวกหนึ่งอาศัยอยู่ที่ดอยจอมม่อนเปรตในเชียงตุง ในยามใกล้สว่างวันหนึ่ง มีเทวดาไปเข้าฝันบอกกล่าวพระมหาญาณคัมภีร์ ซึ่งกำลังเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เชียงแสนว่า เจ้าฟ้ารัตตเทวี เมืองเชียงตุง ได้สั่งให้สร้างเวียงแล้วขุดคูคลองล้อมดอยจอมม่อนเปรตไว้ ทำให้เปรตเหล่านั้นโกรธจึงไปรังควานหอเจ้าฟ้า แม้เจ้าฟ้ารัตตเทวีจะตายไปแล้ว ก็ยังไม่หยุดรังควาน จนถึงสมัยพระยาสิริสุธัมมจุฬามณีจึงไปอาราธนาพระสงฆ์วัดเชียงลมและวัดเชียงแล ซึ่งสืบพุทธศาสนาฝ่ายวัดสวนดอกมาสวดมนต์ไล่เปรตให้ แต่ก็ไม่สำเร็จกลับรังควานมากกว่าเดิม จึงอาราธนาพระมหาญาณคัมภีร์ (ฝ่ายวัดป่าแดง) เชียงใหม่ ให้ส่งลูกศิษย์ไปไล่เปรตที่นั่น เมื่อตื่นขึ้นมาจึงบอกเล่าความฝันนี้แก่บรรดาลูกศิษย์และจัดส่งพระโสมจิตเถระพร้อมด้วยลูกศิษย์ ๔ รูปไปเมืองเชียงตุง เมื่อไปถึงก็พากันพักที่ห้วยเย็น ต่อมาพระยาสิริสุธัมมจุฬามณีให้พระยาระหวงไปอาราธนาเข้าในเมืองเชียงตุงพร้อมกับอาราธนาให้ไปไล่เปรตในหอเจ้าฟ้า เมื่อพระโสมจิตเถระขึ้นไปบนหอเจ้าฟ้าก็เกิดปรากฏการณ์หอเจ้าฟ้าสั่นไหว พระโสมจิตเถระจึงให้สร้างหอเทวดา ๕ หลังแล้วทำพิธีอาราธนาท้าวจตุโลกบาลทั้ง ๔ และพระอินทร์ พระพรหม มาพิงธัมม พร้อมทั้งเปลี่ยนต้นกัลปพฤกษ์และน้ำมนต์ใหม่ จากนั้นก็ให้เจ้าฟ้าและเสนาอำมาตย์ฟังธรรมเทศนาและรักษาศีล พระโสมจิตเถระพร้อมด้วยลูกศิษย์สวดมนต์นาน ๓ วัน ๓ คืน ทำให้เปรตทั้งหลายเหล่านั้นพ่ายแพ้หนีไป เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้พระยาสิริสุธัมมจุฬามณีพอใจเป็นอย่างมาก จึงได้จัดสร้างวัดมหาวนถวายเป็นพระโสมจิตเถระ

๕. ความสำคัญของประเพณี

เนื่องจากเป็นประเพณีเก่าแก่และสัมพันธ์กับคติความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติและความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธศาสนา ทำให้ผู้ร่วมประกอบพิธีมีขวัญกำลังใจในการต่อสู้กับอุปสรรคและมีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากขึ้น

๖. เครื่องประกอบพิธี

โดยเหตุที่ประเพณีนี้จัดขึ้นในสมัยที่ยังปกครองด้วยเจ้าฟ้า แต่ปัจจุบันการปกครองได้เปลี่ยนแปลงไปจึงทำให้ประเพณีนี้สูญไปด้วย ชาวเชียงใหม่ในปัจจุบันจึงไม่ทราบความเป็นมาและการประกอบพิธี แต่ทั้งนี้ก็พอจะสันนิษฐานจากคำสัมภาษณ์ของผู้รับงานและจากตำนานวัดป่าแดงได้ว่า ในสมัยที่พระโสมจิตระเถระประกอบพิธีนั้น มีเครื่องบูชาประกอบด้วยต้นกล้วยพฤกษ์ น้ำพระพุทธรณ์ เครื่องบูชาและหอยเทวดา ๕ หลัง เป็นต้น

๗. ขั้นตอนการประกอบพิธี

ในสมัยที่พระโสมจิตระเถระประกอบพิธีนั้น มีการสวดมนต์ ๓ วัน ๓ คืน พร้อมกับให้เจ้าฟ้า เสนาอำมาตย์และประชาชนมาฟังธรรมเทศนา และรักษาศีลด้วย ภายหลัง ก่อนที่รัฐบาลพม่าจะปกครองมีการสวดมนต์ ๒ วัน เมื่อเสร็จพิธีแล้วเจ้าฟ้าจะขอพรจากพระสงฆ์ให้บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุขต่อไป

๘. การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

ผู้สูงอายุหลายคนกล่าวว่าในสมัยที่ยังมีเจ้าฟ้า ประเพณีสวดมนต์ได้ฝืปล่อยเฟดยังมีการปฏิบัติกันอยู่ แต่ในปัจจุบันประเพณีนี้ได้สูญไปเนื่องจากเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองทำให้ไม่มีเจ้าฟ้าปกครอง อีกทั้งหอยคำซึ่งเป็นสถานที่ประทับของเจ้าฟ้าก็ถูกทำลายลง ประเพณีดังกล่าวจึงถูกยกเลิกไปและเป็นเหตุให้ชาวเชียงใหม่ในปัจจุบันไม่รู้จักประเพณีนี้

เดือน ๑๑

(สิงหาคม-กันยายน)

ประเพณีตั้งธรรมเวสสันดร

ประเพณีการทานธรรมค้ำนาม

ເຂື່ອນ ຯຯ

(ວັດວາລະ - ທ່າງວຸ່ງ)

ປີ ໑໐໐໓ ທັ້ງດຳຊ້ຳ໑໐໐໐໐໐໐໐

ປີ ໑໐໐໓ ທັ້ງດຳຊ້ຳ໑໐໐໐໐໐໐໐

ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ

๑. ชื่อ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ

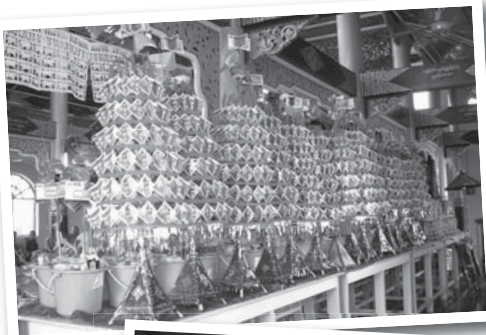
ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ หมายถึงการจัดให้มีการฟังพระธรรมเทศนามหาชาติหรือเวสสันดรชาดก อันเป็นพระชาติสุดท้ายก่อนที่พระโพธิสัตว์จะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ธรรมมหาปาง ธรรมเวสสันดรหรือธรรมมหาชาติ ตรงกับประเพณีการตั้งธรรมหลวงหรือประเพณีเทศน์มหาชาติของล้านนา

๒. ระยะเวลา

ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวเชียงใหม่ โดยทั่วไปนิยมจัดในช่วงเข้าพรรษาราวเดือน ๑๑ ของแต่ละปี (ประมาณเดือนสิงหาคม-กันยายน) บางท้องถิ่นนิยมจัดตั้งแต่วันพระที่ ๓ ของเทศกาลเข้าพรรษา ไปจนถึงวันออกพรรษา (เดือน ๙-๑๐-๑๑) บางท้องถิ่นยังนิยมจัดในโอกาสต่างๆ ในแต่ละเดือน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความนิยมของแต่ละท้องถิ่นด้วยการจัดประเพณีตั้งธรรมเวสสันตระแต่ละครั้งใช้เวลา ๓ วันขึ้นไป แต่ไม่เกิน

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง

๗ วัน นอกจากนั้นชาวไทจีน เชียงตุง ยังนิยมเทศนาและถวายคัมภีร์ธรรมสุขวิมลฉะวู้หลวง ธรรมค่านาม ธรรมเยหลวง ร้องขวันเข้า (ขวัญข้าว) และทานธรรมน้ำอ้อยประกอบในการตั้งธรรมเวสสันตระด้วย

๓. ผู้ที่มีบทบาทในกิจกรรม

ผู้ที่มีบทบาทในกิจกรรมประกอบด้วย

๑. **พระสงฆ์** มีบทบาทในฐานะเป็นเจ้าของสถานที่ประกอบกิจกรรม ผู้เริ่มต้นในการคิดและวางแผนงาน และผู้ประกอบพิธีกรรม เมื่อถึงช่วงใกล้เวลาจัดงาน พระสงฆ์ผู้เป็นเจ้าอาวาสวัดนั้นๆ ก็จะกำหนดว่าเดือนนี้จะจัดให้มีการตั้งธรรมเวสสันตระ

กัณฑ์เทศนาธรรมเวสสันตระ

หรือไม่ เมื่อตัดสินใจว่าจะจัดงานก็จะนัดประชุมชาวบ้านชี้แจงเหตุผลความสำคัญของงานประเพณีการตั้งธรรม จากนั้นกำหนดวันเวลาการจัดงานพร้อมกับจัดแบ่งภาระหน้าที่ให้กับชาวบ้านเป็นหมวดๆ นอกจากนั้นก็จะนัดประชุมพระสงฆ์สามเณรภายในวัดแล้วแจกคัมภีร์ธรรมเวสสันตระให้แต่ละรูปเพื่อนำไปฝึกหัดเทศนาให้ถูกต้องตามอักขระและท่วงทำนอง เมื่อถึงเวลาเทศนาจริงจะได้ไม่เก้อเขินหรือตะกุกตะกัก บางรูปอาจจะได้เทศนาธรรมมหาชาติ ๑-๓ ผูก หรือบางวัดอาจจะนิมนต์พระสงฆ์ต่างวัดที่เทศนาได้ดีมาเป็นองค์เทศนาร่วมในบางผูกด้วย

๒. มัคคนายก มีบาทบาทเป็นผู้นำกล่าวคำไหวหารต่าง ๆ และช่วยดูแลขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมในพิธีให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย พร้อมทั้งทำหน้าที่ผู้ประสานงานระหว่างชาวบ้านกับพระสงฆ์

๓. ศรีทธาประชาราชนทั่วไป เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรม เมื่อใกล้วันตั้งธรรมจะช่วยกันจัดเตรียมสถานที่และเครื่องประกอบพิธี บางคนช่วยสร้างปราสาทธรรมาสน์ บางคนจัดเตรียมภัตต์เทศนา บางคนจัดเตรียมห้องครัวและเครื่องของใช้ต่าง ๆ เมื่อถึงวันตั้งธรรมก็จะสวมใส่เสื้อผ้าใหม่ที่เป็นเอกลักษณ์ไทเขินที่สะอาดเรียบร้อย เข้าร่วมกิจกรรมฟังธรรม เวสสันตระอย่างพร้อมเพรียงกัน

๔. ที่มาของประเพณี

ชาวไทเขิน นครเชียงใหม่ เรียกประเพณีการเทศนาธรรมมหาชาติว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ ธรรมเวสสันดร หรือ ธรรมมหาปาง เรื่องพระเวสสันดร เป็นวรรณกรรมชาดกทางพุทธศาสนาอีกเรื่องหนึ่ง ปรากฏอยู่ในทศชาติชาดก ซึ่งมีชาดกทั้งหมดจำนวน ๑๐ เรื่อง เนื้อหาเวสสันดรชาดกกล่าวถึงการบำเพ็ญทานบารมีครั้งใหญ่ของพระพุทธองค์ในพระชาติสุดท้าย ก่อนที่จะตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระสงฆ์กำลังเทศนา
กัณฑ์มัทรีบนธรรมาสน์ทรง
ปราสาท

๕. ความสำคัญของประเพณี

ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรเป็นกิจกรรมการบำเพ็ญบุญบารมีของชาวพุทธไทเขิน เมืองเชียงใหม่ ตามคติความเชื่อว่า ถ้าหากใครได้ฟังพระธรรมเทศนาเวสสันดรครบ ๑๓ กัณฑ์ภายในระยะเวลา ๑ วัน ๑ คืนแล้วจะทำให้ได้รับอานิสงส์อยู่เย็นเป็นสุข เมื่อตายไปก็จะได้ไปเกิดในยุศ

ของพระศรีอาริยมุตไตรซึ่งจะมีชีวิตที่สุขสบาย หากใครมีส่วนร่วมในการจัดงานตั้งธรรมเวสสันดรก็จะได้รับผลบุญกุศลที่ยิ่งใหญ่ด้วย

เมื่อชาวเชียงใหม่ได้สดับรับฟังเวสสันดรชาดกซึ่งเป็นวรรณกรรมทางพุทธศาสนาย่อมบังเกิดศรัทธาในพระรัตนตรัย และได้รับการหล่อหลอมจิตใจให้สงบสุขด้วยพระธรรมคำสั่งสอนที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหา แล้วนำมาเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตประจำวันให้มีความสุขได้

ธรรมาสน์
ทรงปราสาทในวิหาร

นอกจากนั้นการมีประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรทำให้ชาวเชียงใหม่ได้มีโอกาสได้ทำกิจกรรมร่วมกันได้สร้างสรรค์งานศิลปะและวรรณกรรมด้านต่าง ๆ ออกมาตามศรัทธาและศักยภาพของแต่ละคน เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา เช่น การสร้างปราสาทธรรมาสน์ การตกแต่งเครื่องบูชา (ครัวทาน) กัณฑ์เทศนา การคัดลอกจารคัมภีร์ธรรม การวาดภาพพระเวสสันดร เป็นต้น

ในประเพณีตั้งธรรมเวสสันดรนอกจากชาวเชียงใหม่จะนิยมฟังธรรมเทศนาเวสสันดรชาดกแล้ว ยังนิยมฟังและสร้างคัมภีร์ธรรมเรื่องอื่น ๆ ถวายเป็นพุทธบูชา จึงทำให้มีคัมภีร์ธรรมแพร่หลายและหมุนเนื่องตลอดตามวัดต่าง ๆ กล่าวคือ

- ၇/၇

๖. เครื่องประกอบพิธี

ประเพณีตั้งธรรมเวสสันตระของชาวเชียงใหม่มีเครื่องประกอบพิธีจำนวนมาก บางท้องถิ่นนอกจากจะมีการเทศนาธรรมเวสสันตระแล้ว ยังมีการเทศนาธรรมสุขวันฉัตรวิหัง ธรรมค่านาม และธรรมน้ำอ้อยร่วมด้วย ทำให้มีเครื่องประกอบพิธีที่เป็นสัญลักษณ์ของตัวละครและสิ่งของที่เกี่ยวข้องในเนื้อหามากมาย ดังนี้

เครื่องประกอบพิธีในการเทศนาธรรมเวสสันตระ มีดังนี้ ช่อ ๑,๐๐๐ อัน เทียน ๑,๐๐๐ เล่ม ดอกไม้ ๑,๐๐๐ ดอก ข้าว ๑,๐๐๐ ก้อน ประทีป ๑,๐๐๐ ดวง อันเป็นสัญลักษณ์แทนเครื่องบูชาที่ปรากฏในเนื้อหาคัมภีร์ธรรม นอกจากนั้นยังประกอบด้วยธรรมาสน์สำหรับเทศนา กัณฑ์เทศนา แต่ละกัณฑ์ และวัตถุสิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภคอื่นๆ ที่สำหรับใช้และถวายพระสงฆ์

ส่วนการเทศนาธรรมสุขวันฉัตรวิหังซึ่งเป็นคัมภีร์ธรรมที่สำคัญและนิยมเทศนา่วมกับการเทศนาธรรมมหาชาติ ประกอบด้วยเครื่องบูชาที่เป็นรูปาวัวประดิษฐ์ รูปนางอุมาทันตีซึ่งประดิษฐ์จากวัสดุประเภทไม้และกระดาษ อันเป็นสัญลักษณ์พญาวัวสุขวันฉัตรและนางอุมาทันตีที่เป็นตัวละครสำคัญในเรื่อง

นอกจากนั้นยังประกอบด้วยดอกไม้และใบไม้ชนิดต่างๆ สำหรับประดับตกแต่งธรรมาสน์และบริเวณงานให้เข้าบรรยากาศตามที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของคัมภีร์ ส่วนเครื่องบูชาตามปกติก็จะมีข้าวตอกและเทียนใช้สำหรับบูชาพระและขอศีล ซึ่งเครื่องประกอบพิธีเหล่านี้ เป็นเครื่องบูชาที่มาจากคติความเชื่อที่ปรากฏในเนื้อหาธรรมเวสสันตระและธรรมสุขวันฉัตรวิหัง ปลูกฝังแนวคิดด้านคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ชาวไทยจีนได้ประพฤติปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเหมาะสมตามคตินิยมทางพุทธศาสนา

๗. ขั้นตอนการประกอบพิธี

ชาวไทยจีน นครเชียงใหม่ จะประกอบพิธีตั้งธรรมเวสสันตระเป็นเวลา ๓ วันขึ้นไป แต่ไม่เกิน ๗ วัน

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง

กัณฑ์จุลพน ๓๕ คาถา

กัณฑ์มหาพน ๘๐ คาถา

กัณฑ์กุมารบรรพ์ ๑๐๑ คาถา

กัณฑ์มัทรี ๙๐ คาถา

ກັດສັດສັກບຣຣພ໌ ໔໓ ຕາຄາ

ກັດສັດມະຫາຣາຊ ໖໔ ຕາຄາ

ອຸປະສັດຣິຍ໌ (ອຸປະສັດຣິຍ໌) ໓໖ ຕາຄາ

ນະຄວກັດສັດ ໔໔ ຕາຄາ

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงใหม่

วันแรก เทศน์ธรรมโชนซึ่งเป็นคัมภีร์ที่มีเนื้อหาจบภายในผูกเดียว ด้วยทำนองเทศนาธรรมดา ไม่มีการเอื้อนเสียงมากนัก เรียกว่า การเทศนา ด้วยทำนองธรรมวัตร โดยเริ่มจากธรรมปารมี ธรรมนิพพานสูตร ธรรมมาลย์สูตร และธรรมไชยสังคหะตามลำดับ จากนั้นเทศนาธรรมชาดกนอกนิบาตเรื่อง สุขวันฉะวัพลวง ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่มีความยาว ๗-๑๔ ผูก เมื่อเทศนาจบแล้วก็จะเทศนาธรรมมหาชาติ โดยเริ่มจากการเทศนาคาถาพันมหาอุบาสี อุณห์สสะ สุตตันตวินัยปิฎกะ ปฐมมาลย์ ทุติยมาลย์ อานิสงส์มหาชาติ ตามลำดับ

วันที่ ๒ เทศนาธรรมมหาชาติ โดยเริ่มจากกัณฑ์ทศพรเป็นกัณฑ์แรกแล้วเทศนาแต่ละกัณฑ์ตามลำดับตลอดทั้งวันและคืน เมื่อเทศน์มาถึงกัณฑ์สุดท้ายคืออนครกัณฑ์ก็จะนิมนต์พระสงฆ์ ๑๐-๒๐ รูปมานั่งฟังในวิหารเรียกว่า **ฟังธรรมฝนห้าแก้ว** ซึ่งเป็นกัณฑ์ที่กล่าวถึงพระเวสสันดรเสด็จกลับพระนครมีฝนข้าวตอก ฝนเงิน ฝนทอง (ฝนคำ) ตกลงมาจากท้องฟ้า เมื่อพระสงฆ์และคณะศรัทธาที่นั่งฟังธรรมเทศนาพร้อมเพรียงกันแล้ว มัคณายกหรืออาจารย์วัดแจกข้าวตอกให้พระสงฆ์และคณะศรัทธาที่นั่งฟังธรรมเทศนาในวิหาร ครั้นเมื่อเทศนามาถึงตอนที่ฝนห้าแก้วตกลงมา ก็จะโปรยข้าวตอกตามที่กล่าวไว้ในเนื้อหาคัมภีร์ จากนั้นมัคณายกโอกาสเวนทาน ถวายสังฆทาน (หยาดน้ำทานธรรม) และรับพรจากพระสงฆ์เป็นลำดับไปจนจบพิธี

วันที่ ๓ หลังจากรับประทานอาหารเช้าแล้วคณะศรัทธาจะจัดขบวนแห่เครื่องครุฑพานของศรัทธาวัดต่าง ๆ ที่มาร่วมงานเวียนรอบตัวเมืองเพื่อประชาสัมพันธ์และเชิญชวนร่วมอนุโมทนาการจัดงานตั้งธรรมในครั้งนี้ ต่อมาภาคบ่ายหลังถวายภัตตาหารเพลแล้วจะมีการเทศนาธรรมกัณฑ์วัดติ ซึ่งเป็นคัมภีร์ธรรมโชนที่มีเนื้อหาจบภายในผูก ชาวบ้านที่ฟังธรรมเทศนานี้จะร่วมกันโปรยข้าวตอก ดอกไม้เงิน ดอกไม้ทอง (ดอกไม้คำ) ตามที่ปรากฏในคัมภีร์ธรรม จากนั้นจะกรวดน้ำ (หยาดน้ำ) รับศีล รับพร จากพระสงฆ์ เพื่ออุทิศส่วนบุญกุศลไปหาญาติผู้ล่วงลับและเพื่อความเป็นสิริมงคลต่อตนเองเป็นเสร็จพิธี

ในการเทศนาธรรมเวสสันดรของพระสงฆ์ไทยใน นครเชียงตุง จะเทศนาด้วยทำนองดังนี้

- ๑) ทำนองม้าย่ำไฟ ใช้เทศนาคาถาพัน และกัณฑ์นคร
- ๒) ทำนองพรวัวไกวใบ ใช้เทศนากัณฑ์มัทรี และกัณฑ์กุมารบรรพ
- ๓) ทำนองมะนาวล่องของ ใช้เทศนากัณฑ์ทศพร กัณฑ์หิมพานต์ กัณฑ์ทานกัณฑ์ กัณฑ์วนประเวศน์ กัณฑ์ชูชก กัณฑ์จุลพน และกัณฑ์มหาพน

๘. การปรับเปลี่ยนประเพณี

ปัจจุบัน ชาวเชียงตุงยังให้ความสำคัญกับประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรอยู่ แม้สภาพสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม เมื่อถึงกำหนดการตั้งธรรมก็จะจัดงานตั้งธรรมอย่างต่อเนื่อง คติความเชื่อในการตั้งธรรมเวสสันดรก็ยังดำรงอยู่ แต่ก็มีบางส่วนบางเรื่องที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม กล่าวคือ

- ๑) **ระยะเวลาการจัดงาน** แต่ก่อนเชื่อกันว่าถ้าใครฟังธรรมเวสสันดรจนจบภายใน ๑ คืน ๑ วัน จะได้านิสงส์ที่ยิ่งใหญ่และได้ไปเกิดในยุคของพระศรีอริยเมตไตร แต่ปัจจุบันระยะเวลา การจัดงานตั้งธรรมเวสสันดรอาจจะยืดหยุ่นไปตามสภาพสังคมและกิจกรรม บางวัดจัดงานหลายอย่างรวมกันทั้งการบรรพชาสามเณรและอุปสมบทพระภิกษุ (บวชพระเบิกขัตติ) การทานธรรมน้ำอ้อย การทานธรรมค่านาม การทานธรรมสุขวัฒนฉะวฬวง ทำให้ระยะเวลาการจัดงานต้องยืดออกไปเป็น ๓ คืน ๔ วัน หรือ ๗ วัน ก็ได้

- ๒) **สิ่งของบูชาหรือเครื่องประกอบพิธี** แต่ก่อนมักจะจัดเครื่องประกอบพิธีตามที่ปรากฏในธรรมเวสสันดรอย่างครบถ้วน เช่น มีช่อจำนวน ๑,๐๐๐ อัน เทียนจำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม ดอกไม้จำนวน ๑,๐๐๐ ดอก ข้าวจำนวน ๑,๐๐๐ ก้อน ประทีปจำนวน ๑,๐๐๐ ดวง เป็นต้น แต่ปัจจุบัน สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปการที่จะหาวัสดุสิ่งของเครื่องบูชาให้ครบถ้วนอย่างละ ๑,๐๐๐ นั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยากเพราะไม่มีกำลังคน ไม่มี

กำลังทรัพย์ จึงต้องลดจำนวนหรือตัดเครื่องประกอบพิธีบางอย่างออกไป แต่บางอย่างก็คงไว้ แม้แต่สังฆทานก็เริ่มใช้ถังพลาสติกสีเหลืองเหมือนชาวพุทธในประเทศไทยบ้างแล้ว ทั้งนี้เพราะมีชาวพุทธจากประเทศไทยส่วนหนึ่งนำมาถวายพระสงฆ์เมืองเชียงตุงในโอกาสต่างๆ ประกอบกับเห็นภาพจากสื่อทางโทรทัศน์ประเทศไทย จึงมีร้านค้าบางร้านในเชียงตุงนำมาเป็นแบบอย่างจำหน่าย สังฆทานพลาสติกส่วนหนึ่งก็นำมาจากตลาดท่าขี้เหล็ก - แม่สาย ชายแดนไทย-พม่า

๓) จุดมุ่งหมายของการพึ่งธรรมเทศนา แต่ก่อนชาวเชียงตุงมีความศรัทธานิยมพึ่งธรรมเวสสันดรเพื่อให้ได้เนื้อหาสาระแล้วนำไปบอกเล่าแก่ลูกหลานและผู้ที่ยังสนใจฟัง ประกอบกับความต้องการที่จะสั่งสมบุญบารมีให้กับตัวเองจึงมีความเพียรในการนั่งฟังธรรมเทศนาจนสามารถจดจำเรื่องราวพระเวสสันดรได้อย่างแม่นยำ แต่ปัจจุบันผู้คนมีภาระหน้าที่มากขึ้นทำให้ไม่มีเวลามานั่งฟังทุกกัณฑ์ทุกผู้ก็ได้ จึงพึ่งธรรมเทศนาพอประมาณ เพื่อเอาอันสละสลวยเท่านั้น บางคนก็นั่งฟังเฉพาะกัณฑ์ที่ตนชอบ บางคนก็นั่งฟังเฉพาะกัณฑ์ที่ตนเป็นเจ้าภาพ ทำให้ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระมากนัก ซึ่งแตกต่างกับคนที่เพียรพยายามตั้งใจฟังจะรู้เรื่องและเข้าใจดีกว่า

ประเพณีทานธรรมค้ำนาม

๑. ชื่อ ประเพณีทานธรรมค้ำนาม

ประเพณีทานธรรมค้ำนาม หมายถึง การทานธรรมประจำวันเกิด และปีเกิดของเจ้าภาพ เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลและสั่งสมบุญบารมี

๒. ระยะเวลา

การทานธรรมค้ำนามของชาวเชียงใหม่ นิยมจัดในเดือนสิบเอ็ดของ แต่ละปี (ประมาณเดือนสิงหาคม-กันยายน) หากเจ้าภาพมีความพร้อมก็สามารถทานธรรมค้ำนามได้ โดยจัดพร้อมกับการตั้งธรรมเวสสันดระ มากกว่าที่จะจัดในเดือนอื่นๆ

๓. ผู้ที่มีบทบาทในกิจกรรม

ผู้ที่มีบทบาทในการทานธรรมค้ำนาม ประกอบด้วย

๑. **พระสงฆ์** มีบทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ เมื่อเจ้าภาพมีความประสงค์จะทานธรรมค้ำนาม พระสงฆ์จะให้ข้อมูลว่า คนที่เกิดแต่ละวัน แต่ละปีนั้น ควรจะทานธรรมและสิ่งของอะไร สิ่งใดที่ควรทานก่อนสิ่งใด นอกจากนั้นยังมีบทบาทเป็นผู้ประกอบพิธี ให้ศีล ให้พร และเทศนาธรรมตามที่เจ้าภาพต้องการ

๒. มัคคนายก มีบทบาทให้คำปรึกษาแนะนำแก่เจ้าภาพและเป็นผู้ประสานงานระหว่างเจ้าภาพกับพระสงฆ์อีกทั้งยังเป็นผู้นำกล่าวคำไหว้พระ รับศีล อาราธนาธรรม และโอกาสเวนทานในพิธีด้วย

๓. เจ้าภาพ เป็นผู้ที่มีความประสงค์จะทานธรรมค้ำนาม โดยจะทานธรรมค้ำนามตามวัน และปีเกิดของตน โดยจะปรึกษาพระสงฆ์และมัคนายกก่อนว่า จะทานธรรมและสิ่งของอะไรให้ถูกต้องตามวันและปีเกิด จากนั้นก็จะจัดเตรียมสิ่งของและทำพิธีทานธรรมต่อไป

๔. ที่มาของประเพณี

ที่มาของประเพณีการตั้งธรรมค้ำนามไม่ปรากฏในตำนาน เอกสาร และวรรณกรรมใด ๆ แต่มาจากแนวคิดของนักปราชญ์ทางพุทธศาสนาที่ต้องการให้ผู้คนยึดเอาพระธรรมคำสั่งสอนพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต จึงได้กำหนดให้ผู้ที่เกิดในแต่ละวัน แต่ละปี ได้ถวายทานสิ่งของและคัมภีร์ธรรมซึ่งเป็นทั้งชาดกและคำสอนเรื่องต่าง ๆ เมื่อเจ้าของวันเกิดฟังแล้วก็จดจำเนื้อหาสาระไปประพฤติปฏิบัติและบอกเล่าให้ คนอื่นได้ฟังต่อไป ซึ่งก็เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาจิตใจของตนเองและยังจะเป็นการช่วยกันเผยแผ่วรรณกรรมทางพุทธศาสนาอีกทางหนึ่ง นอกจากนั้นยังจะเป็นการพัฒนาศาสนวัตถุให้มีความเจริญรุ่งเรืองอีกด้วย

๕. ความสำคัญของประเพณี

การกำหนดให้ผู้ที่เป็นเจ้าของวันเดือนปีเกิดมีโอกาสถวายธรรมชาดกและธรรมคำสอนต่าง ๆ นั้นย่อมทำให้จิตใจของผู้ทานธรรมมีความสุขเบิกบานที่ได้ทำบุญ โดยเชื่อว่าเมื่อทานธรรมค้ำนามแล้วจะทำให้ชีวิตมีความ เจริญรุ่งเรือง อีกทั้งยังจะเป็นการสั่งสมบุญบารมี เมื่อล่วงลำดับชั้นธัมมไปแล้วก็จะได้ไปเกิดในสรวงสวรรค์ ส่วนทางพุทธศาสนาก็ได้รับการอุปถัมภ์ส่งเสริมวรรณกรรมพุทธศาสนาให้แพร่หลายกว้างขวางยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการระดมทุนและสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ให้กับวัดอีกทางหนึ่งด้วย

43

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงใหม่

๔. คนเกิดวันพุธ ไม่ควรทานทุงเหล็กทุงทองและโคไฟก่อน ควรทานกุฏิวิหาร ผ้าปูนั่ง ผ้าอาสนะก่อน แล้วจึงทานสะพานที่มีหลังคามุง (ข้าวมุง) และทานธรรมวินัยดอกเดื่อ

ส่วนผู้ที่เกิดวันพุธเวลากลางวัน (ยามตะวันตกจว้าย) วันราหู ไม่ควรทานฉัตรทุกอย่างก่อน ควรทานสีมาอุโบสถ สะพาน ไมค์ตันโพธิ์ (ตันศรี) ก่อน แล้วจึงทานธรรมอรุณวดี

๕. คนเกิดวันพฤหัสบดี ไม่ควรทานศาลาก่อน ควรทานเจดีย์ธาตุ ธรรมจันทฆาต ธรรมปัญญาพละ ก่อน แล้วจึงทานพัด (วิ) และปิดทองพระพุทธรูป

๖. คนเกิดวันศุกร์ ไม่ควรทานต้นกล้วยพฤษภ ไมค์โพธิ์ (ไมค์หริ) เพดานก่อน ควรทานเรือทอง (เรือคำ) ดอกบัวทอง (ดอกบัวคำ) ธรรมหงส์ สองหัว ธรรมหอยสังข์ ธรรมหงส์ผาคำ แล้วจึงทานข้าวภัตตาหารแก่ผู้สูงอายุที่มารักษาศีล(จำศีล) ที่วัด ๓ คน

๗. คนเกิดวันเสาร์ ไม่ควรทานบ่อน้ำ ห้องน้ำ ห้องสุขา สะพาน ก่อน ควรทานธรรมปิฎก พระไตรปิฎก ทูพระเจ้า ๒๘ พระองค์ แล้วจึงทานธัมมฉันทันต์ และศาลา

การทานธรรมประจำปีเกิด มีดังนี้

๑. คนเกิดปีไฉ้ (ชวด-หนู) ควรสร้างศาลา ทานทุงหลวง ทานฉัตรขาว (ฉัตรเผือก) ทานข้าวจำนวน ๑,๐๐๐ ก้อน ทานธรรมหนูเผือก ทานธรรมทศพร ทานธรรมนครกันต์ ทานธรรมเตมิยะ ทานธรรมสุขวัฒนธะ วัวหลวง ทานแจกันพระเจ้า (น้ำหม้อดอกไม้พระเจ้า) ๖ อัน

๒. คนเกิดปีเป่า (ฉลู-วัว) ควรทานธรรมเวสสันดรกันต์หิมพานต์ ทานเบญจกฤกันต์ (เครื่องทำว ๕ ประการ) ทานโรงครัว ทานโรงกลองชัย ทานเพดานขาว ทานทุงทราย ทานฉัตรเผือก ทานแท่นแก้ว ทานพระพุทธรูปหินขาว

๓. คนเกิดปียี่ (ขาล-เสื่อ) ควรทานธรรมสุทนต์ ปิดทองพระพุทธรูป (ติดคำพระเจ้า) ทานอารามและศาลา ทานธรรมทานกันต์ ทานเพดาน

ทานโรงอุโบสถ ทานสะพาน ทานข้าวจำนวน ๑,๐๐๐ ก้อน ทานธรรมเสื่อ
ตายเสื่อนอน

๔. คนเกิดปีเหมา (เถาะ-กระต่าย) ทานธรรมเนมิราช ทานธรรม
วนปเวศน์ ทานอาสนะ ๑๗ ผืน ทานปราสาท ทานเจดีย์ ทานพระพุท
ธูป ทานค้ำธรรม หีบธรรม มณฑปธรรม หอธรรม (เหลี่ยมธรรม)

๕. คนเกิดปีสี (มะโรง-งูใหญ่) ทานธรรมสุกมิตร ธรรมชุก ธรรม
ทันตธาตุ ธรรมปณณาคะ ทานพระไตรปิฎก ทานศาลา กุฏิ สระน้ำ
หนองน้ำ ผักจิ้น และผ้าเพดาน

๖. คนเกิดปีไ้ (มะเส็ง-งูเล็ก) ทานธรรมภริทัต ธรรมสุน ธรรม
ลายงู ทานธรรมมาสน์ (แท่นจอง) ทานต้นดอกไม้ ทานร่วมชาวฉัตรขาว
(จ้องเผือกฉัตรขาว) ร่มแดง หุ่นหลวง ศาลา ปราสาท เพดาน เทียนจำนวน
๑,๐๐๐ เล่ม ประทีปน้ำมันจำนวน ๑,๐๐๐ ดวง

๗. คนเกิดปีสง้า (มะเมีย-ม้า) ทานธรรมสุน ธรรมมหาพน ทาน
ข้าวเปลือกข้าวสาร ๗ ครั้ง (ทานข้าวล้นบาตร) ทานดอกบัวจำนวน ๑,๐๐๐
ดอก ๓ ครั้ง ทานกระเจกเงาอันใหญ่ (แว่นหลวง) ทานหูกดอกทอง
(หูกดอกคำ) ๑๐ อัน ธรรมาสน์ (แท่นจอง) อาสนะ และยวดยานพาหนะ

๘. คนเกิดปีเม็ด (มะแม-แพะ) ทานธรรมฉัททันต์ ธรรมกุมารบรรพ
เตียนนอน ผักจิ้น อุโบสถสี่มา ศาลา เพดาน ชาติลอด ๑๖ เมืองหลวง
(ภาพลายคำหรือหูกที่มีรูปพระชาติของพระโพธิสัตว์ เช่น นก ช้าง ม้า วัว
ควาย ลิง ไก่ หมู เป็นต้น) ประทีปน้ำมันจำนวน ๑,๐๐๐ อัน ฉัตร เครื่อง
เบญจกกุฎภัณฑ์ (เครื่องทำว ๕ ประการ) และปราสาท

๙. คนเกิดปีสัน (วอก-ลิง) ทานธรรมมโหสถ ธรรมมัทรี ทานค้ำ
ธรรม หีบธรรม มณฑปธรรม หอธรรม (เหลี่ยมธรรม) ก่อศาลา สะพาน
ธรรมวอกโคไลหิน ปิดทองพระพุทธรูป (ปิดคำพระเจ้า) ทานผนังกาแพง
(ผากาแพง) ทานตึกหรืออาคารขนาดใหญ่ (โรงกระตึก)

๑๐. คนเกิดปีเล่า (ระกา-ไก่) ทานธรรมปฐมสมโพธิ ธรรมลักบรรพ
ธรรมดาววิไถน้อย ทานร่วมชาว ฉัตรขาว หุ่นขาว ปราสาทคำ (ปราสาททอง)

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง

ปราสาทขาว ข้าวจำนวน ๑,๐๐๐ ก้อน ประทีปจำนวน ๑,๐๐๐ ดวง
ลายลักจักร (ติดลายคำตามเสาและฝาผนังวิหาร) รอยพุทธบาท ปิดทอง
พระพุทธรูป (ปิดคำพระเจ้า) ทานกระเจกเงาอันใหญ่ (แว่นหลวง) ห้องน้ำ
(สุขาเวจกุฎี) และ ป่อน้ำ

๑๑. คนเกิดปีเส็ด (จอ-สุนัข) ทานธรรมกุสราข ธรรมหมาขนคำ
ธรรมหาราช สระน้ำหนองน้ำ สีมานุโบสถ พระพุทธรูป บั้งไฟ ดอกไม้
เพดาน ฉัตรเขียว อาสนะ ๑๗ ผืน แท่นธรรมาสน์ ประทีปจำนวน ๑,๐๐๐
ดวง และโรงครัว

๑๒. คนเกิดปีไค้ (กุน-หมู หรือ ช้าง) ทานธรรมสุดโตสม ธรรมช้าง
งาเดียว ธรรมฉกษัตริย์ เพดาน ฉัตรขาว ปราสาท หงหลวง แท่นแก้ว
รูปช้าง รูปม้า ประทีปจำนวน ๑,๐๐๐ ดวง และโรงครัว

๘. การปรับเปลี่ยนประเพณี

ประเพณีทานธรรมค่านามของชาวเชียงตุงยังยึดถือปฏิบัติกันอยู่ใน
ปัจจุบัน แต่ก็มีบางส่วนที่เปลี่ยนแปลงไปบ้าง กล่าวคือ ความมุ่งหมาย
ของการทานธรรมค่านาม ในอดีตนักปราชญ์ผู้รู้ต้องการให้ผู้คนยึดถือ
แนวคิดคติธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นแบบแผนการปฏิบัติและช่วย
กันเผยแผ่วรรณกรรมพุทธศาสนาให้แพร่หลาย ด้วยการเขียนจารคัมภีร์
ธรรมถวายเป็นวัด แต่ปัจจุบันผู้ที่เจ้าภาพทานธรรมค่านาม มักจะทาน
และฟังธรรมเพื่ออานิสงส์มากกว่าที่จะให้ได้เนื้อหาสาระแล้วนำไป
ประพฤติปฏิบัติ

เดือน ๑๒

(กันยายน-ตุลาคม)

ประเพณีออกวัสสา

ຂຶ້ນໆ

(ໄສຊວງພູ - ຕຸລາວູ່)

ປະເພນີອອກວັສສາ

ประเพณีออกวัสสา

๑. ชื่อประเพณีออกวัสสา

ประเพณีออกวัสสา หรือ ประเพณีออกพรรษา หมายถึง วันออกพรรษา ซึ่งเป็นวันที่พระสงฆ์ได้อธิฐานอยู่จำพรรษา ณ ที่ใดที่หนึ่งจนครบ ๓ เดือนแล้ว ตรงกับคำว่า วันมหาปวารณาออกพรรษาของไทยภาคกลาง

๒. ระยะเวลา

ประเพณีออกวัสสาชาวเชียงตุง ตรงกับวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ เรียกว่า สิบสองเป็ง หรือ สิบสองเปียง (ประมาณ เดือนกันยายน-ตุลาคม) หากพระสงฆ์รูปใดอธิฐานเข้าพรรษาช้า ก็จะมีปวารณาออกพรรษาในวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนเกี๋ยง เรียกอีกอย่างว่า เจียงเป็งหรือเจ้งเป็ง (ประมาณเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน)

ภาพจิตรกรรมฝาผนังประเพณีออกวัดสรวัดยางเกียง เมืองเชียงตุง

๓.๓ กลุ่มเยาวชน (ลูกอ่อนชาย-หญิง) จะทำและปล่อยวาวไฟในวันออกวัดสรวัด เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาโดยใช้ชื่อว่า ไคมไฟคณะลูกอ่อนชาย-ลูกอ่อนหญิง (วาวไฟคณะเยาวชนชาย-หญิง) พร้อมทั้งช่วยผู้ใหญ่มัดต้นสนเพื่อเตรียมจุดถวายเป็นพุทธบูชา

๔. ที่มาของประเพณี

ประเพณีออกพรรษา เป็นประเพณีสืบเนื่องมาจากประเพณีเข้าพรรษา หลังจากพระสงฆ์อธิษฐานอยู่จำพรรษา ณ วัดแห่งใดแห่งหนึ่งจนครบ ๓ เดือนแล้วจะทำการปวารณาออกพรรษตามพระวินัยบัญญัติ เมื่อพุทธศาสนาเผยแผ่เข้าสู่เชียงตุง พระสงฆ์เมืองเชียงตุงได้ยึดถือปฏิบัติสืบกันมาเป็นประเพณี โดยมีศรัทธาประชาชนร่วมกันถวายความอุปถัมภ์ด้านปัจจัย ๔ แก่พระสงฆ์และร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น การนอนวัด รักษาศีล ฟังธรรมเทศนา นั่งกัมมัฏฐาน เป็นต้น

ประเพณีออกวัสสา เป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่อีกงานหนึ่งของชาวเมือง
เชียงใหม่ ถึงแม้จะเป็นกิจของสงฆ์โดยเฉพาะ แต่ชาวเชียงใหม่ซึ่งยึดมั่น
อยู่ในพระพุทธศาสนาก็ถือเป็นโอกาสสำคัญในการทำบุญถวายทาน
รักษาศีลและภาวนาชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ จึงถือเป็นประเพณีสำคัญที่
ชาวเชียงใหม่ได้ร่วมแรงร่วมใจจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคีระหว่าง
พระภิกษุสงฆ์กับผู้คนในชุมชน

๑. ประทีป ก่อนจะถึงวันออกพรรษา ๒-๓ วัน ศรัทธาประชาชนชาวเชียงตุงจะจุดประทีปนำมาวางตามระเบียบบ้านและทางเข้าหมู่บ้านของตนเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ดังนั้นแต่ละหมู่บ้านจึงสว่างไสวไปด้วยแสงสว่างจากประทีป

๓. ว่าวไฟ ในวันออกพรรษา ศรัทธาประชาชนจะพร้อมใจกันทำ
ว่าวไฟขนาดใหญ่ ความสูงประมาณ ๒๐ ฟุต ความกว้างประมาณ ๑๕ ฟุต
มีรูปลักษณะต่างๆ เช่น รูปช้าง เป็นต้น พร้อมกับประดับตกแต่งอย่าง
สวยงามนำมาจุดและปล่อยขึ้นท้องฟ้าเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาในคืน
วันออกพรรษา

๔. ประทัด สำหรับจุดถวายเป็นพุทธรูขและสงัดัญญานบอก
กล่าวข่าวสารการทํานุญให้เหล้าเทพดรรบริฐ ลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยม
พร้อมด้วยเครื่องปะทไฟอื่น ๆ เช่น บอกไฟน้ำตก ลูกดาว พล เป็นต้น

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงใหม่

สำหรับประดับวาวไฟ เมื่อถูกปล่อยขึ้นสู่ท้องฟ้าในเวลากลางคืนก็จะมีแสงตกลงมาและสว่างไสวบนท้องฟ้าอย่างสวยงาม

๕. เครื่องอุปโภคบริโภคสำหรับแขวนวาวไฟ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาและเป็นทานให้แก่ผู้ที่เก็บวาวไฟได้ เช่น ถ้วย สมุด ยาสีฟัน ธนบัตร เงินจืด เป็นต้น

๖. มาต คำประพันธ์สำหรับให้ช่างเดินซึ่งอาจจะเป็นพระหรือฆราวาสอ่านขับก่อนที่จะปล่อยวาวไฟขึ้นสู่ท้องฟ้า เนื้อหามาตจะกล่าวพรรณนาถึงคุณพระรัตนตรัย ความสำคัญของประเพณีการออกพรรษา การประกาศเกียรติคุณเจ้าภาพที่ร่วมถวายเป็นพุทธบูชา และคำอวยพรต่างๆ เมื่ออ่านจบแล้วก็นำมาตฉบับนั้นไปผูกติดกับวาวไฟแล้วปล่อยขึ้นสู่ท้องฟ้า หากใครเก็บวาวไฟและมาตได้ก็จะนำมาคืนให้กับเจ้าภาพพร้อมกับการจัดงานเลี้ยงฉลองอย่างครึกครื้น

๗. ข้าวต้ม (เข้าต้ม) เป็นขนมชนิดหนึ่งอย่างข้าวต้มมัดที่ชาวเชียงใหม่นิยมทำในงานประเพณีเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาและนำมาแบ่งกันรับประทาน เช่น ข้าวต้มถั่วลิสง (ถั่วดิน) ข้าวต้มกล้วย เป็นต้น

๘. ผลไม้และอาหารชนิดต่างๆ สำหรับถวายพระสงฆ์

๙. ข้าวตอก ดอกไม้ เทียน

๗. ขั้นตอนประกอบพิธี

๑. ก่อนถึงวันออกพรรษาประมาณ ๒-๓ วัน ศรัทธาประชาชนแต่ละหมู่บ้านจะจุดประทีปตามระเบียบบ้านและทางเข้าหมู่บ้านทำให้สว่างไสวทั่วบริเวณ

๒. เมื่อถึงตอนเช้าวันออกพรรษา ประชาชนจะมาทำบุญตักบาตรที่วัดตั้งแต่เช้าตรู่ หลังจากพระสงฆ์และศรัทธาประชาชนมาพร้อมเพรียงกันแล้ว มัคคนายกจะนำกล่าวคำไหว้พระ รับศีล และโอกาสเทวดาแล้วพระสงฆ์จะเจริญพระพุทธมนต์ ให้พร เป็นเสร็จพิธีในตอนเช้า ส่วนในตอนเย็นผู้สูงอายุบนอนวัดเป็นคืนสุดท้ายในพรรษานี้ จะมีการสวดมนต์

๓. ครึ่งถึงรุ่งเช้า แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๒ ผู้สูงอายุที่นอนวัดก็จะอำลาพระสงฆ์กลับบ้าน ส่วนตอนค่ำพระสงฆ์แต่ละวัดจะร่วมกันทำพิธีปวารณาออกพรรษาต่อไป

ประเพณีออกวัดสวดของชาวเชียงตุงยังไม่ปรากฏการเปลี่ยนแปลงที่เด่นชัด ทั้งนี้เพราะชาวเชียงตุงยังมีศรัทธายึดมั่นในพระพุทธศาสนา ทำให้มีการสืบทอดประเพณีงานบุญทางพุทธศาสนาตามแบบโบราณมาอย่างต่อเนื่อง

৬৭

เดือน เกี๋ยง

(ตุลาคม-พฤศจิกายน)

ประเพณีบิณฑบาตวัดพระเจ้าหลวง

ประเพณีทานของสลาก

ประเพณีทานผ้ากฐิน

ເຂື່ອນ ຫຼວດ

(ເດືອນລຸ່ມ - ຕຸລາສິດວາຍຸ)

ປະເພນີບິນທບາດວັດເຈົ້າລຸງ

ປະເພນີຖານຂອງສະລັກ

ປະເພນີຖານຜ້າກຸຣິນ

ประเพณีตักบาตรวัดพระเจ้าหลว

๑. ชื่อ ประเพณีตักบาตรวัดพระเจ้าหลว

ประเพณีตักบาตรวัดพระเจ้าหลว หมายถึง พิธีทำบุญตักบาตรที่จัดขึ้นในงานอบรมสมโภชของวัดพระเจ้าหลวซึ่งเป็นวัดสำคัญในเมืองเชียงตุง วัดนี้มีเพียงเขตพุทธาวาส ไม่มีพระสงฆ์อยู่จำพรรษา

๒. ระยะเวลา

วันเพ็ญ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนเกียง (เจียงหรือเจ็งเป็ง) ของแต่ละปี (ประมาณเดือน ตุลาคม – พฤศจิกายน)

๓. ผู้ที่มีบทบาทในกิจกรรม

๑. พระสงฆ์ เป็นผู้ให้ศีล สวดมนต์ ให้พร และรับบิณฑบาตจากศรัทธาประชาชน ได้แก่พระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในเมืองและนอกเมืองเชียงตุง ทั้งฝ่ายเมือง (พระสงฆ์ไทเจิน) ฝ่ายม่าน (พระสงฆ์พม่า) และฝ่ายไท (พระสงฆ์ไทใหญ่)

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง

๒. ปู่ณาและแม่ขาว เป็นผู้ปฏิบัติธรรมชาย-หญิง นุ่งขาวห่มขาว ปู่ณาเป็นผู้ชายจะยืนเข้าแถวรับทานถัดจากเสลี่ยงหามพระพุทธรูป ส่วนแม่ขาวเป็นผู้หญิงจะยืนเข้าแถวรับทานถัดจากพระสงฆ์

๓. มัคคนายก เป็นผู้นำประชาชนในการประกอบพิธี เช่น ไหว้พระรับศีล และกล่าวคำโอกาสเวรทาน เป็นต้น

๔. ศรัทธาประชาชน เป็นกลุ่มประชาชนที่มีศรัทธาเข้าร่วมกิจกรรมมาจากในและนอกตัวเมืองเชียงตุง จะจัดเตรียมสิ่งของสำหรับใส่บาตรประกอบด้วย ข้าวสาร อาหารแห้ง แต่ส่วนมากจะนิยมใส่บาตรด้วยเงินจัดเพราะสะดวกและประหยัดกว่า

๔. ที่มาของประเพณี

วัดพระเจ้าหลวง เป็นสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูป “พระเจ้าหลวง” หรือ “พระเจ้าหลวงระแข่ง” ตั้งอยู่ใจกลางเมืองเชียงตุง ไม่มีพระสงฆ์อยู่จำพรรษา ประวัติของพระเจ้าหลวงระแข่งนี้กล่าวกันว่า สร้างจำลองมาจากพระพุทธรูปอยู่ที่เมืองระแข่ง (เมืองยะไข่) ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่มีชื่อเสียงและเป็นที่เคารพศรัทธาของชาวพม่า ประวัติกล่าวว่า

เมื่อกษัตริย์พม่าเมืองอังวะรบชนะกษัตริย์ระแข่งได้นำพระพุทธรูปเมืองระแข่งมาประดิษฐานที่เมืองมัณฑะเลย์จนถึงปัจจุบันนี้ ในสมัยนั้นได้มีการเล่าลือถึงความสวยงามและความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูปองค์นี้แพร่กระจายไปทั่วเมืองพม่า

พ.ศ. ๒๔๕๑ เจ้าก้อนแก้วอินแถลง เจ้าฟ้าหลวงเชียงตุง เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระแก้ว พระสาม พระกลาง ปราภรณ์ให้พระพุทธรูปศาสนาเจริญรุ่งเรืองในเมืองเชียงตุง จึงปรึกษาสมเด็จพระราชาญาณธรรมวัดเชียงงามว่า อยากจะจำลองพระพุทธรูปองค์นี้จากเมืองมัณฑะเลย์มาประดิษฐานในเมืองเชียงตุง ซึ่งสมเด็จพระราชาญาณธรรมก็มีความเห็นพ้องและให้การสนับสนุน

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง

พ.ศ. ๒๔๘๓ เจ้านางมหาเทวี เจ้านางจำฮุ่นหอเชียงงาม มีความเลื่อมใสจึงรับเป็นเจ้าภาพบูรณะกระเบื้องบนหลังคาวัดพระเจ้าหลวงครั้งหนึ่ง

ในอดีต พระเจ้าหลวงองค์นี้ประดับด้วยของมีค่า เช่น มงกุฎทองคำ สายสะพายทองคำ และเพชรนิลจินดา ครั้นต่อมา พ.ศ. ๒๔๘๖ ได้เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ขึ้น นครเชียงตุงตกอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลอังกฤษ มีสเตอร์โรเบิร์ต ผู้ปกครองเชียงตุง กล่าวว่า มงกุฎทองคำและสายสะพายทองคำขององค์พระเจ้าหลวงนั้นได้นำไปฝากไว้ที่ธนาคารตองก็เพราะกลัวว่าจะถูกขโมย แต่หลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ สงบลง มงกุฎทองคำและสายสะพายทองคำได้สูญไปจนกระทั่งทุกวันนี้ก็ยังไม่พบสิ่งของมีค่าดังกล่าว

ครั้นต่อมา พ.ศ. ๒๔๙๔ เจ้าชายหลวงเขมาธิปัตติ เจ้าฟ้าหลวงเชียงตุง ได้นำประชาชนจัดงานเฉลิมฉลองประจำปี ตรงกับวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนเกียงของทุกปี โดยนิมนต์พระสงฆ์เมืองเชียงตุงออกมารับบิณฑบาต พร้อมกับมีการแสดงศิลปวัฒนธรรมเชียงตุง เช่น ฟ็อนนาก ฟ็อนโต เป็นต้น

พระเจ้าหลวงระแข่ง งดงามด้วยศิลปะ
อันวิจิตรบรรจง ในพระวิหารวัดพระเจ้าหลวง

ดังนั้น ประเพณีการตักบาตรวัดพระเจ้าหลวงจึงจัดขึ้นในวันเวลาดังกล่าว อันเป็นเทศกาลอบรมสมโภชพระเจ้าหลวง ส่วนการตักบาตรนี้เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งในตอนเช้าเท่านั้น ส่วนตอนกลางคืนจะมีการสวดมนต์อบรมสมโภชพระเจ้าหลวงตามประเพณีเมืองเชียงตุง

การบิดเบือนวัดพระเจ้าหลวงเป็นประเพณีปฏิบัติสืบต่อกันมา มีความเกี่ยวข้องกับตำนานความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูป บทบาทของ เจ้าฟ้านครเชียงตุง และความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนชาวเชียงตุง ที่มี ต่อพระพุทธรูป ทำให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใสในพุทธศาสนา ตลอดจน ความผูกพัน ความรัก ความสามัคคี ความเอื้ออาทรในกลุ่มชนแต่ละชนชั้น ทำให้สังคมเชียงตุงเกิดความสงบ

การนิเทศบาทประจำปีวัดพระเจ้าหลวง มีสิ่งของและเครื่องบูชา
ประกอบด้วย

- ❖ ข้าวตอกดอกดอกไม้
- ❖ พระพุทธรูป ๑ องค์
- ❖ สิ่งของสำหรับใส่บาตร ประกอบด้วย เงินจืด ข้าวสาร และสิ่งของต่างๆ
- ❖ ธงอร่ามหรือธงฉัพพรรณรังสี
- ❖ กังสดาล (ระฆังวงเดือน)
- ❖ กลองชัยขนาดเล็กและฉิ่ง

เมื่อพระสงฆ์และศรัทธาประชาชนมาพร้อมกันแล้ว พระสงฆ์ทั้ง ๓ ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายเมือง (ฝ่ายไทจีน) ฝ่ายม่าน (ฝ่ายพม่า) ฝ่ายไท (ฝ่ายไทใหญ่) ประมาณ ๕๐๐ รูป ตั้งแถวที่วัดราชฐานหลวงหัวขวง โดยมีพระเถระผู้ใหญ่อยู่ด้านหน้าแถวตามด้วยพระสงฆ์และสามเณรซึ่งแต่ละรูปจะติดสัญลักษณ์ที่มีอด้านซ้ายเพื่อจัดระเบียบบสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อย จากนั้นก็เริ่มออกบิณฑบาตตามลำดับดังนี้

๑. คนถือธงฉัพพรณรังสีเดินนำหน้า
๒. คนตีกังสดาล
๓. คนตีกลองชัยและตีฉิ่ง
๔. คนหามเสลี่ยงพระพุทธรูป เมื่อเดินผ่านประชาชนจะใส่บาตร ก่อน เรียกว่า ใส่บาตรพระเจ้า
๕. ปูนา จำนวน ๑๐ คน นุ่งชุดขาวเดินตามหลังเสลี่ยงพระพุทธรูป ถือคติตามพุทธประวัติ เมื่อครั้งพระพุทธเจ้าเสด็จออกบิณฑบาตแล้ว มีผู้ติดตาม
๖. แแถวพระสงฆ์ออกรับบิณฑบาต
๗. แถวชีปะขาว (ผู้หญิงนุ่งชุดขาว) ทั้งฝ่ายเมือง (ไทเงิน) และ ฝ่ายม่าน (ฝ่ายพม่า)

เส้นทางกรออกบิณฑบาตเริ่มจากวัดราชฐานหลวงหัวข่วง ผ่านมาทางหน้าวัดพระเจ้าหลวง วัดพระแก้ว เลี้ยวซ้ายเข้าโรงแรมของรัฐบาลทหารพม่า (หอหลวงเก่า) แล้ววกกลับมาทางวัดราชฐานหลวงหัวข่วงอีกครั้ง เสร็จพิธีการบิณฑบาตวัดพระเจ้าหลวง

๘. การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

ในอดีตการบิณฑบาตวัดพระเจ้าหลวง ยังไม่มีผู้นำหรือตัวแทนของรัฐบาลพม่าในเมืองเชียงใหม่ร่วมใส่บาตรในประเพณีนี้ แต่ปัจจุบันหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้มีผู้นำหรือตัวแทนรัฐบาลพม่าเข้ามามีบทบาทมากขึ้น เพื่อเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีระหว่างรัฐบาลกับประชาชนชาวเชียงใหม่ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

ประเพณีทานของสลาก

๑. ชื่อ ประเพณีทานของสลาก

ประเพณีทานของสลาก เป็นการถวายทานสิ่งของที่ไม่จำเพาะเจาะจงพระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่ง ซึ่งสิ่งของที่จะถวายนั้นจะทำเป็นของสลาก ทำจากไม้ไผ่สานทำเป็นภาชนะทรงกระบอกแล้วนำใบตอง ใบไม้ หรือกระดาษมาหุ้มขอบด้านใน นำเครื่องอุปโภคบริโภค เช่น สบู่ ยา สีสัน แปรงฟัน พริก หอม ตะไคร้ ผลไม้ ข้าวปลาอาหาร เป็นต้น บรรจุข้างในเป็นเครื่องบูชา รวบรวมไม้ไผ่ด้านปลายมัดรวมกัน การถวายพระสงฆ์นั้น จะถวายตามเส้นสลากที่พระสงฆ์แต่ละรูปจับเส้นสลากได้ ประเพณีทานของสลากของเชียงใหม่ ตรงกับคำว่า ประเพณีการทานสลากภัต ประเพณีกินถ้วยสลาก หรือประเพณีกินสลากของล้านนา

๒. ระยะเวลา

ประเพณีทานของสลากนิยมจัดในช่วงเดือนเกี๋ยง (ประมาณเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน) ส่วนเดือนอื่นๆ ก็มีการจัดให้มีการทานของสลาก

กลุ่มสตรีชาวเชียงตุง ผู้มีศรัทธาใน
พุทธศาสนา และยึดมั่นในประเพณี
วัฒนธรรมไทเขิน

วัดราษฎร์หลวงหัวข่วง เดือน ๕
จัดที่วัดเจดีย์หนองผา เดือน ๗
จัดที่วัดพระธาตุจอมคำ เป็นต้น
ส่วนนอกเมืองที่นิยมจัดให้มีการ
ทานของสลาก เช่น พระธาตุจุกเปี้ยวฟ้า พระธาตุจอมดอย พระธาตุ
เวียงชัย เป็นต้น นอกจากนั้นบางโอกาส บางแห่ง นิยมจัดร่วมกับประเพณี
ทานธรรมน้ำอ้อยก็มี

เหมือนกัน แต่ไม่ค่อยนิยม
โดยเฉพาะในช่วงเข้าพรรษา
จะไม่นิยมจัด ในบางท้องที่
นิยมจัดให้มีการทาน
ของสลากประกอบในงาน
ประเพณีขึ้นธาตุเจดีย์ซึ่งจะ
ผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนกัน
ไปทั้งในตัวเมืองและนอก
เมือง ในตัวเมืองเชียงตุงที่
นิยมจัดให้มีการทานของ
สลาก เช่น เดือนเกียง จัดที่

๓. ผู้ที่มีบทบาทในกิจกรรม

๑. พระสงฆ์ เป็นผู้ให้ศีล รับถวายทานของสลาภและให้พรแก่ศรัทธาประชาชน

๒. มัคคนายก เป็นผู้นำในการประกอบพิธี เช่น นำให้ว้พระรับศีล กล่าวคำถวาย และกล่าวคำโองาสเวนทาน

๓. ศรัทธาประชาชน เป็นผู้นำของสลาภมาถวาย มี ๒ ประเภทคือ

๓.๑ ศรัทธาประชาชนที่เป็นเจ้าภาพหลักในการทานของสลาภ

๓.๒ ศรัทธาประชาชนทั่วไปที่มีเจตนาจะร่วมทานของสลาภกับเจ้าภาพหลัก

๔. ที่มาของประเพณี

การถวายทานเป็นการสั่งสมบุญบารมีและขจัดความตระหนี่อันเป็นกิเลสอย่างหนึ่งที่ทำให้จิตใจเกิดความเศร้าหมอง ยิ่งเป็นการถวายทานของสลาภที่มีลักษณะไม่จำเพาะเจาะจงพระสงฆ์สามเณรรูปใดรูปหนึ่งด้วยแล้วยิ่งเป็นการถวายทานที่ยิ่งใหญ่เพราะผู้ให้ไม่ยึดติดทั้งในวัตถุและตัวพระสงฆ์ผู้รับทาน จึงทำให้จิตใจผ่องใสเบิกบาน ด้วยเหตุนี้การถวายทานของสลาภจึงเป็นคตินิยมทางพุทธศาสนาที่ชาวเชียงตุงยึดถือปฏิบัติสืบมา

๕. ความสำคัญ

ประเพณีการทานของสลาภ จัดเป็นการทำบุญที่ยิ่งใหญ่ของชาวพุทธไทเขิน นอกจากนั้นยังเป็นการถวายจุตูปัจจัย เครื่องอุปโภคบริโภคแก่พระสงฆ์โดยไม่มีการจำเพาะเจาะจงรูปใดรูปหนึ่ง จัดเป็นการถวายทานและถวายความอุปถัมภ์ศาสนทายาทในการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป

๖. เครื่องประกอบพิธี

๑. ข้าวตอก ดอกไม้ และเทียน

๒. สลากภัต มี ๓ ประเภท คือ

๒.๑ สลากน้อย หรือซองสลากขี้ปลา มีลักษณะเป็นซองสานด้วยไม้ไผ่ ข้างในบรรจุเครื่องอุปโภคบริโภค เช่น กล้วย อ้อย ขนม ข้าวสาร อาหารแห้ง สบู่ ยาสีฟัน แปรงฟัน เป็นต้น โดยมากจะเป็นสลากที่ศรัทธาประชาชนทั่วไปจะจัดนำมาถวาย

๒.๒ สลากใหญ่ (สลากหลวง) มีลักษณะเป็นก้นถัง ขาขนาดใหญ่ที่มีเงินทำบุญจำนวนมาก ประกอบด้วยเครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ เป็นบริวาร เช่น สบู่ ยาสีฟัน เกลือ ผ้าเช็ดหน้า เป็นต้น เป็นสลากที่เจ้าภาพและญาติจัดมาถวาย

๒.๓ สลากมหาชมพู มีลักษณะเป็นก้นถัง ขาขนาดใหญ่ เจ้าฟ้าผู้ครองนครเชียงใหม่จัดทำขึ้นถวายวัดต่างๆ ในแต่ละองค์ ปัจจุบันสลากชนิดนี้ได้ยกเลิกไปแล้ว

๗. ขั้นตอนการประกอบพิธี

การทานของสลากนิยมจัด ๒ วัน กล่าวคือ วันแรกเป็นวันเตรียมงาน เรียกว่า วันแตงดา ซึ่งศรัทธาประชาชนจะร่วมกันจัดเตรียมสลากที่บ้านของตนเอง โดยเฉพาะเจ้าภาพจะเตรียมซองสลากไว้จำนวนมาก ศรัทธาประชาชนไปร่วมจัดเตรียมของสลากกันอย่างครึกครื้น

วันที่ ๒ เป็นวันทำบุญถวายทานของสลาก เรียกว่า วันหยาดน้ำหมายทาน หรือ วันกินสลาก ในวันนี้ ถ้าเจ้าภาพมีซองสลากตั้งแต่ ๑๐๐ ซองขึ้นไป จัดขบวนแห่ซองสลากจากบ้านมาที่วัด เมื่อเจ้าภาพและศรัทธาประชาชนนำซองสลากมารวมกันแล้ว ก็จะทำใบสลากขึ้น ซึ่งมีลักษณะเป็นธงและติดไม้เหลาเล็กๆ ในใบสลากนั้นจะเขียนชื่อเจ้าศรัทธาของสลากนั้นๆ นำมาติดกาวและม้วนติดกับไม้เหลานั้นเป็น “เส้นสลาก” จากนั้นเอามารวมให้คละกัน เมื่อถึงเวลาทำพิธีถวายทานของสลาก

เมื่อพระสงฆ์ได้เส้นสลากแล้วจะเปิดอ่านชื่อเจ้าภาพแล้วก็จะเรียกหาเจ้าภาพเส้นสลากนั้น ๆ หากใครเป็นเจ้าของเส้นสลากนั้น ๆ จะยกกัณฑ์สลากของตนมาถวายและรับพรจากพระสงฆ์ แต่ถ้าเป็นสลากใหญ่ (สลากหลวง) เจ้าภาพถวายเสร็จแล้วจะปวารณาตนเป็นผู้อุปถัมภ์ หรือ “พ่อออก แม่ออก” ของพระสงฆ์สามเณรรูปนั้น ซึ่งต่างก็จะไปมาหาสู่กัน ในโอกาสต่าง ๆ มีการสมาคมระกัน ในโอกาสสังฆานต์ปีใหม่ด้วย แตกต่างกับสลากน้อย เมื่อเจ้าภาพถวายเสร็จแล้วก็เป็นที่เสร็จพิธี

เนื่องจากปัจจุบัน ประเพณีการทานของสลากนียมจัดให้เป็นส่วน
หนึ่งของกิจกรรมประเพณีขึ้นธาตุ ทำให้บางพื้นที่ไม่ได้จัดให้มีประเพณี
ทานของสลากในชุมชนของตน แต่ในบางพื้นที่ก็ยังคงยึดถือปฏิบัติกันอยู่

นอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงการปกครองของเมืองเชียงตุงทำให้
ตลาดมหาหมพได้สูญไปด้วย

ประเพณีทานผ้ากฐิน

๑. ชื่อ ประเพณีทานผ้ากฐิน

ประเพณีทานผ้ากฐิน หรือเรียกตามภาษาชาวเชียงใหม่ว่า ทานผ้ากัณฐิน ทานผ้ากฐินะ หรือ ทานกฐินกรรม หมายถึง พิธีการถวายผ้ากฐินแก่ภิกษุผู้อยู่จำพรรษาครบ ๓ เดือน ในวัดนั้นๆ ตามพระวินัยบัญญัติ ตรงกับคำว่า ประเพณีทอดกฐิน ในภาษาไทยกลาง

๒. ระยะเวลา

การทานผ้ากฐินของชาวนครเชียงใหม่ นิยมจัดให้มีการทานผ้ากฐินภายในระยะเวลา ๑ เดือน นับตั้งแต่วันออกพรรษา กล่าวคือ ตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ เดือนเกียง จนถึงวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนยี่ (ประมาณเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน) หากพ้นกำหนดนี้ไปแล้วไม่สามารถจัดให้มีการทานผ้ากฐินได้ เนื่องจากเป็นกาลทาน (การถวายทานภายในระยะเวลาที่กำหนดเท่านั้น) ตามพระวินัยบัญญัติ

๓. ผู้ที่มีบทบาทในกิจกรรม

๑. พระสงฆ์ เป็นผู้รับถวายผ้ากฐิน ให้ศีล และให้พร

๒. มัคคนายก เป็นผู้นำกล่าวคำไหว้
พระ รับศีล โอกาสเวหนทาน และประสานงาน
ระหว่างพระสงฆ์กับ ศรัทธาประชาชน

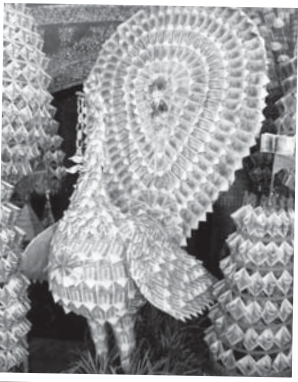
๓. ศรัทธาประชาชน เป็นผู้ถวายผ้า
กฐินและเครื่องอุปโภคบริโภค

๔. ที่มาของประเพณี

การถวายทานผ้ากฐิน มีคติมาจากพระ
วินัยที่พระพุทธเจ้าทรงทราบถึงความลำบาก
ของพระภิกษุชาวปาโถยจำนวน ๓๐ รูปที่จำ
พรรษาครบ ๓ เดือนแล้วเดินทางมายังเมืองสาเกต
ด้วยผ้าจีวรอันเปียกชุ่มเปราะโคลนตม เพื่อเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ทรงมี
พระบรมพุทธานุญาตให้ภิกษุที่จำพรรษาครบ ๓ เดือนแล้วสามารถรานกฐิน
ได้ ครั้งนั้นนางวิสาขาหมหาอุบาสิกาได้ถวายผ้ากฐินเป็นคนแรก เมื่อพระพุทธ
ศาสนาได้เผยแผ่เข้าสู่เมืองเชียงตุง ทำให้ชาวเชียงตุงได้ยึดถือคติดังกล่าว
เป็นประเพณีการทานผ้ากฐินสืบมา มีการผสมผสานพิธีทางพุทธศาสนากับ
วัฒนธรรมท้องถิ่น ปัจจุบันการทานผ้ากฐินชาวเชียงตุงมี ๒ ประเภท คือ

เครื่องบูชาทานผ้ากฐิน
(ต้นกัลปพฤกษ์)

ปัจจัยบริวารกฐิน

๑. การทานผ้ากฐินธรรมดา เป็นการ
ถวายกฐินที่เจ้าภาพสามารถหาผ้ากฐินและ
บริวารมาถวายพระสงฆ์ผู้อยู่จำพรรษาครบ
๓ เดือน ได้ตามเจตนาศรัทธา

๒. การทานผ้าจุลกฐิน เป็นการถวาย
ผ้ากฐินที่ประกอบด้วยผู้คนและขั้นตอนมาก
โดยมีกำหนดระยะเวลาการจัดทำไตรจีวร
อย่างจำกัด คือทำผ้าไตรจีวรและทำพิธีถวาย
ให้เสร็จภายใน ๑ วัน เริ่มตั้งแต่การเก็บฝ้าย
ปั่นฝ้าย กรอด้าย ทอผ้า คำนวณผ้า ตัด เย็บ
ย้อม และถวายผ้ากฐินให้เสร็จภายในวันนั้น

๕. ความสำคัญของประเพณี

ประเพณีการทานผ้ากฐินจัดเป็นกิจกรรมที่เอื้อเพื่อต่อพระวินัย บัญญัติและเป็นการถวายเป็นกุศลแก่ภิกษุผู้จำพรรษาครบ ๓ เดือน นอกจากนั้นยังเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความศรัทธาระหว่าง วัดกับชุมชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มชนไทเขินอีกด้วย

๖. เครื่องประกอบพิธี

๑. ผ้าไตรจีวร พร้อมด้วย เครื่องอุปโภคบริโภค เช่น ผ้าอาสนะ ผ้าเช็ดตัว สบู่ ยาสีฟัน แปรงฟัน เป็นต้น โดยจะทำเป็นเครื่องบูชา (ตันคร้วทาน) เรียกว่า ตันกัลปพฤกษ์

๒. ข้าวตอก ดอกไม้ และ เทียน

การแห่เครื่องบูชา (คร้วทาน)
บิรवारกฐิน

๗. ขั้นตอนประกอบพิธี

การทานผ้ากฐินธรรมดา เริ่มต้นจากเจ้าภาพผู้มีเจตนาศรัทธาได้ ประสานงานจองกฐินกับเจ้าอาวาสในวัดนั้นๆ ก่อน เมื่อเจ้าอาวาสได้รับการจองกฐินแล้วก็ประชุมแจ้งให้คณะสงฆ์และศรัทธาประชาชนได้รับ ทราบพร้อมทั้งปรึกษากำหนดวันและกิจกรรมการถวายเป็นผ้ากฐิน ร่วมกัน

เมื่อถึงกำหนดทานผ้ากฐิน เจ้าภาพพร้อมด้วยศรัทธาประชาชน พร้อมใจกันตกแต่งผ้ากฐินพร้อมเครื่องบูชา (ตันกัลปพฤกษ์) ประดับ ประดาด้วยเครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ อันเป็นบิรवारกฐินที่บ้านของ เจ้าภาพ ส่วนทางวัดก็จะจัดเตรียมวิหารและอุโบสถ อันเป็นสถานที่ ประกอบพิธีถวายผ้ากฐินให้สะอาดเรียบร้อยและมีความพร้อมสำหรับการประกอบพิธีทานผ้ากฐิน เรียกวันนี้ว่า วันดา

ครั้นรุ่งเช้า เจ้าภาพและศรัทธาประชาชนพร้อมใจกันนำผ้ากุญและเครื่องบูชาแห่ไปตามถนนสายต่าง ๆ มุ่งหน้าสู่บริเวณวัด ประกอบพิธีถวายผ้ากุญและเครื่องบูชาแก่พระสงฆ์ เมื่อเสร็จพิธีถวายแล้ว พระสงฆ์นำผ้ากุญไปประกอบพิธีสวดญัตติตามพระวินัยและครองผ้ากุญต่อไป

ส่วนการทอผ้ากุญนั้น ไม่ค่อยมีการจัดกันบ่อยนักในหมู่ชาวเชียงตุง เนื่องจากต้องใช้กำลังคนและมีขั้นตอนในการทำมาก แต่ก็มีการแข่งขันกันให้มีการทอผ้ากุญอยู่บ้าง การทอผ้ากุญต้องอาศัยความร่วมมือของคนหมู่มาและต้องทำให้เสร็จภายในวันเดียว เริ่มตั้งแต่การเก็บฝ้ายที่แก่ใช้การได้แล้วแต่ยังอยู่ในฝัก นำมาทำพิธีสมมติว่าฝ้ายเหล่านั้นได้มีการปลูกจนแตกออกออกจากต้น เจริญเติบโต ผลิดอกออกฝักแก่สุกแล้วจึงเก็บมา จากนั้นก็แกะเอาเมล็ดออกนำไปปั่นเป็นเส้นด้าย มัดรวมเป็นกลุ่มก้อน นำไปต้มด้วยน้ำข้าวข้าวและตากให้แห้ง จากนั้นนำมาใส่กระสวยเพื่อทอเป็นแผ่นผ้าตามขนาดที่ต้องการสำหรับนำไปถวายเป็นผ้ากุญแล้วทำการย้อมด้วยสีธรรมชาติ เช่น ขมิ้น ไม้แก่นขนุน เป็นต้น ส่วนมากจะเป็นสีเหลืองทั้งสีเหลืองอ่อนที่ได้จากการย้อมด้วยขมิ้นและสีเหลืองคล้ำ (สีรัก) ที่ได้จากการย้อมด้วยแก่นไม้ขนุน ผ้ากุญที่ทอด้วยฝ้ายและย้อมด้วยสีธรรมชาตินี้ เรียกว่า ผ้าย้อมฝาด เมื่อถวายผ้ากุญแล้ว พระสงฆ์จะประกอบพิธีสวดญัตติตามพระวินัยและครองผ้ากุญต่อไป

๘. การเปลี่ยนแปลงประเพณี

การทอผ้ากุญของชาวเชียงตุงยังคงดำรงรักษาประเพณีเป็นอยู่ดี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจและผู้มีจิตศรัทธา นอกจากนั้นเครื่องบริวารกุญบางส่วนมีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคมและฐานะของเจ้าภาพ เครื่องอุปโภคบริโภคสมัยใหม่บางอย่างที่นำมาถวายพระสงฆ์มีความแตกต่างจากวัฒนธรรมเดิมเพราะได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอก ดังเช่นสังฆทานที่มีลักษณะเป็นถังพลาสติกสีเหลืองที่พุทธศาสนิกชนชาวไทยนำไปถวายพระสงฆ์เมืองเชียงตุง ทำให้เริ่มเป็นที่รู้จักและนิยมนำมาถวายในงานบุญประเพณีของชาวเชียงตุงมากขึ้น

เดือน ยี่

(พฤศจิกายน-ธันวาคม)

ประเพณีเข้ากำ

ຂຽວ ພີ່

(ຕຽງສິນຄ້າ - ດຽວ)
ປະເພນີຂຽວພີ່

ประเพณีเข้าก่า

๑. ชื่อ ประเพณีเข้าก่า*

ประเพณีการเข้าก่า (อ่านว่า เข้า-ก่า) หมายถึง การปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์เชียงใหม่โดยยึดถือหลักปฏิบัติตามกรอบพระธรรมวินัยและประเพณีปฏิบัติของคณะสงฆ์เชียงใหม่ที่สอดคล้องกับคติท้องถิ่น เป็นการประพฤติปฏิบัติที่เคร่งครัด ควบคุมพฤติกรรมทั้งการกินและการอยู่ให้เป็นไปตามพระวินัยบัญญัติ

๒. ระยะเวลา

การเข้าก่าของพระสงฆ์นครเชียงใหม่ ๒ ประเภท คือ

๑. การเข้าก่าหลวง หมายถึง การเข้าปริวาสกรรม ซึ่งเป็นฐานฐานวิธี (วิธีปฏิบัติสำหรับออกจากรกขาบัติ) จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้พระสงฆ์รักษาและชำระอาบัติสังฆาติเสส โดยจะงดใช้สิทธิ์บางอย่างพร้อมกับลดฐานะและกล่าวโทษตนเองต่อหน้าสงฆ์

๒. การเข้าก่าน้อย หมายถึง การเข้ารุกขมูลกรรม ถือวัตรปฏิบัติตามธุดงค์วัตร ๑๓ อย่าง

*โดยทั่วไปมักจะเขียน “เข้ากรรม” เพื่อให้สอดคล้องกับคำว่าปริวาสกรรม แต่ผู้เขียน เห็นว่า การประพฤติวัตรปฏิบัติธรรม เป็นการควบคุมกาย วาจา ใจ ให้อยู่ในพระวินัยอย่างเคร่งครัด จึงใช้คำว่า “เข้าก่า” แทน

ประเพณีการเข้าก่า นิยมจัดในเดือนยี่ (ประมาณเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม) เมืองยางนิยมเรียกเดือนนี้ว่า เดือนก่า เพราะเป็นช่วงที่พระสงฆ์นิยมจัดเข้าก่า แต่ละวัดที่จัดเข้าก่านี้จะจัดติดต่อกัน ๓ ปี บางวัดอาจจะจัดเข้าก่าหลวง (ปรีวาสกรรม) บางวัดอาจจะจัดเข้าก่าน้อย (การเข้ารุกขมูลกรรม) แต่ส่วนมากจะนิยมจัดเข้าก่าหลวง

ระยะเวลาการจัดเข้าก่าทั้ง ๒ ประเภทนี้มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ การเข้าก่าหลวงมีกำหนดระยะเวลาจัดงาน ๑๐ วัน เริ่มวันแรก (วันเข้าก่า) ในวันเพ็ญขึ้น ๔ ค่ำ หรือ ๕ ค่ำ แล้วจะสิ้นสุด (ออกก่า) ในวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ มีการขอปรีวาส ๓ คืน ขอมานต์ ๖ คืน และออกอัมพพาน ๑ วัน เมื่อพระกัมมားขอปรีวาสแล้วจะห้ามไม่ให้พูดคุยกับใคร ส่วนการเข้าก่าน้อยมีกำหนดระยะเวลา ๗ วัน พระสงฆ์สามารถพูดคุยกันได้ตามปกติ โดยไม่ถือวัตรปฏิบัติเคร่งครัดเหมือนการเข้าก่าหลวง หรือการเข้าปรีวาสกรรม

๓. ผู้ที่มีบทบาทในกิจกรรม

๑. **พระสงฆ์** ประเพณีเข้าปรีวาสกรรมจัดเป็นพิธีสงฆ์โดยเฉพาะ พระสงฆ์จึงมี ๒ ประเภท ดังนี้

พระกัมมား หมายถึง พระสงฆ์ผู้เข้าอยู่ปรีวาสกรรมซึ่งจะถือวัตรปฏิบัติเคร่งครัดตามพระธรรมวินัย อยู่ในกฎเกณฑ์และโอวาทของพระปกติอย่างเคร่งคัด เรียกตามภาษาชาวบ้านว่า **พระลูกก่า** การเข้าปรีวาสกรรมในนครเชียงใหม่แต่ละครั้งมีพระกัมมားเข้าร่วมประมาณ ๓๐-๔๐ รูป ขึ้นไป

พระปกติ หมายถึง พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เป็นพระอาจารย์ผู้ควบคุมดูแล อำนาจความสะดวก และลำดับขั้นตอนพิธีให้พระกัมมားซึ่งเป็นผู้เข้าปรีวาสกรรม เรียกตามภาษาชาวบ้านว่า **อาจารย์ก่า** การเข้าปรีวาสกรรมในนครเชียงใหม่แต่ละครั้งจะมีพระปกติเข้าร่วมประมาณ ๘ รูปขึ้นไป

การนิมนต์พระสงฆ์แต่ละวัดมาเข้าปรีวาสกรรมนั้น ขึ้นอยู่กับคณะศรัทธาแต่ละวัดที่จะตกลงกันว่าจะนิมนต์กี่รูป วัดใดบ้าง แต่ถ้าในเขตตัวเมืองนครเชียงใหม่จะนิมนต์วัดละ ๑ รูป

๔. ศรัทธาประชาชนทั่วไป ศรัทธาประชาชนแต่ละหมู่บ้าน เมื่อทราบข่าวการเข้าปฐมาภิเษกจะมาร่วมทำบุญและร่วมอุปัฏฐากดูแลพระสงฆ์ ถ้ามีศรัทธาประชาชนมาร่วมทำบุญมากก็จะร่วมกันเป็นเจ้าภาพถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ แต่ถ้ามีศรัทธาประชาชนอยากจะเป็นเจ้าภาพอุปัฏฐากพระสงฆ์ที่เข้าปฐมาภิเษกแต่ละคุ้ม (ตำบล) จะมีการแบ่งภาระหน้าที่อุปัฏฐากพระสงฆ์ ๑ รูปต่อศรัทธาประชาชน ๓-๔ หลังคาเรือน โดยรับเป็นเจ้าภาพถวายภัตตาหารทั้งเช้าและเพลตลอดถึงเครื่องอุปโภคบริโภค

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงใหม่

ที่จำเป็น โดยที่ทางวัดนั้นๆ ไม่ต้องจัดภัตตาหารถวายพระสงฆ์อีก นอกจากจะถวายน้ำชาเท่านั้น ยกเว้นวันสุดท้ายของการเข้าปริวาสกรรม ศรัทธาประชาชนทุกคนจะร่วมกันเป็นเจ้าภาพ

๔. ที่มาของประเพณีเข้าปริวาส

ปริวาสกรรม จัดเป็นพระวินัยบัญญัติที่จัดขึ้นเพื่อชำระอาบัติสังฆาทิเสสของพระสงฆ์ วิธีการจะพ้นจากอาบัตินี้ได้จะต้องประพตวิวัตรปฏิบัติปริวาสกรรม อันเป็นการประพตวิวัตรชดใช้ให้ครบเท่าจำนวนวันที่ปกปิดอาบัตินั้น จัดเป็นวิธีปฏิบัติสำหรับการชำระอาบัตินักของพระสงฆ์ การเข้าปริวาสกรรมนี้จะต้องอาศัยสงฆ์ตั้งแต่นับไปจนจบกล่าวคือ เริ่มต้นจะอยู่ปริวาส จะต้องขอปริวาสจากสงฆ์ ต่อจากนั้นประพติมานต์ก็ต้องอาศัยสงฆ์เป็นผู้ให้มานต์ และท้ายสุดก็ต้องขออโผกานจากสงฆ์

เมื่อพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทซึ่งยึดถือพระวินัยเป็นหลักเผยแผ่เข้าสู่นครเชียงใหม่ ทำให้พระสงฆ์นครเชียงใหม่ยึดถือปฏิบัติพระวินัยอย่างเคร่งครัด จึงมีประเพณีการเข้าปริวาสกรรมตามพระวินัยบัญญัติเกิดขึ้น โดยผสมผสานกับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นเชียงใหม่ที่มีแนวคิด คติความเชื่อ และโลกทัศน์ท้องถิ่นเป็นพื้นฐานดั้งเดิม ซึ่งพระสงฆ์ที่เข้าปริวาสกรรมนั้น แม้จะไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสสมาก่อน แต่ก็สามารถเข้าปริวาสกรรมได้ เพื่อศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ทำให้เป็นผู้ที่มีศีลบริสุทธิ์ยิ่งขึ้น

๕. ความสำคัญ

การเข้าปริวาสกรรม จัดเป็นพระวินัยบัญญัติที่เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้อยู่กำ คือการควบคุมพฤติกรรมการกินการอยู่และประพตวิวัตรปฏิบัติธรรมเพื่อชำระอาบัติ ทำให้เป็นผู้มีสติสัมปชัญญะ มีความระมัดระวังในการคิดและการกระทำรอบคอบยิ่งขึ้น พระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนเมืองเชียงใหม่ได้เล็งเห็นความสำคัญจึงจัดให้มีการเข้า

๖. เครื่องประกอบพิธี

๘. ชุ่ม (ตูป) สำหรับถวายเป็นที่พักของพระสงฆ์ในระหว่างที่อยู่กัก
ทำด้วยไม้ไผ่และไม้ต้นมุงหลังคาและฝาด้วยฟางข้าว (เพื่อง)

๗. ขั้นตอนการประกอบพิธี

การเข้าปรีวาสกรรมหรือกำหนดของพระสงฆ์นครเชียงตุง ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

เมื่อวัดใดจัดให้มีการเข้ากำหนด ก็จะประชุมปรึกษาหารือกันระหว่างวัดกับชาวบ้าน ถ้านิมนต์พระสงฆ์มาหลายรูปก็จะทำซุ้มสำหรับเป็นที่พักให้ครบตามจำนวนพระสงฆ์นั้น ในสมัยที่เจ้าฟ้าปกครองอยู่วัดไหนที่ได้รับนิมนต์เข้ากำหนด คณะศรัทธาวัดนั้นๆ จะพากันไปทำซุ้มถวายพระสงฆ์วัดของตนให้แล้วเสร็จก่อนวันแรม ๑๕ ค่ำ เพราะจะเริ่มเข้าปรีวาสกรรมในวันเพ็ญขึ้น ๓-๔ ค่ำ ส่วนศรัทธาวัดที่เป็นเจ้าภาพจัดเข้ากำหนดนั้น จะมีการแบ่งหน้าที่กันดูแลอำนวยความสะดวกและอุปฐากพระสงฆ์ที่เข้ากำหนด โดยกำหนดศรัทธาประมาณ ๔-๕ หลังคาเรือนต่อพระสงฆ์ ๑ รูป การทำภัตตาหารถวายพระสงฆ์นั้นจะเป็นหน้าที่ของพ่อครัวแม่ครัว ส่วนคณะกรรมการที่ดูแลการเข้า-ออกที่ประตูวัดก็จะคอยดูว่า มีพระสงฆ์อาคันตุกะ (พระสงฆ์รูปอื่นที่พลัดหลงเข้ามาโดยไม่รู้ว่ามี การเข้าปรีวาสกรรม) เข้ามาในบริเวณงานหรือไม่ เพราะการเข้ากำหนดนั้น เมื่อพระสงฆ์ขอปรีวาสแล้วจะไม่มีใครพบปะพูดคุยกับใคร ไม่อยู่ในที่มุงเดียวกันตลอดคืนจนรุ่งเช้า นอกจากนั้นหากมีพระสงฆ์อาคันตุกะเข้ามาในเขตปรีวาส พระกัมมหารจะจะต้องลุกขึ้นมาบอกกล่าวถึงการปฏิบัติธรรมในครั้งนี้ เรียกว่า การบอกวัตร ดังนั้นจึงมีการจัดกรรมการดูแลประตูวัดเพื่อคอยดูพระสงฆ์อาคันตุกะด้วย บางแห่งจะเขียนข้อความปิดประกาศที่ประตูวัดว่า ขณะนี้มีการเข้าปรีวาสกรรมในวัดนี้อยู่ หากพระสงฆ์รูปใดต้องการพบพระสงฆ์ที่เข้าปรีวาสกรรมนี้ ขอให้ยุติไว้ก่อนระเบียบนี้เรียกว่า สังฆานัติ ซึ่งเป็นระเบียบของพระสงฆ์นครเชียงตุง

การเข้าปรีวาสกรรมแต่ละครั้งจะแจ้งให้โคปกะเมืองหรือคณะกรรมการศาสนาเมืองเชียงตุงซึ่งเป็นกรรมการด้านศาสนาและวัฒนธรรมพื้นเมืองเชียงตุงทราบด้วย ซึ่งโคปกะจะมีหนังสือแจ้งกำหนดงานเข้าปรีวาสกรรมไปยังหมู่บ้านต่างๆ ในนครเชียงตุงให้รับทราบ และเชิญชวนให้มาร่วมทำบุญและอุปฐากพระสงฆ์ด้วย

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงใหม่

ถ้าพระกัมมารหะมีหลายรูปก็ทำพิธีขอปริวาสครั้งละ ๒ คู่ หรือ ๔ รูป แต่ถ้ามีไม่มากก็ทำพิธีครั้งละ ๑ คู่ หรือ ๒ รูป พระกัมมารหะที่มีพรรษามากกว่าจะจับคู่กับผู้ที่มิมีพรรษาน้อยกว่า พระกัมมารหะแต่ละคู่จะเดินเข้ามาท่ามกลางสงฆ์ มือซ้ายถือเทียนบูชา ๒ เล่ม มือขวาไปรยข้าวตอก เมื่อเดินมาถึงเบื้องหน้าพระปกติแล้วจะผลัดกันกล่าวคำขอปริวาส พระกัมมารหะคู่หนึ่งนั่งกระโหย่ง ส่วนอีกคู่หนึ่งหมอบกราบและกล่าวคำขอปริวาส พระกัมมารหะที่มีอายุพรรษาน้อยกว่าจะกล่าวคำขอปริวาสก่อน ทั้งนี้พระสงฆ์ที่มีอายุพรรษามากกว่าจะทำหน้าที่ช่วยตรวจทานความถูกต้องให้เพื่อป้องกันการสวดผิดอักขระ ในระหว่างประกอบพิธีพระปกติจะพระมน้ำส้มป่อยให้พระกัมมารหะพร้อมกับกล่าวคำว่า

“ขอให้อ่านเจ้า ปริสุทฺธิ บัณฑิตจากอดีต ชันธะโทษ ทั้งหลายมวลธุเจ้าชุดนเทอะ”

เมื่อพระกัมมารหะแต่ละรูปขอปริวาสเสร็จแล้วจะกลับไปนั่งภาวนาที่เดิม รอจนกว่ารูปสุดท้ายจะขอปริวาสเสร็จ สามเณรที่อุปัฏฐากพระกัมมารหะแต่ละรูปเดินมาเก็บอาสนะไปปูที่ซุ้มของแต่ละรูป จากนั้นพระกัมมารหะพร้อมใจกันออกจากวิหารไปสู่ซุ้มของตนแล้วกล่าวคำอธิษฐานก่อนเข้าซุ้ม จากนั้นนั่งสมาธิเจริญภาวนาและกรวดน้ำแผ่เมตตาจนกว่าพระปกติจะตีกังสดาลให้สัญญาณจำวัด เมื่อได้ยินสัญญาณแล้วก็จะอธิษฐานก่อนจำวัดแล้วจึงจำวัดต่อไป

ในระหว่างที่ทำพิธีอยู่นั้น ศรัทธาประชาชนจะไม่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในบริเวณวิหาร เนื่องจากเป็นเขตสังฆกรรม ศรัทธาประชาชนบางส่วนอาจจะกลับบ้านไปก่อน เพราะถ้าหากพระกัมมารหะขอปริวาสแล้วจะไม่มี การพบปะพูดคุยหรืออยู่ในที่มุงเดียวกันอีก

การเข้าปริวาสกรรมหรือกำหนด พระวินัยกำหนดให้ถือวัตรปฏิบัติ ๑๐ วัน กล่าวคือ สมาทานปริวาส ๓ คีน สมาทานมานัต ๖ คีน และออกอัพพาน ๑ วัน โดยแต่ละวันจะมีวัตรปฏิบัติเหมือนกัน แตกต่างตรง

ที่ช่วงระยะเวลาใดที่สมทานปรีวาส สมทานมานัต หรือสวดออกอัพพาน ก็ประกอบพิธีนั้น ๆ

การสิ้นสุดการเข้าปรีวาสกรรม หรือ ออกกำ ตามพระวินัยบัญญัติ จะมีการขออัพพานต่อสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์สวดอัพพานแล้วเป็นเสร็จพิธี แต่ การเข้ากำหลวงของคณะสงฆ์เถียงตุง จะมีการประกอบพิธีตามคติท้องถิ่น ก่อน กล่าวคือก่อนวันสิ้นสุดการเข้ากำหลวง ๑ วัน พระสงฆ์ทั้งหมดจะ ประกอบพิธีสวดมนต์สืบชาติให้กับศรัทธาประชาชนที่วิหาร ในเวลาช่วง บ่าย ๆ (ประมาณ ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น.) ศรัทธาประชาชนแต่ละคนจะนำ เสื้อผ้าใส่ตะกร้าพร้อมเครื่องบูชาข้าวตอก ดอกไม้ เทียน เป็นต้น เข้า ร่วมพิธี มัคทายกนำด้ายสายสิญจน์และใบคาที่มัดรวมกันเป็นเกลียว (มัดคาเขียว) ไปโยงล้อมเขตหมู่บ้าน จากนั้นพระสงฆ์ประกอบพิธีสืบชะตา สะเดาะเคราะห์ เมื่อเสร็จพิธีแล้ว พระสงฆ์ที่เข้ากำทั้งหมดพร้อมด้วย ศรัทธาประชาชนเดินเท้าไปที่กลางหมู่บ้านและปากทางเข้าหมู่บ้าน มีการ ตีกังสดาลและตีฆ้องนำขบวน เมื่อไปถึงกลางหมู่บ้านและปากทางเข้า หมู่บ้านแล้วจะประกอบพิธีสวดถอนสิ่งอัปมงคลออกพร้อมกับโปรยดิน หรือทรายที่ผ่านพิธีสวดมนต์แล้วตามรายทางและฝังก้อนหินที่บริเวณนั้น เพื่อความเป็นสิริมงคลและขับไล่สิ่งอัปมงคลต่าง ๆ

นอกจากนั้น ในระหว่างที่เข้ากำหลวง หากพระสงฆ์ที่เข้ากำหลวง รูปใดทำพิธีเขียนยันต์ เสกเทียนหรือทำเครื่องกลางของขลัง เชื่อว่า พิธีและ วัตถุมงคลนั้นจะมีความขลังและศักดิ์สิทธิ์มากขึ้น

พิธีในวันออกปรีวาสกรรม หรือ ออกกำหลวง ตอนเช้าพระกัมมหาระ สวดขออัพพานต่อสงฆ์ สงฆ์สวดออกอัพพานให้เป็นเสร็จพิธีการเข้า ปรีวาส เมื่อพระสงฆ์สวดออกอัพพานแล้ว ศรัทธาประชาชนใส่บาตร ถวายทาน และกรวดน้ำ ถือเป็นการทำบุญครั้งใหญ่ครั้งสุดท้ายของการ เข้ากำหลวง จากนั้นศรัทธาประชาชนแต่ละหมู่บ้านมารับพระสงฆ์แต่ละ รูปกลับวัดของตน

๘. การปรับเปลี่ยนประเพณี

เนื่องจากการเข้าปรีวาสกรรมเป็นพิธีสงฆ์ที่จัดขึ้นตามพระวินัย เพื่อชำระศีลของพระสงฆ์ให้บริสุทธิ์ พระสงฆ์ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระวินัยบัญญัติอยู่แล้ว ทำให้แนวคิดและจุดประสงค์หลักไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด นอกจากพระสงฆ์ที่จะประพฤติวัตรปรีวาสกรรมหรือพระกัมมาวะที่เข้ากำหลวงนั้น ไม่จำเพาะพระสงฆ์ที่ล่วงอาบัติสังฆาทิเสสเท่านั้น แต่ยังมีพระสงฆ์ที่ไม่ล่วงอาบัติสังฆาทิเสสก็สามารถเข้าปรีวาสกรรมได้เพื่อชำระศีลให้บริสุทธิ์ยิ่งขึ้น นอกจากนั้นระเบียบคณะสงฆ์ในขณะที่อยู่ปรีวาสกรรม สิ่งของเครื่องบูชา พิธีกรรมสืบชาติสาเดาะเคราะห์ ตลอดจนคติความเชื่อ อาจจะเหมือนและแตกต่างกับการเข้าปรีวาสกรรมของท้องถิ่นอื่นๆ อยู่บ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมนั้นๆ

สิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงในประเพณีเข้ากำหลวงของชาวไทเขินเมืองเชียงใหม่ ที่สังเกตเห็น ได้แก่การถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ในระหว่างเข้ากำนั้น ในอดีตศรัทธาที่อุปัฏฐากพระสงฆ์แต่ละซุ้มจะจัดถวายเองทั้งมือเช้าและมือเพล แต่เดิวนี้นักบวชที่จัดเข้าปรีวาสกรรมจัดถวายเอง ส่วนน้ำอาบ น้ำใช้ของพระสงฆ์ที่เข้ากำหลวงนั้น ในอดีต กลุ่มเด็ก ๆ กลุ่มหนุ่มสาว (เด็กอ่อนชาย-หญิง) และศรัทธาประชาชนเป็นผู้ตักน้ำและต้อนน้ำถวายพระสงฆ์ แต่ปัจจุบันใช้ระบบน้ำประปาที่สะดวกและรวดเร็ว จึงทำให้ไม่มีการตักน้ำมาถวายพระสงฆ์เหมือนในอดีต นอกจากนั้นการสร้างซุ้มสำหรับเป็นที่พักพระสงฆ์ ปัจจุบันวัดที่เป็นเจ้าภาพจัดงานจะสร้างถวายเอง ซึ่งต่างกับสมัยที่ยังมีเจ้าฟ้าปกครองอยู่ ศรัทธาแต่ละวัดที่มีพระสงฆ์มาเข้าปรีวาสกรรมจะช่วยกันสร้างซุ้มถวายเอง

ประมวลภาพประเพณีเข้ากำ วัดราชฐานหลวงป่าแดง เมืองเชียงตุง

พระกัมมหาระนั่งข้างล่าง พระปกตินั่งข้างบน พิธีขอวัดรมือซ้ายถือเทียน มือขวาโปรยข้าวตอก

การสมทานปริวาสและสมทานมานันตทีละ ๒ คู่
คู่หนึ่งกล่าวคำสมทาน อีกคู่หนึ่งหมอบกราบ

การบิณฑบาตในงานเข้ากำ

เสื่อผ้าและเครื่องบูชา
ในพิธีสืบทอดตระกูลเคราะห

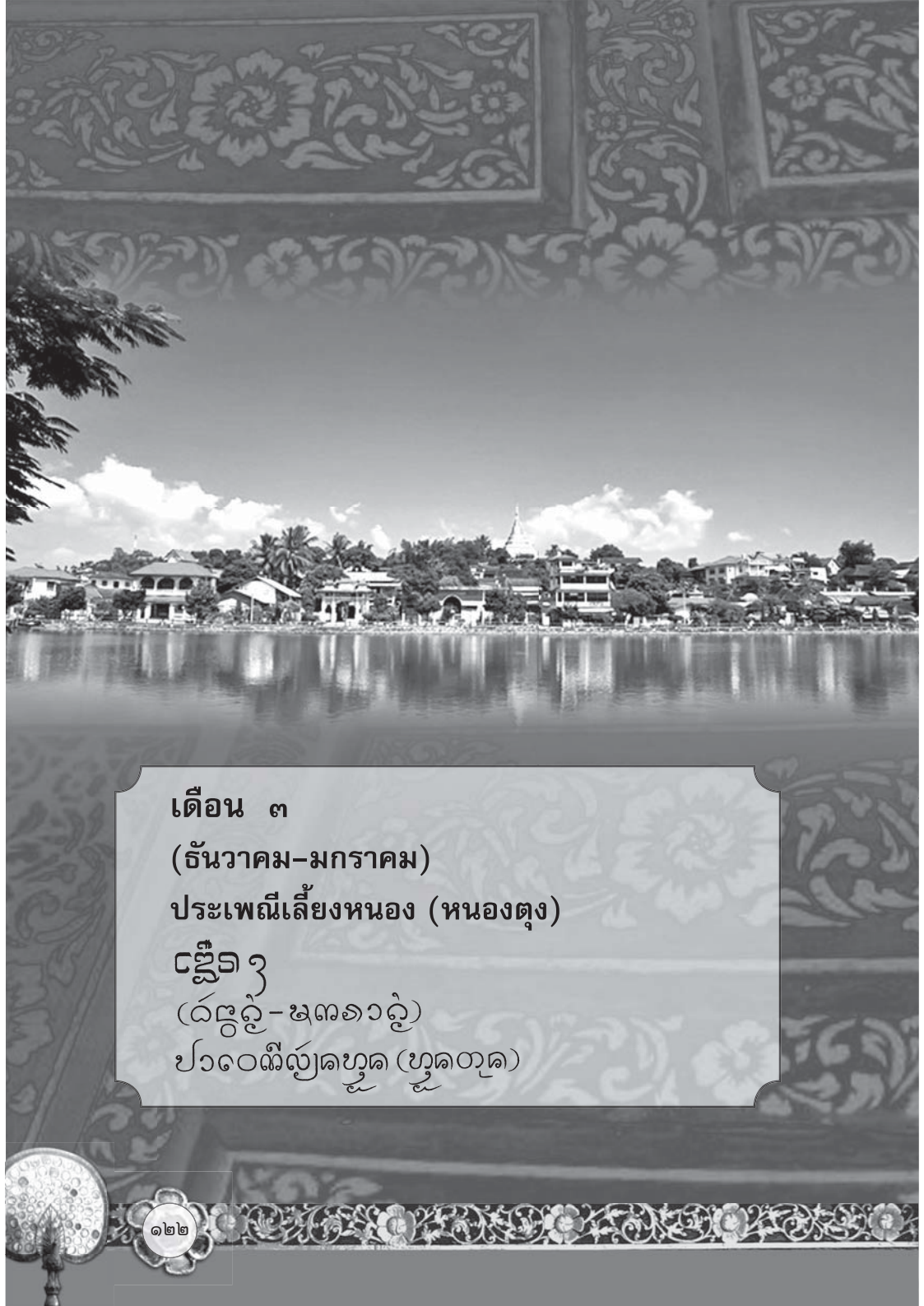
พิธีฝังก้อนหินกลางหมู่บ้านเพื่อขับไล่สิ่งอัปมงคล

พิธีฝังก้อนหินทางเข้าหมู่บ้าน
เพื่อป้องกันสิ่งอัปมงคล

ขี้มสำหรับพระสงฆ์จำวัดในงานเข้ากำ

เดือน ๓

(ธันวาคม-มกราคม)

ประเพณีเลี้ยงหนอง (หนองตุง)

เชื้อ ๓

(วัดภู - หนอง)

ปวงอณิสงส์ (บุญ)

ประเพณีเลี้ยงหนองตุง

๑. ชื่อ ประเพณีเลี้ยงหนองตุง

ประเพณีเลี้ยงหนองตุง หมายถึง พิธีเซ่นไหว้หรือบวงสรวงวิญญาณบรรพบุรุษผู้ปกครองเมืองเชียงตุง เชื่อว่าเป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์มีอำนาจดูแลรักษาหนองตุงให้มีความอุดมสมบูรณ์หล่อเลี้ยงชาวเชียงตุงให้มีความสุขตลอดมา ชาวเชียงตุงจึงแสดงความเคารพสักการะด้วยพิธีเลี้ยงหนองตุง

๒. ระยะเวลา

ชาวเชียงตุงประกอบพิธีเลี้ยงหนองตุงในเดือน ๓ (ประมาณเดือนธันวาคม-มกราคม) แรม ๓ ค่ำ (เดือนสามปลายล่อง) ตรงกับวันกาตเท่า (เดิมเรียกว่า วันกาตติ) ถ้าหาวันตรงกับวันนี้ไม่ได้ ก็สามารถหาวันประกอบพิธีล่องเลยไปอีก ๒-๓ วันก็ได้ แต่ให้ตรงกับวันกาตเท่า หากหาวันกาตเท่าไม่ได้จริงๆ ก็สามารถประกอบพิธีในวัน ๓-๔ ค่ำก็ได้

๓. ผู้ที่มีบทบาทในกิจกรรม

๑. อาจารย์ มีบทบาทเป็นผู้ประสานงานและเป็นผู้นำกล่าวคำบูชา (โยง) เครื่องสักการบูชาในพิธี

๒. ประชาชนทั่วไป มีบทบาทจัดเตรียมสถานที่ เครื่องสักการบูชา และเข้าร่วมพิธี

๓. ช่างเดินและผู้อ่านมาต ช่างเดินมีบทบาทในการเดินให้ความบันเทิงแก่ผู้มาร่วมกิจกรรม ส่วนผู้อ่านมาตมีบทบาทในการอ่านมาตเพื่อกล่าวบูชาและขอพรจากวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ (การเดินเป็นการขับขานชนิดหนึ่งที่ให้ความบันเทิงแก่ผู้ฟัง ส่วนการอ่านมาตเป็นการขับขานเพื่อบูชาในพิธีกรรม ถ้าอ่านมาตในงานมงคลเรียกว่า มาตวันดี ถ้าอ่านมาตในงานอวมงคลเรียกว่า มาตกินปาง)

๔. ที่มาของประเพณี

เมืองเชียงตุง มีหนองน้ำ ๙ หนอง ได้แก่ หนองตุง หนองโตง หนองเย หนองแล้ง หนองยาง หนองโปง หนองแซ่ หนองไค้ และหนองตาช้าง สำหรับหล่อเลี้ยงชาวเมืองเชียงตุง ในบรรดาหนองน้ำเหล่านั้น หนองตุงจัดเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ตั้งอยู่ในใจกลางเมืองเชียงตุง ตามตำนานตุงครสีพื้นเมืองเชียงตุง กล่าวว่า พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระสาวกได้เสด็จมาบริเวณหนองน้ำเมืองจันทคาม ทรงพยากรณ์ว่า ต่อไปภายหน้าจะมีราชบุตรของเจ้าฟ้าว่องมาระบายน้ำออกจากหนองใหญ่ให้กลับคืนเป็นบ้านเมืองอีกครั้ง ครั้นต่อมาฤๅษีชื่อว่า ตุงครสี ใช้ไม้เท้าระบายน้ำออกจากหนองใหญ่แห่งนี้ สถานที่แห่งนี้จึงมีชื่อเมืองตามนามของฤๅษีว่า เมืองเชียงตุง แต่เนื่องจากเชียงตุงมีภูมิประเทศเป็นหุบเขา การระบายน้ำออกจากเมืองจึงมีสภาพเป็นหนองน้ำขนาดเล็กบ้าง ใหญ่บ้าง โดยเฉพาะหนองตุงเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ที่ใช้เป็นแหล่งน้ำหล่อเลี้ยงชาวเชียงตุงมาตั้งแต่อดีต บริเวณใกล้กับหนองตุงมีภูเขาประดิษฐานอยู่ ชาวเชียงตุงจึงสร้างหอดุง (ค่าง) ไว้สำหรับประกอบพิธีเลี้ยงหนองตุงทุกปี

๕. ความสำคัญของประเพณี

ประเพณีเลี้ยงหนองตุงมีความสำคัญต่อชาวเชียงตุงเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นแหล่งน้ำที่ใช้หล่อเลี้ยงเมืองมาอย่างยาวนาน จึงมีความสำคัญดังนี้

๑. เพื่อรำลึกถึงบรรพบุรุษผู้สร้างเมืองเชียงตุง
๒. เพื่อให้ชาวเชียงตุงตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของน้ำที่ได้ใช้อุปโภคบริโภค
๓. เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชาวเชียงตุงกับวิญญูณศักดิ์สิทธิ์ของผู้สร้างเมืองเชียงตุง และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม
๔. เพื่อให้ชาวเชียงตุงมีความรักความสามัคคีและทำกิจกรรมร่วมกัน

๖. เครื่องประกอบพิธี

เครื่องสักการบูชาในพิธีเลี้ยงหนองตุงประกอบด้วย ดอกไม้จำนวน ๑๖ คู่ เทียนจำนวน ๑๐ คู่ ช่อจำนวน ๑๖ อัน สำหรับข้าว (เผินข้าว) จำนวน ๘ สำหรับ แต่ละสำหรับจะประกอบด้วยข้าว เนื้อหมัก (เนื้ออุก) ปลาเนื้อ (เนื้อส้า) ปลาทอด (ปลาจีน) ผักกุ่มส้ม ข้าวเกรียบ สำหรับข้าว ๘ สำหรับนั้น แบ่งเป็น ๒ ส่วน ได้แก่ สำหรับข้าว ๔ สำหรับแรก สำหรับเป็นเครื่องบูชาในพิธีเลี้ยงหนองตุง ส่วนอีก ๔ สำหรับ สำหรับผู้อ่านมาตราบประทัน การหุงข้าว และทำอาหารที่จะใส่ในสำหรับข้าวนั้นจะใช้หญิงสาวพรหมจรรย์นุ่งห่มขาวเป็นผู้จัดทำ

๗. ขั้นตอนประกอบพิธี

วันประกอบพิธีเลี้ยงหนองตุง อาจารย์และชาวบ้านเตรียมสถานที่เครื่องประกอบพิธี และปูเสื่อให้ช่างเดินมาเดินกล่อมงานให้ครึกครื้น จากนั้นทำพิธีเลี้ยงหนองตุงประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงใหม่

๑. นำเครื่องบูชาใส่สำหรับข้าวทั้ง ๘ สำหรับ ส่วนดอกไม้ เทียน และช่อจะวางไว้บนหอ (ค่าง) ประกอบพิธี

๒. อาจารย์กล่าวคำบูชา (โยง) และถวายสำหรับแก่วิญญานคักดีสิทธิ์ (เจ้าค่างหรือหอเจ้าหนองตุง) จำนวน ๔ สำหรับ และมอบสำหรับข้าวอีก ๔ สำหรับให้แก่ผู้อ่านมาตในระหว่างประกอบพิธี การอ่านมาตจะอ่าน ๒ ช่วงคือ ช่วงแรกอ่านมาตขณะบูชาสำหรับข้าว ช่วงที่ ๒ อ่านมาตเมื่อรับประทานอาหารแล้ว

๘. การปรับเปลี่ยนประเพณี

ประเพณีการเลี้ยงหนองตุงของเมืองเชียงใหม่ ในปัจจุบันยังมีการปฏิบัติกันอยู่เป็นประจำทุกปี จำนวนคนที่เข้าร่วมพิธีจะน้อยกว่าในอดีต เพราะสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง

หนองตุง : หนองน้ำใหญ่ใจกลางเมืองเชียงใหม่

เดือน ๔

(มกราคม-กุมภาพันธ์)

ประเพณีทานธรรมน้ำอ้อย

๕๕๑ ๑

(๕๓๑๖๖ - ๕๓๑๖๗)

๖๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐

ประเพณีทานธรรมน้ำอ้อย

๑. ชื่อ ประเพณีทานธรรมน้ำอ้อย

ประเพณีทานธรรมน้ำอ้อย หมายถึงพิธีการสวดมนต์และถวายน้ำอ้อยเป็นทานของคู่สามีภรรยาที่เพิ่งแต่งงานกัน เพื่อความเป็นสิริมงคลในการครองเรือน เนื่องจากมีการสวดมนต์และถวายทานน้ำอ้อยควบคู่กัน ทำให้คู่สามีภรรยาฟังการสวดมนต์และทำบุญถวายทาน จึงเรียกว่า การทานธรรมน้ำอ้อย

๒. ระยะเวลา

ประเพณีทานธรรมน้ำอ้อยนิยมจัดในเดือน ๔ (ประมาณเดือน มกราคม-กุมภาพันธ์) ช่วงฤดูหนาวถือเป็นช่วงที่หนุ่มสาวนิยมแต่งงานกัน เดือนอื่นก็จัดทานธรรมน้ำอ้อยได้ แต่ไม่เป็นที่นิยม บางแห่งนิยมจัดร่วมกับประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร (ธรรมมหาชาติ) ใช้ระยะเวลาทานธรรมน้ำอ้อย ๑ วัน

๓. ผู้ที่มีบทบาทในพิธี

ผู้ที่มีบทบาทในพิธีทานธรรมน้ำอ้อย ประกอบด้วย

๑) **พระสงฆ์** ทำหน้าที่เป็นผู้ให้ศีล สวดมนต์และให้พรแก่เจ้าภาพ และผู้เข้าร่วมพิธี

๒) **มัคคนายก** ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานและนำประกอบพิธี ทั้งสวดมนต์ให้พร อาราธนาศีล และโอกาสเวรทาน

๓) **เจ้าภาพ** หนุ่มสาวที่แต่งงานกัน เมื่อแต่งงานกันแล้วมีฐานะดีขึ้นแล้ว ก็หาโอกาสทานธรรมน้ำอ้อยเป็นเบื้องต้น ภายหลังทานธรรม เวสสันดรอีกครั้ง

๔) **ศรัทธาประชาชนทั่วไป** ทั้งพ่อแม่ ญาติมิตร และคนรู้จักมา ช่วยแต่งดาเครื่องบูชาต่าง ๆ

๔. ที่มาของประเพณี

ประเพณีการทานธรรมน้ำอ้อยไม่มีที่มาทางชาดกหรือตำนานทาง พุทธศาสนา แต่มีที่มาจากคติการครองเรือนที่ต้องการให้ชายหนุ่มหญิงสาวที่แต่งงานใหม่ รู้จักการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันให้มีความสุข รู้จักอดทน และมีจิตใจที่อ่อนหวานเหมือนอ้อยที่มีรสหวาน อีกทั้งระยะเวลาการทานธรรมน้ำอ้อยก็ตรงกับช่วงฤดูที่อ้อยกำลังแก่และให้น้ำหวานอย่างเต็มที่ จึงเหมาะแก่การทานธรรมน้ำอ้อย

สมัยก่อน ชาวเชียงใหม่เรียกทานธรรมน้ำอ้อยนี้ว่า **ธรรมกัณฑ์ดึก** เพราะจัดให้มีการสวดมนต์ในตอนกลางคืนยามดึกจนถึงรุ่งเช้า ๓ วาร (รอบ) คือ วารเช้า เวลาประมาณ ๒๔.๐๐-๐๑.๐๐ น. วารกลางเวลา ประมาณ ๐๒.๐๐-๐๓.๐๐ น. และวารปลาย เวลาประมาณ ๐๔.๐๐-๐๕.๐๐ น. ผู้ที่ฟังการสวดก็นั่งฟังไปแกะถั่วลิสงต้มกินไป จนเสร็จพิธีทานธรรมน้ำอ้อย

๕. ความสำคัญของประเพณี

เนื่องจากชายหนุ่มหญิงสาวแต่งงานใหม่ใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน ทำให้มีปัญหาการปรับตัวเข้าหากัน เพราะต่างคนต่างก็มีความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมแตกต่างกัน เมื่อแต่งงานกันแล้วต้องรู้จักปรับตัวเข้ากัน การจัดให้มีการตั้งธรรมเนียมน้ำอ้อยขึ้น นอกจากจะทำให้คู่สามีภรรยาได้บุญกุศลแล้วยังทำให้พระสงฆ์และพ่อแม่ญาติมิตรที่คู่สามีภรรยาให้ความเคารพนับถือได้มีโอกาสพูดจาสั่งสอนให้กำลังใจ นอกจากนี้ น้ำอ้อยยังจัดเป็นสื่อการสอนคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้ที่แต่งงานกันให้มีความรัก มีเมตตากรุณา มีจิตใจที่อ่อนโยนต่อกันและกันเหมือนรสชาติที่หอมหวานของอ้อย ย่อมยังใจให้สดชื่นฉ่ำหวาน นับได้ว่าการทานธรรมเนียมน้ำอ้อย จัดเป็นอุบายในการสอนให้พัวหนุ่มเมียสาวรู้จักครองตนและครองชีวิตคู่ให้ถูกต้องดีงามตามคติท้องถิ่น

๖. เครื่องประกอบพิธี

เครื่องบูชาการทานธรรมเนียมน้ำอ้อย ได้แก่ น้ำอ้อยหรือก้อนน้ำอ้อย สำหรับตักน้ำอ้อย ถั่วลิสงต้ม ขันหยาดน้ำ ดอกไม้ และเทียน

ส่วนชั้นเครื่องบูชา (ชั้นตั้ง) สำหรับสวดธรรมน้ำอ้อยประกอบด้วย ข้าวเปลือกข้าวสารจำนวน ๑ กระบุง เบี้ยจำนวน ๑ หมื่น หมากรจำนวน ๑ ร้อย แผ่นผ้าขาว-ผ้าแดงอย่างละ ๑ วา เทียนสีเหลือง จำนวน ๒ คู่ เทียนสีเงินจำนวน ๒ คู่ มะพร้าวจำนวน ๑ คู่ และลูกตาลจำนวน ๑ คู่

นอกจากนั้นในขณะที่พระสงฆ์กำลังสวดมนต์ ๓ วารอยู่นั้น จะจุดประทีป (ผาง) จำนวน ๑,๐๐๐ ดวง โดยแบ่งจุดวารละ ๒๕๐ ดวง รวม ๓ วาร จำนวน ๗๕๐ ดวง และพิธีสุดท้าย เมื่อพระสงฆ์กรวดน้ำจบแล้ว จุดอีก ๒๕๐ ดวง

๗. ขั้นตอนการประกอบพิธี

ก่อนจะถึงวันทานธรรมเนียมน้ำอ้อย เรียกว่า วันดา เจ้าภาพจัดเตรียมเครื่องบูชาต่างๆ ให้พร้อม สิ่งสำคัญคือ น้ำอ้อยหรือก้อนน้ำอ้อย

วันประกอบพิธีทานกรรมน้ำอ้อย เจ้าภาพแห่เอาเครื่องบูชาจากบ้านไปสู่วัด จากนั้นมีคณาภกกล่าวนำให้พระรับศีล อาราธนาพระสงฆ์ สวดมนต์ จำนวนพระสงฆ์ที่นิมนต์มานั้นขึ้นอยู่กับเจ้าภาพจะนิมนต์กี่รูป การสวดกรรมน้ำอ้อย ซึ่งเรียกว่า ธรรมมหาโม มี ๕ อย่าง ได้แก่

๑. สวดมหาสติปัฏฐาน

๒. สวดธรรมสัสนะ (การสวดมนต์ต่าง ๆ รวมทั้งบทสวดไชยทั้ง ๗ อย่าง)

๓. สวดเอโสโน (สวดอบรมสมโภชพระเจ้า)

๔. สวดสังคหะ (สวดสืบชะตา)

๕. สวดมหาโม (สวดตอนถวายน้ำอ้อย)

การสวดกรรมน้ำอ้อยนั้น ในอดีตนิยมสวดตอนดึก ๆ จนถึงรุ่งเช้า ชาวเชียงใหม่เรียกว่า ธรรมกัณฑ์ดึก โดยจะสวดเป็นวารหรือเป็นช่วง ๆ ๓ วาร ด้วยกัน เมื่อพระสงฆ์สวดจบแล้วมีคณาภกกล่าวคำโอกาสเวนทานกรรมน้ำอ้อยดังนี้

“จปณ มยมนเต อิมานิ ธมฺมสฺส วณฺณ กณฺหา หิริญญวตฺถุ รุกฺขาปฺปฬปฺปฬวา อูจฺจกรสฺส สหสฺสพฺพเทยฺยทานํ สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ธมฺมสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส สกฺกจํ ทานํ เทม ปุเชม”

จากนั้นก็ถวายทานแด่พระสงฆ์พร้อมกับรับพร ในช่วงที่พระสงฆ์ให้พรนั้น เจ้าภาพซึ่งเป็นพวหนุ่มเมียสาวก็จะใช้น้ำอ้อยกรวดน้ำเพื่ออธิษฐานและอุทิศบุญกุศลให้บรรพบุรุษเป็นเสร็จพิธี จากนั้นก็นำน้ำอ้อยมาเลี้ยงแขกอย่างทั่วถึง

๘. การปรับเปลี่ยนแปลง

ประเพณีทานกรรมน้ำอ้อยของชาวเชียงใหม่ในปัจจุบัน ยังมีคติความเชื่อเหมือนเดิม แต่ก็มีบางสิ่งที่มีความเปลี่ยนแปลง ได้แก่

๑) เวลาในการสวดกรรมน้ำอ้อย ในอดีตมีการสวดกรรมน้ำอ้อยในช่วงเวลาดึกจนถึงรุ่งเช้าของวันใหม่แล้วถวายทานน้ำอ้อยแก่พระสงฆ์

พร้อมกับรับพรและกรวดน้ำ เรียกว่า **ธรรมกัณฑ์ดึก** แต่ปัจจุบันวิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลงไป ต่างก็มีภาระการงานมากขึ้น การจะหาโอกาสมานั่งฟังพระสงฆ์สวดธรรมน้ำอ้อยในยามดึกเช่นนี้ เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะต้องรีบเร่งชวนขวายนการงาน ดังนั้นจึงมีการเปลี่ยนแปลงเวลาสวดธรรมน้ำอ้อยจากเวลายามดึกมาเป็นเวลาที่ทางเจ้าภาพและพระสงฆ์สะดวก อาจจะเป็นเวลากลางวันตั้งแต่ ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป

๒) เครื่องบูชาการตั้งธรรมน้ำอ้อย ในอดีตน้ำอ้อยเป็นสิ่งที่หาง่ายพอถึงเวลาประกอบพิธีตั้งธรรมสามารถหาน้ำอ้อยมาเป็นเครื่องบูชาได้เป็นจำนวนมาก ครั้นต่อมาน้ำอ้อยเริ่มหายากและราคาแพงขึ้น การทำให้อ้อยลดปริมาณน้ำอ้อยลง อีกทั้งเมื่อมีการแปรรูปน้ำอ้อยจากที่เป็นน้ำอ้อยสดมาเป็นน้ำอ้อยกวน ทำให้ผิวหนังนุ่มเมียสาวจัดซื้อน้ำอ้อยกวนเป็นเครื่องบูชาแทนน้ำอ้อยสด ครั้นถึงเวลากรวดน้ำก็ไม่มีน้ำอ้อยสดให้กรวดเหมือนแต่ก่อน จึงต้องหาน้ำปอกติมากรวดแทน

๓) ผิวหนุ่มเมียสาวเป้าหมายหลัก ผู้ที่จัดประเพณีทานธรรมน้ำอ้อยคือ ผิวหนุ่มเมียสาวที่แต่งงานใหม่และมีฐานะดีขึ้นแล้ว ส่วนผู้สูงอายุหรือผู้ที่ยังไม่ได้แต่งงานจะไม่ทานธรรมน้ำอ้อย เมื่อผิวหนุ่มเมียสาวแต่งงานกันใหม่ได้ทานธรรมน้ำอ้อยแล้ว ภายภาคหน้าก็ทานธรรมเวสสันดร (มหาชาติเวสสันดร) อีกเป็นลำดับไป แต่ถ้ายังไม่ได้ทานธรรมน้ำอ้อยก็จะยังไม่ทานธรรมเวสสันดร แต่ปัจจุบันผิวหนุ่มเมียสาวบางคนไม่ได้สนใจทานธรรมน้ำอ้อย เพราะสภาพสังคมเปลี่ยนแปลง ทั้งปัญหาเศรษฐกิจที่จะต้องชวนขวายทำมาหากิน สร้างฐานะให้มั่นคง ทำให้บางคนออกไปทำงานต่างถิ่น จึงไม่มีโอกาสทานธรรมน้ำอ้อย แต่ก็มีผิวหนุ่มเมียสาวอีกหลายคู่ที่ยังยึดถือเป็นประเพณีปฏิบัติในชีวิตคู่อยู่

เดือน ๕

(กุมภาพันธ์-มีนาคม)

ประเพณีขึ้นธาตุเจดีย์หนองผา

ประเพณีเลี้ยงกาด

ประเพณีรำดอก

เฉลี่ยๆ

(ถั่วทอง-ถั่วลิสง)

ปวงอโศกขี้ดองขี้ดอง

ปวงอโศกขี้ดอง

ปวงอโศกขี้ดอง

ประเพณีขึ้นธาตุเจดีย์หนองผา

๑. ชื่อ ประเพณีขึ้นธาตุเจดีย์หนองผา

ประเพณีขึ้นธาตุเจดีย์หนองผา หมายถึงการอบบรมสมโภชพระธาตุหรือเจดีย์วัดหนองผาซึ่งเป็นพระธาตุสำคัญอีกแห่งหนึ่งในเมืองเชียงใหม่ เรียกอีกอย่างว่า ปอยขึ้นธาตุหนองผา หรือ ไหว้ธาตุหนองผา

๒. ระยะเวลาการจัดงานขึ้นธาตุเจดีย์หนองผา

ประเพณีขึ้นธาตุเจดีย์หนองผาจัดในวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๕ (เดือนห้าเป็ง) ของแต่ละปีตรงกับ วันมาฆบูชา (ประมาณเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม) ใช้เวลาจัดกิจกรรม ๒ วัน

๓. ผู้ที่มีบทบาทในประเพณีขึ้นธาตุเจดีย์หนองผา

๑. พระสงฆ์ มีบทบาทในการสวดมนต์และเทศนาธรรมเพื่ออบบรมสมโภชองค์พระธาตุ รับถวายไทยทานและให้ศีลให้พรแก่ศรัทธาประชาชนที่ร่วมงาน

๒. มัคคนายก มีบทบาทนำให้พระ รับศีล กล่าวคำโอกาส เวณทาน และประสานงานระหว่างพระสงฆ์กับศรัทธาประชาชน

๓. ศรัทธาประชาชน มีบทบาทเข้าร่วมกิจกรรม เช่น ให้พระ รับ ศีล ทำบุญให้ทาน ฟังธรรมเทศนา ฟังสวดมนต์ รักษาศีล ภาวนา เป็นต้น

๔. ที่มาของประเพณีขึ้นธาตุเจดีย์หนองผา

ชาวเชียงตุง เชื่อว่า การอบรมสมโภชพระธาตุอันเป็นสถานที่บรรจุ พระบรมสารีริกธาตุหรือพระอรหันต์ธาตุ เป็นการทำบุญสั่งสมบารมี ที่ยิ่งใหญ่และถือเป็นโอกาสดีที่จะร่วมใจกันทำความสะอาดบริเวณ พระธาตุหรือเจดีย์ให้สะอาดเรียบร้อย

กิจกรรมการแข่งขันปิดตาตีปีบ

ส่วนประเพณีขึ้นธาตุเจดีย์หนองผานั้น กล่าวกันว่า พระธาตุหนองผา มีความเกี่ยวข้องกับพระธาตุจอมศรี เนื่องจากการก่อสร้างพระธาตุเจดีย์ หนองผาได้นำก้อนอิฐเก่าจากพระธาตุจอมศรีจำนวน ๓ ก้อนมาเป็น สิ่งมงคลในการก่อสร้าง ตามตำนานพระธาตุจอมศรีกล่าวว่า ในสมัย

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง

พุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ในพระวิหารวัดเซตวัน เมืองสาวัตถี พระอรหันต์ชื่อว่า เหมรังสี ทูลขออนุญาตมาเผยแพร่พุทธศาสนาผ่านทางประเทศไทยขึ้นมาทางเชียงใหม่ เชียงราย เชียงแสน และเชียงตุง แล้วพำนักอยู่ที่พระธาตุแสงเมือง

ต่อมา ความทราบถึงเจ้าฟ้าหลวงคำสร้อย ผู้ปกครองเมืองเชียงตุง และอุปราชเจ้าบัวคำ ทรงเกิดความเลื่อมใสและสั่งให้เสนาอำมาตย์ไปนิมนต์พระอรหันต์เหมรังสีมารับถวายไทยทาน เมื่อพระอรหันต์เหมรังสีพำนักอยู่ที่พระธาตุแสงเมืองได้ ๓ ปี เจ้าฟ้าคำสร้อยและเจ้าอุปราชบัวคำเข้ามาราบแล้วขอให้สร้างพระพุทธรูปไว้เป็นสิ่งสักการบูชาของชาวเชียงตุง พระอรหันต์เหมรังสีจึงกลับไปทูลขออนุญาตพระพุทธเจ้า เมื่อได้รับพุทธานุญาตแล้วจึงกลับมาพร้อมด้วยเส้นพระเกศาทองคำ (เส้นผมคำ) ที่ทรงประทานให้จำนวน ๖ องค์

เจ้าฟ้าหลวงคำสร้อยและอุปราชเจ้าบัวคำพร้อมด้วยเสนาอำมาตย์และประชาชนชาวเมืองเชียงตุงมีความปีติยินดีเป็นอย่างยิ่ง ต่างนำเอาเงิน ทองคำ ตลอดจนสิ่งของมีค่ามาหลอมรวมกันแล้วหล่อพระพุทธรูปประทับนั่งสูงประมาณ ๘ ศอก ตั้งแต่พระศอกถึงพระโมลีหล่อด้วยทองคำทั้งหมดแล้วอัญเชิญประดิษฐานที่ดอยคันธูปกัณฑ์ตสาตคีรี (ดอยพระธาตุจอมศรีในปัจจุบัน) นอกจากนั้นยังสร้างพระวิหารหลวงเพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปอีก ๑ หลัง จากนั้นนำพระเกศาทองคำ ๖ องค์ใส่ผอบทองคำประดิษฐานไว้ในพระวิหารหลวงนั้นด้วย

พระอรหันต์เหมรังสีนำประทีป (ผางพระดีด) จำนวน ๕ ดวง จุดไฟถวายเป็นพุทธบูชาและอธิษฐานว่า พระศาสนาของพระพุทธโคดมมีความเจริญรุ่งเรืองตราบ ๕,๐๐๐ พระวัสสา ขอให้พระพุทธรูปองค์นี้ประดิษฐานตั้งมั่น ๕,๐๐๐ พระวัสสา อีกทั้งประทีปทั้ง ๕ ดวงนี้ ขอให้สว่างไสวถึง ๕,๐๐๐ พระวัสสาเช่นกัน หากพระพุทธรูปสาละงแล้ว ๑,๐๐๐ พระวัสสาเมื่อใด ขอให้ประทีปดับไป ๑ ดวง เมื่อครบ ๕,๐๐๐ พระวัสสา ขอให้ประทีปดับโดยไม่เหลือเมื่อนั้น

จากนั้นเจ้าฟ้าคำสร้อยนิมนต์พระอรหันต์เหมวังสีทำการอบรม
สมโภชพระพุทธรูปและเฉลิมฉลองวิหารใหม่ในวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๔
(๔ เปียง หรือ ๔ เพ็ง) ขณะนั้นมีนาศ ๒ ตน เป็นปู่กับหลานกลายร่าง

กิจกรรมการแข่งขันปีนเสาน้ำมัน

เป็นคนมาไหว้พระอรหันต์เหมวังสีพร้อมกับขออาสาเป็นผู้อารักขา
พระพุทธรูปและพระเกศาทองคำ เมื่อได้รับอนุญาตจากพระมหาเถรเจ้า
แล้ว นาคปู่กับหลานสร้างจักรยนต์ไว้ที่ปากประตูถ้ำเพื่อเฝ้ารักษาวินัย
พระพุทธรูป และพระเกศาทองคำนั้น ด้วยความศรัทธาดีของพระเกศา
ทองคำและพระพุทธรูปทำให้เมืองเชียงตุงมีฝนตกต้องตามฤดูกาล
พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ และบ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข

หลังจากเจ้าฟ้าหลวงคำสร้อยได้ถึงแก่นิจกรรม อุปราชเจ้าบัวคำ
ได้ปกครองเมืองเชียงตุงแทนให้ความอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา
โดยตลอด ในสมัยนั้นหอคำเจ้าฟ้าสร้างอยู่ในดงมหาวันนี่เอง

ในอดีต พระธาตุจอมศรี ถือเป็นพระธาตุคู่บ้านคู่เมืองชาวเชียงตุง
เจ้าฟ้าและประชาชนชาวเชียงตุงไปทำบุญรักษาศีลที่นี่ ครั้นเมื่อถึงวันเพ็ญ

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง

ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๔ ชาวเชียงตุงจัดพิธีอบรมสมโภชพระธาตุจอมศรี (ขึ้นธาตุจอมศรี) ๗ วัน ๗ คืน หรือบางปีก็มี ๑๐ วัน ๑๐ คืน โดยมีเจ้าฟ้าเป็นประธาน นอกจากนั้นยังมีการละเล่นทางวัฒนธรรมพื้นเมือง เช่น การเล่น การแข่งขันกีฬา การจุดบั้งไฟ การฟ้อนก้านกั๊กโต เป็นต้น หากใครชนะการแข่งขันแต่ละประเภท เจ้าฟ้าจะให้รางวัลเป็นสินน้ำใจตอบแทน

ครั้นต่อมามีชาวบ้านเดินทางไปไหว้พระธาตุจอมศรีถูกผีรังควาน ทำให้เจ็บป่วย บางคนถึงกับเสียชีวิต นอกจากนั้นบรรดาหัวฮ้อย จำนวน ๑๐ คน ถูกผีทำร้ายเสียชีวิตลง ๓ คน บางปีก็เสียชีวิต ๗ คน เจ้าฟ้าจึงไม่ยอมให้จัดงานที่พระธาตุจอมศรี เนื่องจากเส้นทางเดินไปพระธาตุจอมศรีนั้นมีผีสิงสถิตอยู่ จึงนำอัฐิเก่าจากพระธาตุจอมศรีจำนวน ๓ ก้อนมาเป็นสิ่งมงคลในการก่อสร้างพระธาตุเจดีย์ที่ทุ่งนาบ้านหนองผา เรียกว่า เจดีย์หนองผา สมัยนั้นการสร้างพระธาตุสร้างด้วยดินยังไม่สร้างด้วยปูนเหมือนปัจจุบัน เมื่อเริ่มดำเนินการสร้างมาได้ประมาณ ๑๐ ปี พระธาตุก็พังทลายลงมา เนื่องจากเป็นการสร้างแบบค่อยเป็นค่อยไป เมื่อฝนตกหนักน้ำจึงซึมเข้าไปในองค์พระธาตุ เป็นเหตุให้โครงสร้างของพระธาตุเสียหายพังลง แต่ก็มีมีการสร้างใหม่อีก จนกระทั่งถึงสมัยที่ไม่มีเจ้าฟ้าปกครองแล้วก็ยังสร้างไม่เสร็จ

ครั้นมาถึงสมัยเจ้าฟ้ามหานานได้สร้างพระไตรปิฎกแล้วทำบุญสมโภช ๗ วัน ๗ คืนและมีการนำก้อนอัฐิมาก่อพระธาตุอีกปีละ ๓ ชั้นๆ ดำเนินการสร้างไปเรื่อย ๆ โครงสร้างด้านในองค์พระธาตุจะกลวงสำหรับใช้เป็นที่จำวัดของพระสงฆ์ ๘ รูป หากเจ้าฟ้ามาทำบุญก็จะเข้าไปข้างในพระธาตุนั้น ต่อมาก่อนที่จะเกิดสงครามโลก พระธาตุก็พังลงมาอีกทั้งที่ไม่มีแผ่นดินไหวเลย จนถึงสมัยเจ้าฟ้าสมเด็จพระเจ้าปกครอง มเหสีของเจ้าฟ้าสมเด็จพระเจ้าสร้างต่อแต่ก็ไม่เสร็จอีก จนในที่สุดการก่อสร้างก็แล้วเสร็จแล้วมีการทำบุญสมโภชอย่างยิ่งใหญ่ ภายหลังเมืองเชียงตุงเกิดศึกสงครามบ่อย ทำให้ประเพณีขึ้นธาตุเจดีย์หนองผามีการจัดเป็นครั้งเป็นคราว

ปัจจุบันประเพณีขึ้นธาตุเจดีย์หนองผาจะจัดงานจำนวน ๒ วันคือ
วันขึ้น ๑๔-๑๕ ค่ำ เดือน ๕ ของแต่ละปี

๕. ความสำคัญของประเพณีขึ้นธาตุเจดีย์หนองผา

พระธาตุเจดีย์หนองผา ชาวเชียงตุงถือเป็นพระธาตุคู่บ้านคู่เมือง
เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับเจ้าฟ้าและพระธาตุจอมศรี จึงจัดพิธีขึ้นธาตุ
(อบรมสมโภช) เป็นประจำทุกปี ทำให้เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ
ชาวเชียงตุง ก่อให้เกิดความรักความสามัคคีในกลุ่มชนชาวเชียงตุง
นอกจากนั้นพระพุทธศาสนายังได้รับการอุปถัมภ์บำรุงทำให้มีความเจริญ
มั่นคงยิ่งขึ้น

๖. เครื่องประกอบพิธี

เครื่องบูชาที่ใช้ประกอบพิธีประเพณีขึ้นธาตุเจดีย์หนองผา
ประกอบด้วย

๑. เครื่องอุปโภคบริโภคสำหรับถวายพระสงฆ์ เช่น สบู่ แปรงฟัน
ยาสีฟัน ผลไม้ อาหาร ข้าวสาร น้ำอ้อย เป็นต้น

๒. ดอกไม้ เทียน สำหรับเป็นเครื่องสักการบูชาของค์พระธาตุเจดีย์
หนองผา

๗. ขั้นตอนการประกอบพิธี

ประเพณีขึ้นธาตุเจดีย์หนองผามีขั้นตอนการประกอบพิธีดังนี้

๑. วันขึ้น ๑๔ ค่ำ ตอนเช้าจะมีการทำบุญถวายทาน ถวายสลาก
ข้าวสาร เงิน น้ำอ้อย ถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ ตอนบ่ายเวลาประมาณ
๑๖.๐๐ น. คณะนักศึกษาระดับมัธยมศึกษา เวลาค่ำประมาณ ๑๙.๐๐ น.
พระสงฆ์สวดมนต์อบรมสมโภชพระธาตุ บางปีก็จัดให้มีการเทศน์ แต่บางปี
ก็ไม่จัด

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง

๒. วันขึ้น ๑๕ ค่ำ ตอนเช้าพระสงฆ์จำนวน ๒๐๐-๓๐๐ รูป รับประทาน จากนั้นถวายภัตตาหาร ตอนค่ำพระสงฆ์สวดหาสมย์ สวดเอโสโน และสวดมังคละ แล้วทำบุญถวายทานกรวดน้ำเป็นเสร็จพิธี

ส่วนกลางวันทั้ง ๒ ชาวเชียงตุงมีการละเล่นทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน และกีฬาเพื่อร่วมประเพณีขึ้นธาตุด้วย เช่น การแข่งขันบอกไฟ การปิดตาตีปี๊บ การขึ้นเสาน้ำมัน การชักคะเย่อ การฟ้อนก้านก้าโต เป็นต้น

๘. การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

เนื่องจากบริเวณบ้านหนองผาปัจจุบันเป็นที่ตั้งของโรงเรียนและหมู่บ้าน อีกทั้งพื้นที่จัดงานก็คับแคบ ทำให้ไม่สามารถจุดบั้งไฟได้ เพราะจะตกใส่บ้านเรือนและผู้คน อาจจะทำให้เกิดอันตรายขึ้นได้ จึงยกเลิกการจัดกิจกรรมเฉลิมฉลองไป เช่น การแข่งขันบอกไฟ การปิดตาตีปี๊บ การขึ้นเสาน้ำมัน การชักคะเย่อ เป็นต้น ส่วนระยะเวลาการจัดงานในอดีตกำหนดจัดประเพณีขึ้นพระธาตุ ๗-๑๐ วัน แต่ปัจจุบันกำหนดจัดเพียง ๒ วัน คือ ช่วง วันเพ็ญขึ้น ๑๔ - ๑๕ ค่ำ เดือน ๕ เท่านั้น

กิจกรรมการแข่งขันชักคะเย่อ

ประเพณีเลี้ยงกาด

๑. ชื่อประเพณีเลี้ยงกาด

ประเพณีเลี้ยงกาด หมายถึงการเซ่นไหว้หรือบวงสรวงวิญญาณเทวดา เชื่อว่าเป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ที่ดูแลรักษาตลาด (กาด) ข้างวัดเชียงจันทร์ (เจียงจัน) แต่เดิมตลาดนี้เป็นตลาดเก่า (กาดเก่า) ของเมืองเชียงตุง แม้จะย้ายตลาดใหม่มาตั้งในกลางเวียงแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีการเลี้ยงเทวดาที่รักษาตลาดเก่าแห่งนี้อยู่

๒. ระยะเวลา

ชาวนครเชียงตุงจัดให้มีประเพณีเลี้ยงกาด (ตลาดเก่า) ในเดือน ๕ (ประมาณเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม) ของทุกปีโดยกำหนดเอาวันข้างแรมที่เป็นเลขคี่ (วันคี่) เท่านั้น กล่าวคือ แรม ๑ ค่ำ ๓ ค่ำ ๕ ค่ำ ๗ ค่ำ ๙ ค่ำ ๑๑ ค่ำ ๑๓ ค่ำ ๑๕ ค่ำ และวันที่มีเลขคี่เหล่านี้จะต้องตรงกับวันกาดเท่านั้น

๓. ผู้ที่มีบทบาทในกิจกรรม

๑. อาจารย์และคณะกรรมการมีบทบาทในการจัดเครื่องสักการบูชาและนำกล่าวคำบวงสรวงโดยจัดแบ่งหน้าที่ ๓ ฝ่ายคือ ฝ่ายเซ่น

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง

(จัดเตรียมเครื่องบูชาและกล่าวคำโอกาส) ฝ่ายโยง (เตรียมด้ายสายสิญจน์พันรอบสำหรับข้าวมาลัยเครื่องบูชา) และฝ่ายสา (จัดเตรียมดอกไม้เทียน)

๒. ประชาชนทั่วไป มีบทบาทในการร่วมจัดเตรียมสถานที่ เครื่องสักการบูชา และเข้าร่วมพิธี

๔. ที่มาของประเพณี

พงศาวดารเมืองเชียงตุง กล่าวถึงเจ้าเจ็ดพันตู (สัตตพันธุราชา) ว่า พระยาผายูแห่งเชียงใหม่ได้ส่งเจ้าเจ็ดพันตูซึ่งขณะนั้นอายุได้ ๑๒ ปี ไปปกครองเมืองเชียงตุงได้ ๑๗ ปี พออายุได้ ๒๙ ปี ก็ทิวคต เนื่องจากถูกคนรับใช้เก่า (ข้าเก่า) ชื่อเลาหยอม ซึ่งเคยให้เจ้าเจ็ดพันตูที่หลังเล่นเป็นม้า บ้างเป็นช้างบ้างฆ่าตาย เมื่อครั้งที่เจ้าเจ็ดพันตูเตรียมจะไปเชียงใหม่ โดยไปตั้งทัพที่กาดตุงและได้แต่งตั้งให้เจ้านายท้าวพระยาขุนแสนไปปกครองเมืองต่าง ๆ ในขณะที่เลาหยอมกลับเป็นเพียงคนเก็บส่วยในตลาด แม้จะพยายามขอไปปกครองเมืองได้ แต่เจ้าเจ็ดพันตูไม่อนุญาต ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เลาหยอมเกิดความคับแค้นใจและใช้มีดพกแทงเจ้าเจ็ดพันตูจนทิวคต ณ กาดตุงนั้น

การเลี้ยงกาดนี้มีมาตั้งแต่สมัยพระยารัตนพันธุราชา หรือ เจ้าอ้ายอ่อน โดยเทวดากาดนั้นก็คือเลาหยอม เชื่อว่าแต่เดิมเป็นชาวแซ่ (จีน) เป็นผู้ที่ต้องการช่วยเหลือประชาชนที่ถูกกดขี่ข่มเหงและหาทางฆ่าเจ้าฟ้าจนสำเร็จและถูกจับที่เชียงจันทร์ ก่อนจะถูกประหารนั้น เลาหยอมได้ขอร้องว่า ถ้าจะฆ่าตน ขอให้ทำพิธีบวงสรวงทุกปีด้วยอาหารคาวหวานซึ่งประกอบด้วย เนื้อสัตว์ (เนื้อย่ำ) เนื้ออ่อม (แกงอ่อม) ข้าวเกรียบทอด (ข้าเขียวจิ้น) ผักกุ่มส้ม ปลาทอด (ปลาจิ้น) ไข่เค็ม (ไข่แซ่เกลือ) แต่ถ้าไม่เลี้ยงในปีใด วิญญาณของเขาจะออกรังควานให้ตายทั้งเครือญาติ เมื่อได้รับคำสัตย์แล้วก็ถูกประหารที่เชียงจันทร์ วิญญาณของเลาหยอมสถิตอยู่ที่นั่น ชาวเชียงตุงเชื่อว่าวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของเลาหยอมเป็นเทวดารักษา

ตลาดแห่งนี้ แต่เดิมสถานที่
แห่งนี้เป็นสถานที่แขวนกลอง
ชัยในประเพณีสงกรานต์ปีใหม่
ครั้นต่อมาเมื่อมีคนมากขึ้น เจ้าฟ้า
จึงย้ายตลาดไปตั้งอยู่ที่กาดหลวง
ในกลางเมืองเชียงตุงใกล้กับ
วัดหัววงซึ่งมีพื้นที่กว้างขวาง
โดยมีชาวเชียงตุงทั้งในและ
นอกเมืองเชียงตุงมาจับจ่าย

หอเวดากาด

ขายสินค้ามากมาย เช่น อาหารสำเร็จรูป อาหารพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์
ของป่า ผลิตภัณฑ์จากประเทศไทย จีน ร่วงกุง เป็นต้น ถึงแม้เจ้าฟ้า
จะย้ายตลาดไปที่ตั้งใหม่ แต่วิญญานเวดากาดก็ยังสถิตอยู่ที่เดิม ไม่ได้
ย้ายไปด้วย ดังนั้นการเลี้ยงเวดากาด จึงเลี้ยงที่ตลาดเก่าแห่งนี้

๕. ความสำคัญของประเพณี

ประเพณีการเลี้ยงกาดของชาวนครเชียงตุง จัดเป็นประเพณีสำคัญ
ของชาวนครเชียงตุงที่แสดงออกถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เป็นการ
สร้างสรรค์ความรักความสามัคคีในหมู่คณะและเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้
พ่อค้าแม่ค้าและชาวเมืองเชียงตุงในการประกอบสัมมาอาชีพ

๖. เครื่องประกอบพิธี

ประเพณีการเลี้ยงกาดประกอบด้วยเครื่องสักการบูชาดังนี้

๑. อาหารคาวหวาน ได้แก่ เนื้อสัตว์ (เนื้อย่าง) เนื้ออ่อม (แกงอ่อม)
ข้าวเหนียว (ข้าวเหนียวจิ้น) ผักกุ่มส้ม ปลาทอด (ปลากิ้น) ไข่เค็ม (ไข่แซ่เกลือ)
๒. สลักรับข้าว ๔ สลักรับ
๓. ด้ายสายสิญจน์
๔. ดอกไม้และเทียน

๗. ขั้นตอนประกอบพิธี

เมื่ออาจารย์และประชาชนผู้เข้าร่วมพิธีจัดเตรียมสถานที่และเครื่องบูชาพร้อมแล้ว อาจารย์และคณะกรรมการประกอบพิธีแต่ละฝ่าย ทั้งฝ่าย เช่น ฝ่ายโยง และฝ่ายสา ทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรมเริ่มต้นด้วย ฝ่ายเช่น จะนำเครื่องบูชา ๗ อย่างวางไว้ตามด้วยสำหรับข้าว ๔ สำหรับ ส่วนฝ่ายโยง ก็จะนำด้ายสายสิญจน์พันรอบสำหรับข้าวทั้ง ๔ ไปยังเครื่องเช่น ส่วนฝ่ายสา จะนำดอกไม้และเทียนวางสักการะแล้วฝ่ายเช่นก็จะกล่าวคำบวงสรวง (คำโองาส) และกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล (หยาดน้ำปรารณา) เมื่อทำพิธีเสร็จแล้ว ช่างเส้นก็จะอ่านมอดกีนปางเป็นเสร็จพิธี

การอ่านมอดของชาวนครเชียงตุงมี ๒ อย่าง คือ

๑. มอดกีนปาง จะใช้ในพิธีเช่นไหว้หรือบวงสรวงวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของเหล่าเทพารักษ์หรือใช้ในงานอวมงคล

๒. มาตวันดี จะใช้ในงานบุญหรืองานมงคล เช่น ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน เป็นต้น

๘. การเปลี่ยนแปลงประเพณี

ประเพณีเลี้ยงกาดของชาวเชียงตุง ชาวเชียงตุงยังยึดปฏิบัติกันในปัจจุบัน แม้ตลาดจะย้ายไปสถานที่ใหม่ แต่ประเพณีเลี้ยงกาดก็ยังจัดพิธีในสถานที่เดิม จำนวนผู้คนที่เข้าร่วมพิธีอาจจะน้อยกว่าในอดีตไปบ้าง เพราะแต่ละคนมีภาระงานมากขึ้น ทำให้มีผู้มาร่วมพิธีน้อยลง

บริเวณกาดเก่า หน้าวัดเชียงจันทร์

ประเพณีร่ำดอก

๑. ชื่อประเพณีร่ำดอก

ประเพณีร่ำดอก หมายถึงการบูชาพระรัตนตรัยด้วยดอกไม้

๒. ระยะเวลา

ประเพณีการร่ำดอกจะจัดขึ้นในวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๕ (ประมาณเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม) ของทุกปี เรียกว่า เดือน ๕ เป็ง ซึ่งเป็นช่วงที่ดอกไม้บานาพรรณได้ผลิดอกบานสะพรั่งอย่างสวยงาม ประชาชนชาวเชียงตุงจึงนำดอกไม้ที่หาได้ในท้องถิ่นมาถวายเป็นพุทธบูชา

๓. ผู้ที่มีบทบาทในกิจกรรม

๑. พระสงฆ์ เป็นผู้ให้ศีล ให้พร แก่ศรัทธาประชาชนที่มาร่วมถวายดอกไม้และวัตถุไทยทานต่าง ๆ

๒. มัคคนายก เป็นผู้นำศรัทธาประชาชนให้ว้พระและประสานงานระหว่างพระสงฆ์กับศรัทธาประชาชน

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงใหม่

๓. ศรัทธาประชาชน เป็นผู้นำดอกไม้และวัตถุไทยทานต่างๆ มาถวายเป็นพุทธบูชา

๔. ที่มาของประเพณี

เนื่องจากชาวเชียงใหม่มีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง การที่ได้บูชาพระรัตนตรัยด้วยวัตถุสิ่งของต่าง ๆ จัดเป็นการสร้างบุญบารมีให้กับตัวเอง ชาวเชียงใหม่จึงนิยมนำดอกไม้ซึ่งเป็นสิ่งที่หาได้ในท้องถิ่นตามฤดูกาลมาเป็นวัตถุทานน้อมถวายเป็นพุทธบูชา

๕. ความสำคัญของประเพณี

ประเพณีรำดอกไม้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัยของชาวเชียงใหม่ตลอดถึงความผูกพัน ความสามัคคีของวัดและชุมชนที่มีต่อกันและกันอย่างแน่นแฟ้น ทำให้พระสงฆ์ใช้โอกาสนี้นำเอาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาเทศนาอบรมให้ประชาชนใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

๖. เครื่องประกอบพิธี

๑. ดอกไม้นานาพันธุ์ในท้องถิ่น
๒. ข้าวยาคุ (ข้าวที่ต้มและเคี้ยวด้วยน้ำอ้อย)
๓. กลองบูชา โดยมากนิยมใช้กลองมอญและกลองกันยาว

๗. ขั้นตอนประกอบพิธี

๑. ในตอนเย็นของวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๕ ศรัทธาประชาชนในแต่ละหมู่บ้านที่จัดให้มีประเพณีรำดอกไม้จะพร้อมใจกันทำข้าวยาคุที่วัดในหมู่บ้าน

๒. พอตอนหัวค่ำ ศรัทธาประชาชนทุกเพศทุกวัยจะพากันนำดอกไม้นานาพันธุ์ที่หาได้ในท้องถิ่นมาบูชาพระรัตนตรัยที่วิหาร มัคคนายก

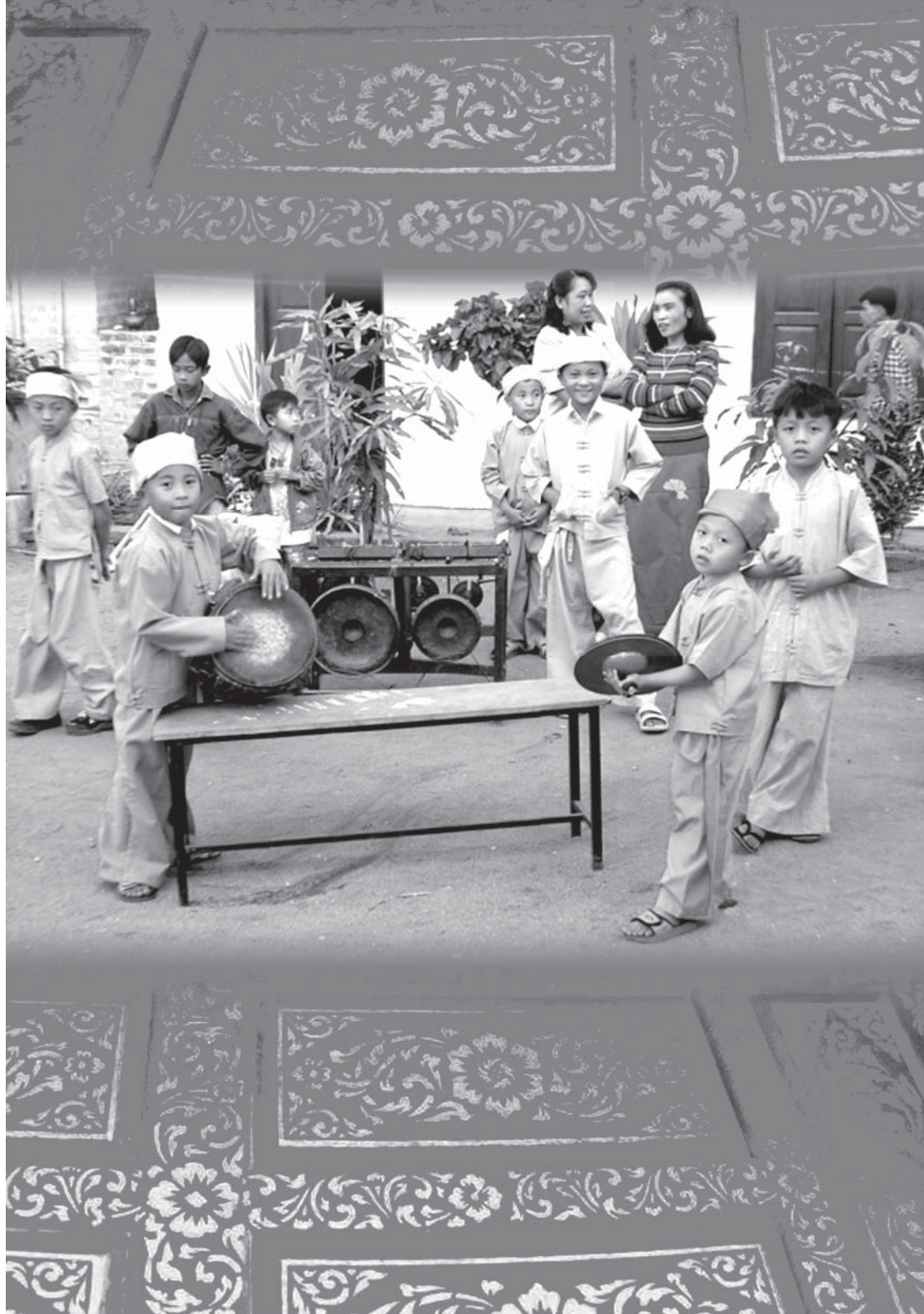
นำให้พระและพระสงฆ์ให้ศีลให้พร หลังจากนั้นมีการตักลงบูชา ประกอบอย่างสนุกสนาน ส่วนกลุ่มแม่บ้านจะนำข้าวยาคุ้ที่จัดทำไว้ใส่จาน มาเลี้ยงศรัทธาประชาชนที่มาร่วมทำบุญได้ รับประทานกันอย่างทั่วถึง

๓. เมื่อได้เวลาพอสมควรแล้ว ศรัทธาประชาชนจะพากันเคลื่อน ขบวนไปถวายดอกไม้ที่วัดใกล้เคียงอีกครั้ง เพื่อเป็นการเชื่อมสัมพันธ์ไมตรี ระหว่างหัววัดด้วยกัน โดยศรัทธาประชาชนของวัดนั้นๆ จะทำข้าวยาคุ้ไว้ เลี้ยงต้อนรับด้วย เมื่อถวายดอกไม้และรับประทานข้าวยาคุ้แล้วก็พากัน เดินทางกลับ

๘. การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

ในอดีตประเพณีรำดอกเป็นประเพณีนิยมอีกประเพณีหนึ่งในเมือง เชียงตุง แต่ปัจจุบันสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงทำให้ประเพณีนี้สูญไป ในบางท้องที่ แต่บางท้องที่ก็ยังรักษาและสืบทอดประเพณีนี้อยู่ดังเช่น บ้านกาดวัด บ้านกลางนา บ้านยางหก เอ็งวัดขาว เอ็งกาดเต่า เมืองยาง เป็นต้น แต่ก็ยังถือว่าเหลือปฏิบัติอยู่น้อยมากหากเทียบพื้นที่ของเมือง เชียงตุงทั้งหมด ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้คนรุ่นใหม่ไม่รู้จักประเพณีนี้

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง

สรัสวดี อ๋องสกุล และคณะ. การศึกษาประวัติศาสตร์และวรรณกรรมของ
กลุ่มชาติพันธุ์ไท. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. ๒๕๕๕.

-----, ประวัติศาสตร์ล้านนา. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง
แอนด์พับลิชชิ่ง. ๒๕๓๙.

-----, เชียงตุง ถิ่นไทจีน. เอกสารอัดสำเนา. ๒๕๓๖.

สุพิน ฤทธิ์เพ็ญ. เขมรรัฐนครเชียงตุง. เชียงใหม่: ดาวคอมพิวเตอรส์กราฟิค. ๒๕๔๑.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. สังคมและวัฒนธรรมในประเทศไทย. กรุงเทพฯ:
เรือนแก้วการพิมพ์. ๒๕๔๒

อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว และณฤมล เรืองรังษี. บรรณาธิการ. เรื่องเมืองเชียงตุง.
พิมพ์ครั้งที่ ๒. เชียงใหม่: สุริวงศ์บุ๊คเซนเตอร์. ๒๕๓๘.

บุคลากรผู้ให้สัมภาษณ์

๑. นายจางเดียว	อายุ ๙๖ ปี		
บ้านเซตาน	เมืองยาง	ประเทศพม่า	๒๑ ม.ค. ๔๘
๒. นางจ๋าม	อายุ ๖๒ ปี		
บ้านเซตาน	เมืองยาง	ประเทศพม่า	๒๑ ม.ค. ๔๘
๓. นายยี่ตีบ	อายุ ๖๐ ปี		
โรงพิมพ์เขมรรัฐ	เมืองเชียงตุง	ประเทศพม่า	๒๓ ม.ค. ๔๘
๔. พระอ้าย ส่วโร	อายุ ๔๐ ปี		
วัดพระธาตุจอมคำ	เมืองเชียงตุง	ประเทศพม่า	๒๓ ม.ค. ๔๘
๕. นายดวงแสงลัง	อายุ ๖๔ ปี		
โคปกะ	เมืองเชียงตุง	ประเทศพม่า	๒๓ ม.ค. ๔๘
๖. นางเกียงคำ	อายุ ๕๘ ปี		
บ้านเวียงม้า	เมืองเชียงตุง	ประเทศพม่า	๒๔ ม.ค. ๔๘
๗. นายสามตาน	อายุ ๖๙ ปี		
บ้านวัดอินทร์	เมืองเชียงตุง	ประเทศพม่า	๒๗ ม.ค. ๔๘

๘. สมเด็จพระญาณธรรมพระเจ้า อายุ ๗๙ ปี วัดราชฐานหลวงเชียงใหม่
เมืองเชียงใหม่ ประเทศพม่า ๒๙ ม.ค. ๔๘
๙. นานหล้า
บ้านเชียงใหม่ เมืองเชียงใหม่ ประเทศพม่า ๒๙ ม.ค. ๔๘
๑๐. อุทองคำหนุ่ม อายุ ๗๖ ปี
โคปกะ เมืองเชียงใหม่ ประเทศพม่า ๒ ก.พ. ๔๘
๑๑. อุหนานตาน อายุ ๖๔ ปี
เลขานุการโคปกะ เมืองเชียงใหม่ ประเทศพม่า ๒ ก.พ. ๔๘
๑๒. นายดวงแก้ว ผู้ช่วยเลขานุการโคปกะ
เมืองเชียงใหม่ ประเทศพม่า ๒ ก.พ. ๔๘
๑๓. พระสามแปง ธมฺมวโร อายุ ๓๖ ปี เจ้าอาวาสวัดป่าแดง
เมืองเชียงใหม่ ประเทศพม่า ๕ ก.พ. ๔๘
๑๔. นานสาม อายุ ๗๘ ปี
บ้านยางเกี้ยว เมืองเชียงใหม่ ประเทศพม่า ๕ ก.พ. ๔๘
๑๕. พระสวาทิหนุ่ม จิตตวณฺโณ อายุ ๕๒ ปี
เมืองเชียงใหม่ ประเทศพม่า ๖ ก.พ. ๔๘
๑๖. พระสวาทิอาย จันทวโร อายุ ๕๑ ปี วัดพระธาตุเจดีย์หนองผา
เมืองเชียงใหม่ ประเทศพม่า ๖ ก.พ. ๔๘
๑๗. ครูบาสาม โชติกะ เจ้าอาวาสวัดราชฐานหลวงหัวข่วง
เมืองเชียงใหม่ ประเทศพม่า ๗ ก.พ. ๔๘
๑๘. พระสมุห์อานนท อาทิตตธมฺโม วัดท่ากระดาส
อ.เมือง จ.เชียงใหม่
๑๙. พระมหาแสงแดง อาโลกะ วัดมณเฑียร
อ.เมือง จ.เชียงใหม่
๒๐. เจ้าอุเมิง อายุ ๕๘ ปี
บ้านหนองผา เมืองเชียงใหม่ ประเทศพม่า ๒-๑๔ พ.ย. ๔๖
๒๑. พระทิพย์แก้ว กุสโล อายุ ๕๐ ปี วัดยางลอบ
เมืองเชียงใหม่ ประเทศพม่า ๒-๑๔ พ.ย. ๔๖
๒๒. นางมณฑิพย์ อายุ ๑๗ ปี
บ้านยางลอบ เมืองเชียงใหม่ ประเทศพม่า ๒-๑๔ พ.ย. ๔๖
๒๓. ลุงยี่ อายุ ๗๑ ปี
บ้านยางลอบ เมืองเชียงใหม่ ประเทศพม่า ๒-๑๔ พ.ย. ๔๖

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง

๒๔. ลุงสาม	อายุ ๗๒ ปี		
บ้านป่าขาม	เมืองเชียงตุง	ประเทศพม่า	๒-๑๔ พ.ย. ๔๖
๒๕. ลุงแสง	อายุ ๕๐ ปี		
บ้านเวียงม้า	เมืองเชียงตุง	ประเทศพม่า	๒-๑๔ พ.ย. ๔๖
๒๖. นางโอะ	อายุ ๕๓ ปี		
บ้านป่าแดง	เมืองเชียงตุง	ประเทศพม่า	๒-๑๔ พ.ย. ๔๖
๒๗. ลุงสง่ามั่ง	อายุ ๗๐ ปี		
บ้านยางกวง	เมืองเชียงตุง	ประเทศพม่า	๒-๑๔ พ.ย. ๔๖
๒๘. จายตาน	อายุ ๖๐ ปี		
บ้านดอยเหมย	เมืองเชียงตุง	ประเทศพม่า	๒-๑๔ พ.ย. ๔๖
๒๙. ลุงภูมิ	อายุ ๕๐ ปี		
บ้านจอมทอง	เมืองเชียงตุง	ประเทศพม่า	๒-๑๔ พ.ย. ๔๖
๓๐. ป้าคำ	อายุ ๖๐ ปี		
บ้านหนองกวี้น	เมืองเชียงตุง	ประเทศพม่า	๑๙-๒๔ มี.ค. ๔๗
๓๑. ครูบาหนุ่ม	อายุ ๗๓ ปี		
วัดพระสิงห์	เมืองเชียงตุง	ประเทศพม่า	๑๙-๒๔ มี.ค. ๔๗
๓๒. นางจัน	อายุ ๑๙ ปี		
บ้านกาดดอยหลวง	เมืองเชียงตุง	ประเทศพม่า	๑๙-๒๔ มี.ค. ๔๗
๓๓. ป้าอามแค	อายุ ๗๕ ปี		
บ้านเลอเหนือ	เมืองเชียงตุง	ประเทศพม่า	๑๙-๒๔ มี.ค. ๔๗
๓๔. นางจันทิพย์	อายุ ๔๗ ปี		
บ้านจอมมน	เมืองเชียงตุง	ประเทศพม่า	๑๙-๒๔ มี.ค. ๔๗
๓๕. ลุงแสง	อายุ ๖๘ ปี		
บ้านกลางนา	เมืองเชียงตุง	ประเทศพม่า	๑๙-๒๔ มี.ค. ๔๗
๓๖. ลุงแสน	อายุ ๖๐ ปี		
บ้านเพงยาง	เมืองเชียงตุง	ประเทศพม่า	๑๙-๒๔ มี.ค. ๔๗
๓๗. นางสาวคำ	อายุ ๗๐ ปี		
บ้านเชียงขุ่ม	เมืองเชียงตุง	ประเทศพม่า	๑๙-๒๔ มี.ค. ๔๗

The image features three ornate, cylindrical metal boxes, likely made of silver or a similar polished metal, resting on a dark surface with a repeating floral and scrollwork pattern. The boxes are decorated with intricate engravings, including floral motifs and what appear to be small figures or scenes. The largest box is in the background, slightly to the right. The medium-sized box is in the foreground on the left, and the smallest box is in the foreground on the right. The text 'ภาคผนวก' is overlaid in the center of the image.

ภาคผนวก

ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงใหม่

ประมวลภาพการเก็บข้อมูลภาคสนาม เมืองเชียงใหม่ ประเทศพม่า
โดย...พระนคร ปรงฤทธิ์
เจ้าหน้าที่โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน

สมเด็จพระญาณวรรมพระเจ้า
ผู้ปกครองคณะสงฆ์สูงสุดเมืองเชียงใหม่

หนานหล้า มัคคนายกแห่งเมืองเชียงใหม่

คณะโคปะแห่งเมืองเชียงใหม่

ลุงสามตาน ศิลปินช่างเส้น เมืองเชียงใหม่

จารย์ตีบ แห่งโรงพิมพ์เขมรัฐ เมืองเชียงใหม่

นักบวชชื่อ เจ้าสิทธิธาด วัดธาตุดอยจุกเปียงฟ้า

ผู้เขียน

พระนคร ปริงฤทธิ์ ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่โครงการ
ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน
สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

ผศ.จินตนา มัธยมบุรุษ ตำแหน่ง ผู้เชี่ยวชาญและ
อาจารย์พิเศษ ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

นางรุ่งทิพย์ กล้าหาญ ตำแหน่ง รักษาการรอง
ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและอาจารย์ประจำ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

พระประธานวิหาร วัดอินทบุพพาราม
ศิลปะแบบไทเขิน นครเชียงใหม่ รัฐฉาน